תלמוד בבלי · ראשונים · רא״ש · מפרשים · קרבן נתנאל · סדר נשים

קרבן נתנאל על גיטין

רבי יעקב נתנאל ווייל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרבן נתנאל על גיטין

רבי יעקב נתנאל ווייל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרבן-נתנאל-על-גיטין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

סעיף ב 6
סעיף ג 8
סעיף ד 8
סעיף ה 9
סעיף ו 10
סעיף ז 10
סעיף ח 12
סעיף ט 13
סעיף י 13
סעיף יא 15
סעיף יג 18
סעיף יד 19
סעיף טו 20
סעיף טז 20
סעיף יז 20
סעיף יט 22
סעיף כ 24
סעיף כב 25
סעיף כג 25
סעיף כד 27
סעיף כה 28
סעיף כו 28
סעיף כז 29
סעיף כח 30
סעיף ל 30
סעיף לג 31
סעיף לד 32
סעיף לה 33
סעיף לז 33
סעיף לח 34
סעיף לט 35
סעיף מ 35
סעיף מא 37
סעיף מב 37
סעיף מג 39
סעיף מד 41
סעיף מה 42
סעיף מח 42
סעיף מט 43
סעיף נ 44
סעיף נא 44
סעיף נב 45
סעיף נג 46
סעיף נד 47
סעיף נה 48
סעיף נז 48
סעיף נט 48
סעיף סא 48
סעיף סב 49
סעיף סג 50
סעיף סד 51
סעיף סה 51
סעיף סו 52
סעיף סז 53
סעיף סח 55
סעיף סט 55
סעיף ע 55
סעיף עא 56
סעיף עב 56
סעיף עג 57
סעיף עד 58
סעיף עו 58

סעיף עז 59
סעיף עח 59
סעיף עט 59
סעיף פ 60
סעיף פא 61
סעיף פב 61
סעיף פג 62
סעיף פד 62
סעיף פה 63
סעיף פו 63
סעיף פז 64
סעיף פח 66
סעיף צ 67
סעיף צא 67
סעיף צב 67
סעיף צג 67
סעיף צד 68
סעיף צה 68
סעיף צו 69
סעיף צז 71
סעיף צח 72
סעיף ק 72
סעיף קב 73
סעיף קג 74
סעיף קד 74
סעיף קה 75
סעיף קו 75
סעיף קח 75
סעיף קי 76
סעיף קיא 76
סעיף קיב 77
סעיף קיג 78
סעיף קיד 79
סעיף קטו 79
סעיף קטז 80
סעיף קיז 80
סעיף קיח 82
סעיף קכא 82
סעיף קכב 82
סעיף קכג 83
סעיף קכה 83
סעיף קכז 84
סעיף קכח 84
סעיף קכט 85
סעיף קל 87
סעיף קלד 87
סעיף קלה 87
סעיף קלו 88
סעיף קלז 90
סעיף קלח 91
סעיף קלט 92
סעיף קמ 92
סעיף קמא 93
סעיף קמב 93
סעיף קמג 97
סעיף קמד 99
סעיף קמה 99
סעיף קמו 100
סעיף קמז 100
סעיף קמח 101
סעיף קנ 101
סעיף קנא 101
סעיף קנב 101
סעיף קנג 102

סעיף קנה 102
סעיף קנו 104
סעיף קנז 104
סעיף קנח 105
סעיף קסב 105
סעיף קסג 105
סעיף קסד 105
סעיף קסה 106
סעיף קסו 106
סעיף קסז 106
סעיף קע 106
סעיף קעא 107
סעיף קעב 107
סעיף קעג 108
סעיף קעד 109
סעיף קעה 111
סעיף קעו 112
סעיף קעז 113
סעיף קעט 115
סעיף קפא 115
סעיף קפב 116
סעיף קפג 117
סעיף קפד 119
סעיף קפה 119
סעיף קפז 121
סעיף קפח 123
סעיף קפט 124
סעיף קצ 124
סעיף קצא 125
סעיף קצב 126
סעיף קצג 128
סעיף קצד 128
סעיף קצה 129

סעיף ב

ועוד ל"ל דאתיוהו בי תרי. ובפ"ב דף ט"ז כתב רש"י ישוב לזה וז"ל ואי קשיא כיון דסוף סוף שנים הן מה לי שנים שלוחים מה לי אחד מהם הרי עדים מצויין לקיימו לא פלוג רבנן בין בא עם חבורות אנשים לבא יחידי דאין מבחין ובודק באלה דלא מוכחא מלתא ואם באת להכשיר את זה יכשירו את זה אבל כששנים הביאוהו מלתא דמוכחא ולא שכיחא היא ולא אחמור בה רבנן עכ"ל. ובלא"ה יש לתרץ דאירי לאחר שלמדו וגזירה שמא יחזור לקלקולו ואשמועינן רבותא לרבה דה"א דבי תרי דאייתו גיטא מלתא דלא שכיחא ולא גזרו בהו רבנן קמשמע לן דמ"מ גזר רבה :

הלכך לרבא לא צריך דכיון דודאי שלחם לא חיישינן כו'. ולקמן דאמר משום דמה אם יאמרו בפנינו גרשה. ה"ק מהאי טעמא נאמנים שנים דבעל שלחם ותו לא חיישינן שמא זייפו הבעל והחתימו בעדים פסולים :

וחש לומר שמא החתימו בעדים פסולים. ר"ל מאי מהני אמירת השליח בפ"נ ובפ"נ ודאי אינו מזויף הוא ונכתב לשמה מ"מ ניחוש שמא החתים בעדים פסולים קרובים או שאר פסולי עדות :

ומתוך שהוא יודע כו' עד מחתימהו בעדים כשרים. סיום דברי הירושלמי ובא לתרץ דלא ניחוש שמא יבא הבעל ויערער בב"ד ויאמר חתמתי בעדים פסולים :

אבל בחד אי לא אמר בפ"נ ובפ"נ מצי למימר בעל לא שלחתיו. וא"ח אמאי הימנוהו חכמים לשליח כתרי לענין בפ"נ ובפ"נ ה"ל לתקן דלהימן השליח לומר שהוא שליח הבעל וכיון שהוא שלחו לא חיישינן שמא זייפו הבעל והחתימו בעדים פסולים. וראיתי שהאריך בזה בספר חדושי הלכות שנדפס מחדש בשם הגאון מהר"ם שיף והמחוור שבכולן דכי היכי דאין נאמן בידעתי וצריך שיאמר בפ"נ דוקא וכמ"ש רבינו בסמוך דמידק דייק ולא מרע נפשיה ה"נ בהבעל שלחני לבד לא מרע נפשיה אף דהוי העזה נגד הבעל אם הוא שקר ולא דמי לידעתי מ"מ אין להכחישו בעדים בכך ולא מרע נפשיה משא"כ בפ"נ ובפ"נ דיש להכחישו. א"נ די"ל דלכך לא הימנוהו משום דאתי לאיחלופי בשאר שליחות דעלמא אך השתא בפ"נ ובפ"נ הוא היכר:

הימנוהו נמי לומר שהבעל עשאו שליח. ולא חיישינן שמא נתנו לו הבעל לפקדון דכיון שהגט בידו השליש נאמן דהא הימנו כדאמר לקמן בפרק האומר (דף סד) :

כיון שהגט יוצא מתחת ידו. הגט כשר שכבר נתקיים מפי השליח שאמר בפ"נ ובפ"נ שהאמינוהו כבי תרי ומטעם זה אם נתקיים הגט א"צ עוד קיום על כתב שליחות דכיון

דהגט מקויים הגט בידו מה בעי אבל בלא הך סברא באמת אינו נאמן לומר שהוא שליח הבעל :

דאי לא מהימן לומר שהוא שליח הבעל. אלא אמרינן כל כמה דנא מקויים כתב השליחות שמא לפקדון נתנו הבעל :

כי היכי שיקיים השליח כתב שליחות יקיים חחימת הגט. פי' ה"ל לתקן שאותן עדים עצמן שחתומים על כתב שליחות יחתמו על הגט ואז כי היכי שיקויים כתב שליחות יקויים חתימת הגט. ואין להקשות דה"ל לסתור דא"א לומר דצריך קיום על כתב שליחות דא"כ בפ"נ למה לי דהא כיון שהבעל שלחו אין מתכוין להכשילו במזיד כמו באתיוהו בי תרי ואומרים שהבעל שלחם. ומצאתי תירוץ לזה ע"פ מ"ש בריב"ש סי' שי"ח והובא בש"ע סי' קמ"ב דחיישינן שמא אבד הגט הראשון וזה גט אחר הוא ומזוייף הוא א"כ מה מהני אף אם נתקיים כתב השליחות משא"כ שנים שהביאו גט מה אילו יאמרו בפנינו גרשה הימנוהו לומר שאינו מזויף הוא מש"ה צריך רבינו לסתור דכי היכי שיקיימו כתב השליחות יקיימו חתימת הגט. וכיון שנתקיים הגט ליכא למיחש שמא גט אחר הוא כיון דלאו מזויף הוא גיטך בידי מה בעי. וכ"ת דמ"מ ניחוש אף בנתקיים הגט שמא גט אחר הוא שנתן לפקדון ולא הורשה ע"ז כי אם על אחר וזה נאבד ממנו דהך חששא לא חיישינן כי אם בלא נתקיים אמרינן שמא גט שהורשה עליו נאבד ממנו וזה השליח זייפו לזה הגט אבל כשנתקיים הגט וגם יש לו כתב שליחות מקויים מהיכי תיתי לומר שזה הגט נתן בידו לפקדון טפי הסברא נותנת דלגירושין יהבה ניהליה כאשר יעיד עליו כתב שליחות. דאלת"ה אין לדבר סוף אף כי תקנו חכמים לומר בפ"נ ובפ"נ ונתקיים כתב השליחות עדיין יש לחוש שמא הרשה אותו על גט אחר וזה שבידו שמעיד עליו השליח בפ"נ ובפ"נ פקדון בידו. ועיין בתשובת ר"י לבית לוי כלל א' סי' ח' :

אלא ודאי משום שאין עדים מצויים לקיימו האמינו חכמים על הכל. ונאמן לומר שליח הגט בע"פ אפילו אין בידו כתב שליחות וכ"כ רבינו בתשובה כלל מ"ה סי' י' ע"ש :

וסוגיא כרבא. וכ"כ הרב אלפס והיינו מטעם דבגמרא מותבינן תיובתא ואמרי' לרבא ניחא לרבה קשיא ואע"ג דשנינהו אשנויי' דחיקא לא סמכינן. רמב"ן. והראב"ד פוסק כרבה דחייש נמי לשאין בקיאין לשמה וקצת ראיותיו אכתוב בסמוך :

או היכא דאיכא עדים דמקיימי ליה. ר"ל שמקיים הגט תכף בשעת הבאה דאי לא מ"מ צריך לומר בפ"נ דאף שאלו מצויין לקיימו מ"מ קשה קושיית התוספות אטו בכיפה תלו להו :

ידעתי א"ב. ובתוס' ד"ה אטו דוחין הך קושיא באמרם דלא בעי למינקט אלא דלמר צריך ולמר לא צריך ובכה"ג אעפ"כ צ"ל על החתימה ידעתי ובפ"נ על הכתיבה ועיקר קושייתם מהא דרבא בריש פ"ב אפי' הוא ואחר מעידין כו' ע"ש וצ"ע למה הניח רבינו העיקר ותפס מה שיש לדחות :

ופי' רבינו משולם אטו כי אמרי ידענו שנים מעלמא שקיימו גט זה מי לא מהימני. אבל רבה דס"ל דטעמא משום לשמה ידענו לא מהני והכי משמע ליה לרבה דידענו לא מהני מהא דריש פ"ב אחד אומר בפ"נ ושנים אומרים בפ"נ וכמ"ש מהרש"א בתוספות ד"ה הכא בפני ואין להקשות אכתי ה"ל למימר ידענו איכא בינייהו די"ל דהוה בכלל דאתיוהו בי תרי וכ"כ התוספות :

צריך אתה לעמוד על כל אות ואות. מכאן סמך הראב"ד לפסוק כרבה. ומיהו לרבא נמי מיתרצא שפיר דכיון דצ"ל בפ"נ ובפ"נ כי היכי דלא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ס"ל לרב (אשי) [אחאי] דלא מצי למימר הכי אא"כ עומד על כל אות ואות. ר"ן :

סעיף ג

אלא שיטה אחת לשמה. מכאן סמך גם כן הראבד לפסוק כרבה. ומיהו לרבא נמי מיתרצא שפיר דה"ק אפילו לא כתבו בפניו אלא אותה שיטה שצריכה לשמה מן התורה דהיינו שמו ושמה והרי את מותרת לכל אדם שוב אינו צריך לעמוד על שאר הגט דכיון דאותה שיטה עיקר הגט משום אותה שיטה לבד יוכל לומר בפ"נ ובפ"נ. ר"ן :

אין להכשיר סומא. דלקמן במתני' (דף כג) פוסל סומא בהבאת הגט. ומעתה אפילו לטעם ראשון אם הסומא תופס הקלף מתחלה עד סופו מ"מ צ"ל שפסול דלא פלוג רבנן :

ששמע העברת הקולמוס. וסומא מכל מקום פסול דחיישינן שמא החליפוהו :

והלכתא כרב אשי. ויכול לומר בפ"נ ובפ"נ אפילו לרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו :

סעיף ד

ודכ"ע בעינן עדים מצויין לקיימו. דהא רבה אית ליה דרבא ובקיום שטרות צריך ג' :

דלמא מייתי איתתא או קרוב גיטא. ובש"ס גם ברי"ף לא מצינו הך גירסא והוסיף רבינו מדעתו דה"ה קרוב אלא דנקט אשה משום דמיתני בהדיא כדתנן האשה עצמה מביאה גיטה. ומה שהביא רבינו לזה דקשיא ליה הא אשה דמייתי גיטא לא שכיח וליכא למגזר משום לתא דידה לחודא א"ו דאיכא למיחש נמי דלמא מייתי קרוב. וא"ת הא בעלמא כל הפסולין לדון מחמת קורבה פסולין להעיד על חתימת ידם של עדים ואין מקיימין

על פיהם ולמה הוכשרו כאן להעיד ולא הוכשרו להיות מדייני קיום. וי"ל דלענין הבאת הגט וקיום הגט הקלו בקרובים וע"פ בעל דבר עצמו משום עיגונא שלא ימצא את מי ישלח ויקיים הגט חוץ מאלו אבל לגבי דייני קיום למה נקל בדבר ומה צורך יש בזה הלא ימצאו דיים להושיב ב"ד ולקיים בפניהם. וכ"ה בחדושי רשב"א א"נ י"ל דס"ל לרבינו כדעת המכשירים עידי קיום הקרובים למלוה ולוה בעלמא. ומ"מ דייני קיום הקרובים למלוה ולוה הקיום פסול. ועיין סימן מו סעיף יט בש"ך ס"ק נ ע"ש :

סעיף ה

ואם אבד הגט. כתב הרמב"ם בפ"ז בדין י"ז אם נתן לה הגט ולא אמר בפ"נ ובפ"נ. שם לא הזכיר כלום מזה אם אבד הגט. אלא בדין ז' אם לא היה השליח עומד אצל הכתיבה וחתימה דצריך לקיים הגט בחותמיו ואם אבד הגט הרי זו ספק מגורשת. ורבינו הקיש מהתם להכא. והילך לשון הרמב"ם ואם אין השליח עומד בשעת כתיבה וחתימה לא ינתן לה אא"כ נתקיים בחותמיו. ויש להשליח להיות בכלל השלשה שיקיימו אותו בחותמיו. ואם לא נתקיים ונתן לה הרי זה פסול עד שיתקיים. ואם בא הבעל ומערער ולא נתקיים אינה מגורשת. אבד הגט הרי זו ספק מגורשת ע"כ וסבירא ליה לרבינו דהך אם אבד הגט קאי אחלוקה ראשונה והכי קאמר אם הגט לפנינו ובא הבעל וערער אינה מגורשת ואם אבד הגט ובא הבעל וערער אינה מגורשת והוה הולד ספק ממזר. אבל בלא ערער הבעל לא זו שספק ממזר לא הוי אלא אפי' אם נשאת לא תצא. דהא אם לא נתקיים הגט ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם כתב הרמב"ם הרי זה הגט פסול. וכבר כתב הרמב"ם בפרק שני כל מקום שנאמר שגט הוא פסול אינו אלא מדברי סופרים. וביארו שם המפרשים דאם נשאת לא תצא. אלא שרבינו והטור סוברים דאם לא אמר בפני נכתב ולא נחקיים הגט אם נשאת תצא דסבירא להו דחכמים לא פליגי עליה דרבי מאיר אלא דבהך מלתא דהולד לא הוי ממזר אבל בהך מודים רבנן לרבי מאיר דאם נשאת תצא והרמב"ם סבירא ליה דרבנן נקטי אין הולד ממזר איידי דר"מ. גם בלא ערעור דבעל לא חיישינן לזיופא שהבעל אינו חשוד לקלקלה בידי שמים וכמ"ש רבינו לקמן סי' ח' ע"ש. ומזה החלוקה אם לא נאבד הגט ולא נתקיים והבעל מערער דאינה מגורשת והולד ממזר לא הזכיר רבינו. מטעם דזה נלמד ממילא דאם אין הגט לפנינו הוי ספק ממזר דאמרינן אפשר אם היה לפנינו היה יכול לקיימו. משא"כ אם הגט לפנינו ולא נתקיים והבעל מערער הולד ממזר ודאי. וצריכין לומר לרמב"ם ורבינו הא דפליגי ר"מ ורבנן היינו בלא ערער הבעל

אבל כשהבעל מערער מודים רבנן לר"מ דהולד ממזר. וזה הפי' המחוור וכ"כ קצת מזה בס' תפארת שמואל ועיי' בב"י וב"ח ושאר אחרונים שדבריהם דחוקים מאד :

סעיף ו

בכל המקומות ניידי. רצונו בין בא"י בין בח"ל. ומ"ש הרמב"ם פ"ז דין ה' שליח שהביא גט ממקום למקום בח"ל. ר"ל ממדינה למדינה כמ"ש ההגהות מיימוני ולא כמ"ש הרב המגיד שס"ל להרמב"ם דניידי ממקום למקום אבל באותו מקום לאו כ"ע כבני מחוזא ע"ש. דא"כ ה"ל להרמב"ם להצריך ממקום למקום אפילו בא"י :

סעיף ז

עבד שהביא גיטו. לשון הטור להשתחרר בו עתה בפנינו כגון שמסר לו רבו והתנה עמו שלא ישתחרר בו עד שיגיע לב"ד פלוני :

רבא אמר אחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה דפלגינן דיבורא. וא"ת ואמאי לא תני בברייתא רבותא יותר עבד שהביא גיטו וכתב בו כל נכסי קנויים לך עצמו קנה נכסים לא קנה ודאי לפי מה שפסק הרי"ף והרמב"ם אפילו אם כתוב עצמך ונכסי קנוים לך חוץ מדבר פלוני לא יצא בן חורין דנשאר לאדון זכות בזה הגט לק"מ דמש"ה תני בברייתא בכתוב עצמך ונכסי קנוים לך לדיוקא הא אם שייר קרקע כל שהוא אפי' בכה"ג שהזכיר העבד לבדו ולא כללו עם הנכסים מ"מ לא יצא לחירות דלא הוי כרות גיטא. אבל לשיטת רש"י ורבינו אפילו אם שייר כל שהוא אם כתב עצמך ונכסי קנויים לך העבד יוצא לחירות קשה. ויש לומר אליבייהו דלא נחת התנא הכא רק לחלק דלענין שחרור נאמן לומר בפ"נ ולא על הנכסים ולא בא לאשמועינן בהך דינא אי פלגינן אי לא פלגינן דזה כבר תני ליה במקום אחר. ודוחק :

דתלינן שמא אעבד גופיה קאמר. ויש לדקדק לפי' רשב"ם א"כ מאי האי דקתני ר"ש אומר לעולם הוא בן חורין מאי אתא לרבות דליכא למימר כפירש"י דאשמועינן אפילו אי פירש השיור דבהא אפילו ר"מ מודה לפירשב"ם. וצ"ל דלא דייק תיבת לעולם וגם שם בבבא בתרא לא פי' הרשב"ם כלום על הא דר"ש דאמר לעולם. אבל הא קשיא לפירושו מאי פריך מדר"מ אימא ר"מ נמי ס"ל פלגינן דיבורא והא דשייר כל שהוא דלא יצא בן חורין דעבד נמי קרקע הוא ושייר לעבד. וי"ל דרשב"ם פי' כן למסקנא דשמעתין אנן מטעם דלאו כרות גיטא מתנינן ליה ע"ז פירש הוא דזה לאו כרות גיטא הוא דאיכא למימר דשייר לעבד דחשיב ליה קרקע :

(**עם** היות שאין דרכי למשקל ולמיטר בהגהות הג"ה זו אבאר בה קצת מה שנוגע לדין גם בהלכה תוספות ברישׁ מכילתין) : @44ליכא

הלכך נראה כפירש"י דטעמא כיון דנחית לשיורא שייר גם העבד. וא"ת א"כ מאי פריך מדר"מ אימא ר"מ נמי סבירא ליה פלגינן דיבורא והא דלא הוי בן חורין כיון דנחית לשיורא אמרינן דשייר גם העבד וי"ל דהכי קא דייק כמו שכתב הר"ן וז"ל דטעמא דת"ק דאמר שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין משום דלא פלגינן דיבורא היינו טעמא משום דמעיקרא כלל כל נכסיו והעבד בכלל ועכשיו שאמר חוץ מקרקע פלוני פגם דיבורו וכללו ראשון כיון דלא פלגינן דיבורא חשבינן לכללא קמא כאילו שייר בכל מה שנכלל בו והרי העבד היה בכלל. אבל רבינו לא ניחא ליה בהך טעמא. לכן פירש בסמוך דשמעינן לר"מ דלא פלגינן דיבורא היינו באם אין לו אלא אותה העיר ואותו שדה ע"כ כל נכסי לא מצי קאי אלא אעבד ואמאי קאמר ר"מ דלא יצא לחירות א"ו משום דקסבר לא פלגינן דיבורא ובתחלה כי אמר כל נכסי ע"כ היה כוונתו על העבד וגם על אותה העיר או שדה דאעבד לחוד לא שייך לשון כל נכסי ואי אמר חוץ נפגם תיבת כל נכסי ולא פלגינן דיבורא מש"ה לא יצא לחירות וצריך נמי להך טעמא דפירש"י כיון דנחית לשיורא שייר נמי העבד בגוונא שיש לו נכסים אחרים ופירש השיור ששייר דלא שייך טעמא דלא פלגינן דיבורא דהא יכול לקיים הדיבור כל נכסי אשאר נכסים ואעבד כיון דפירש השיור איכא למימר דהא דקאמר בתחלה כל נכסי לא היתה כוונתו אלא אעבד והנכסים חוץ מאותו קרקע ושפיר נוכל לקיים דיבורו הראשון וכמו שפירש"י ד"ה התם דאמר רב נחמן כו' ע"ש. וע"פ הנחה זו מבואר היטב מה שנראה לכאורה בסמוך שהשיג רבינו על פירש"י וכאן מסכים עמו :

וצ"ל דאין לו שום מטלטלין. דאי אית ליה שום מטלטלין לא נשמע דפלגינן דיבורא דהא נוכל לקיים דיבור כל נכסי אמטלטלין ואעבד :

כדתנן בפרק בית כור. והר"י בן מג"ש דחה ראיה זו דהתם שאני דסיים לו אותה שדה. ועיין בזה בהר"ן :

וכן אם כתוב בו עצמך ונכסי קנויין לך וכו' וכרות גיטא הוי כיון שהזכיר את העבד לבדו. אבל הרי"ף פירש כיון דשייר קרקע כל שהוא וכתב הכי בגיטא הוי ליה לרביה זכות בגוויה דגיטא וכגון זה אינו כריתות דבעינן דלהוי גיטא דחירותא כולו לעבדיה וליכא ע"כ ולפי' זה אפילו כתב בו עצמך ונכסי קנויין לך כיון דאית ליה לאדון זכותא בגוויה לאו כרות גיטא הוא ולא יצא לחירות וכ"כ הר"ן :

סעיף ח

ומיהו בשביל ערעור דלקוחות לא אסרינן להנשא. כוונתו מש"ה לא מוקי מתני' בערעור דלקוחות משום דמתני' להתירה להנשא הוא מש"ה ניחא ליה לאוקמא בערעור דבעל. ועוד לפי מ"ש רבינו בסמוך להוציא מיתומים ומלקוחות חיישינן לזיופא וא"כ אי איתא דערעור דמתני' בערעור דלקוחות מאי אירא שהלקוחות מערערים אפילו בלא ערעורם נטעון להו אנן :

אבל בערעור דבעל אסורה לינשא. ונראה לי דה"ה אם נשאת בזה הגט כשאינו מקויים תצא ממנו. וכמו שהסכים רבינו לעיל סי' ה' למ"ש הרמב"ם במביא גט ממדה"י ולא אמר בפ"נ ובפ"נ ואבד הגט הולד ספק ממזר אם בא הבעל וערער. ואם הגט לפנינו ובא הבעל וערער משמע דהוה ודאי ממזר וכמ"ש לעיל. וברמזים כתב ואם נשאת בו לא תצא ע"כ ודברי תימה הם מהא דכתב רבינו לעיל סי' ה' דבערער הבעל הוי הולד ממזר ואין טעם לחלק ביניהם וצ"ע. וע"ק לי הא כתב רבינו להדיא בכתובות פרק נערה שנתפתתה סי' ג' דכיון דקידושין תופסין בה וגם אם נשאת אין כופין אותו להוציא קרינן ביה לכשתנשא לאחר כו' א"כ אי כדברי הרמזים אמאי כתב רבינו דנחתינן לנכסיה כשאין הבעל מערער. הל"ל רבותא יותר אפילו כשהבעל מערער גובה כתובתה דכיון דאם נשאת לא תצא קרינן לכשתנשא לאחר תט לי מה שכתוב ליכי. ומזה נראה מה שכתוב ברמזים איזה תלמיד טועה כתבו ולא יצא מפי הקדוש ר' יעקב. וכן בטור פסק דבערעור דבעל תצא. ועיי' מה שכתבתי בחידושי להרמב"ם פ"ז דגרושין :

אינו חשוד לקלקלה בידי שמים כדפירשתי לעיל סי' א' בפי' הריב"א. ומטעם זה אין אנו חוששין נמי שמא לא שלח הבעל לזה השליח דשליח נמי אינו חשוד לקלקלה :

כדפרי' בגט פשוט. וחפשתי ולא מצאתי שם מאומה. אלא שהתוס' בריש מכילתין ד"ה אם יש עליו עוררים. גם בכתובות דף צ"ב הזכירו ראיה זו. ומשום זה נ"ל דה"ג כדפירש ר"י מהך דגט פשוט על ההיא דש"מ. ויותר נראה שהוא הג"ה ולא מדברי רבינו עד אבל לענין פרעון. וכן הוא ההעתק בב"י סי' קמ"א :

דמספר כתובתה נלמוד לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי. והוי כאילו קבל עליו מתחלה אם יתירו לה הב"ד להנשא לאחר תטלי מנכסי מה שכתוב ליכי וכאילו מתחלה ביטל זכותו שלא יהיה נאמן לטעון מזויף לגבות מנכסיו נכסי בני חורין ומש"ה מגבינן אפילו שלא בפניו. משא"כ לענין טריפת לקוחות אפילו הוא בפנינו והודה שאינו מזויף אינו נאמן לטרוף מלקוחות כל זמן שאינו מקויים טענינן מזויף. אף שהלוה מודה אין בהודאתו כלום דחיישינן שמא עשו קנוניא. וכ"כ הש"ך באריכות סי' ק"ו בח"מ

ע"ש. ועיין בספר נתיבות המשפט דף רסג שהרבה להשיב ופשוט בהבנת רבינו כמו שכתבתי :

סעיף ט

מאי ואינו יכול לומר. דלא בעי למימר כגון אלם או שלא ראה כתיבת הגט דא"כ הל"ל ולא אמר. תוספות. בח"מ סי' מ"ו סעיף ז' ע"ש בש"ך שכתב עיין בריב"ש סי' שפב כו' עד דבדרבנן אין לחלק בין אלם או לא. ובש"ע א"ה סי' קמ"ב בהג"ה סעיף ז' וז"ל בית שמואל שם עיין בתשובת ריב"ש דמכשיר לקיים ע"פ כתב כו' עד ובזה צדקו יחדיו מה שפסק בהגה"ה שם סעיף ז' וסעיף ל"ז דלא כש"ך עכ"ל. והוא לכאורה תמיה גדולה על הש"ך דלא ראה דברי הרב בש"ע א"ה וגם דברי ריב"ש סי' ר"מ :

וכ"ש לעניין עדות דדינו כעובד כוכבים. שהוא מדאורייתא :

גזירה משום כולכם. ועי' פירש"י ולשיטתו צריך לתרץ הא דאמרינן לקמן (דף יח) ואינך מכאן ועד עשרה ימים כמ"ש תוספות שם ד"ה ואינך ע"ש. אבל לשיטת הראב"ד לק"מ דפי' גזרה משום כולכם הוו עדים דאז ודאי באו כולהו למחתם ביומו וזה בפני זה ובפ"ט דגירושין בהשגות לא מצינו זה בשמו. והואיל ואתי לידן אימא בה מילתא מ"ש בשמעתין לעולם ר"א וכגון דחתם ישראל לבסוף. וכתב הרשב"א בחידושיו דדוקא בדאחזוק הוא דמכשיר ר"א כיון דכולה אחזיק בהא לא פסלינן אלא משום דאין בקיאין בדקדוקי המצות. בחזקה זו דאין ישראל מקדימו בחתימתו סגיא לה וסמכינן עלה. אבל אי לא אחזוק כלל כולי האי לא סמכינן על חזקה זו שיהא זה מחזיק במצוה ומדקדק עלה וזה נראה עיקר דאי אפילו בלא אחזוק אמאי לא אוקמינן כרשב"ג ע"כ לשון הרשב"א. והקשה בזה חד מתלמידי לדבריו מאי פריך אי הכי אפילו שאר שטרות נמי אימא ר"א היא ואחזוק בהא ולא אחזוק בשאר שטרות. וכי לא אחזוק כלל לא סמכינן אחזקה זו שיהא זה מוחזק במצוה ומדקדק עליו וצ"ע רב ליישב דברי הרשב"א :

סעיף י

ואז יתנו הרשות לעדים לחתום. וכן משמע קצת מלשון רש"י ד"ה לא הוו מרעי נפשייהו וכתבי ליה שטרא. וכן פירש"י להדיא בסוף השולח (דף מ"ד) וכותב ומעלה בערכאות וכותב לו שטר ומעלהו בערכאות שלהן לחותמו ע"כ :

ואפי' אי נפיק קלא עלייהו דמקבלי שוחדא. לאצלויי דינא כדמייתי בסמוך מהאי דכל כתבי :

לעדות שקר לא מרעו נפשייהו. היינו לחתום שקר אבל בעדות בע"פ מרעי נפשייהו כמ"ש רבינו סוף סי' יא :

כתב רב אלפס ודוקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא. ומלשון ה"ה ומתשובת הריב"ש סימן קמ"ג משמע שכך היו גורסים בגמרא :

והרמב"ם ז"ל כתב. בפ' כ"ז מהל' מלוה ולוה ה"א. וכן צריכין שיעידו עדי ישראל. כלומר דהרמב"ם מפרש דברי ר"א דבעי למימר דווקא ערכאות דידיע לן דהני לא מקבלי שוחדא : @44ה"ג

ה"ג שאין ידועים בקבלות השוחד. וכן הוא בספרי רמב"ם עם כ"מ. ובפרישה כתב דמצא כן הגירסא דפוס ישן נושן ופירושו שיעידו עליהם שלא קבלו שוחד. וע"ז השיגו רבינו דמי יעיד עליהם דסתם פרסיים מקבלי שוחדא. אבל לנוסח שלפנינו מה השיג על הרמב"ם בזה מי יעיד עליהם הא הרמב"ם גופא לא מצריך שיעידו בזה אלא שלא יהיו מפורסמין בקבלת שוחד :

כדאמר בפ' כל כתבי. (שבת דף קט"ז.) ואין להקשות הלא כבר כתב רבינו דאפי' אי נפיק עלייהו קלא דשקלי שוחדא לאצלויי דינא לעדות שקר לא מרעי נפשייהו וההוא פילוסוף דיין ושופט העיר היה דלא מייתי מהך דכל כתבי אלא על שאין אדם יכולין להעיד על עדותן שלהן אף שהן מפורסמין שאין מקבלין בפרהסיא מכל מקום מקבלין בסתר כמו ההוא פילוסוף. אי נמי דלהרמב"ם העדים חותמין השטר קודם שבאו לפני הערכאות והערכאות מקיימים אותם הוו כמו ב"ד ולא עדים :

אלא מסתברא דסתם ערכאות לא מקבלי שוחדא. ור"ל והכל נעשה בפני הערכאות וכמ"ש לעיל ואפילו אי נפיק עלייהו קלא דמקבלי שוחדא לאצלויי דינא לעדות שקר לא מרעי נפשייהו :

ה"ג כדפירש ר"י לעיל. רצונו בברייתא תניא אמר ר"א ועי' בתוספות ד"ה לא נחלקו :

משמע דלא פסול אלא דומיא דערכאות בלא עדי מסירה. הא בעדי מסירה דלא שייך טעמא דמרעי נפשייהו גובה מבני חרי :

אבל בעדי מסירה כשר לגבות מבני חכי. ואין להקשות א"כ תקשי ולדידיה אמאי פריך לפלוג וליתני בדידיה עדיפא ה"ל להקשות אמאי הדיוטות פסולין וי"ל כמ"ש הרשב"א בשם הרמב"ן דה"א בהדיוט גיטי נשים מש"ה פסול שמא עיניה תלתה בפרסי משא"כ ערכאות דלא חשידי ולא מרעי נפשייהו בכך. ומה שפרש"י בהתרצן נעשה כמו שנעשה בהדיוט בשאר שטרות ולא פי' דקאי אגיטי נשים דא"כ לפי האמת לא אתיא כחכמים דברייתא וכן צ"ל בתוס' לתירוצם :

וקא משמע לן דאע"ג דמסרי' ניהליה. וליכא לאקשויי אימא רבא צריך עדי מסירה משום דבשטר מתנה היכא דליכא הורמנא דמלכא דשטרא חספא בעלמא הוא דגבי בעדי מסירה ובשמות מובהקים. דא"כ ה"ל לפרושי :

אלא הוה ליה לפרושי מחני' דשטרי ערכאות דאמר במתניתין דכשרים דוקא למגבי מבני חרי אבל למגבי ממשעבדי לא גבי אפי' מסרו ניהליה באפי סהדי ישראל. ומהרש"א הליץ בעד ר"י דיש לפרש המתני' בכתב ישראל מש"ה יש לו קול לגבות אפי' ממשעבדי. כוונתו דדוקא בכתב פרסאה שהמה אין מקפידין לכתוב בשטר שיוכל להזדייף ומרחיקין יותר משיטה ולכך העומדים שם אין חושבים אותו לשטר ואין מוציאין קול משא"כ בכתב ישראל דידעי ונזהרים בכל דיני שטר חשבינן ליה לשטר בעיני כל רואיו ומוציאין קול :

קול יצא לארטכייס. וגי' שלפנינו קול יצא לערכין. וכן הוא בהר"ן :

ה"ג לכן נ"ל לפרש דהאי שטרא פרסאה מיירי שאין חתומין עליו עדים. ומעתה איכא לקיים הך גירסא לקמן בפ"ב ומגבי ממשעבדי דערכאות יש לו קול ורבא איירי הכא בהדיוטות בעדי מסירה ישראל ורבנן דר"ע דפסלי בשטר שנעשה בהדיוט ואפי' בעידי מסירה ישראל הך ברייתא איירי כשחתומים בו פרסיים ומטעם מזויף מתוכו וכמ"ש רבינו בסמוך סוף סי' י"א :

ודוחק לומר דרבא ס"ל כר"ש. לטעמיה אזיל שחולק בסי' שאח"ז באריכות על הראב"ד שפסק כר"ש :

ופריך עלה כדפריך הכא. כלומר אם תקשי לך לפרושי דאיירי שאין חתומין עליה עדים א"כ לא שייך הני פירכות והא לא ידע למקרי בשלמא לפי מה דאיירי דחתומים עליה עדי פרסיים הוה ס"ד דע"מ ישראל לא ידעי למקרי אלא שסמכו על עדי פרסיים דידעי למקרי ואהא מייתי רבינו ראיה דהא לקמן בפ"ב פריך עליה כדפריך הכא והא לא ידעי למקרי :

והכא שלא פי' מי חתום. כלומר ועוד ראיה דמיירי שאין חתום בו כלל :

סעיף יא

כר"א דאמר עדי מסירה כרתי. וא"ת אי איירי בע"מ א"כ אמאי חיישינן שמא במי מילין כתבו הלא הם ראו את הגט וי"ל כמו שכתבו תוס' שם דאיירי דעיילא לבית ידא ואפקי' מהו דתימא חלופי חלפי' בגט אחר:

דאמר עדי מסירה כרתי. והכא איירי בשאר שטרות ופריך אליבא דר' אלעזר דאמר לא הכשיר ר"א כתב שיכול להזדייף אלא בגיטין ולא בשאר שטרות כמ"ש רבינו בסמוך :

וה"ה דכל הני פירכי שייך נמי אמתני'. ונראה ליישב דערכאות דמתני' איירי דלא הוה אלא חותמיהן עובדי כוכבים אבל כתב ישראל הוא וסופר ישראל ידע ונזהר בכל דיני שטר וכ"כ רש"י דף ט' ד"ה אף אלו גיטי נשים כשרים. וכ"כ תוס' שם ד"ה אע"פ שחותמיהן פרסיים אבל האי שטרא פרסאה דנקט הכא היינו שנכתב בלשון פרסי מהרש"א :

משום דלא שייכי כולהו פירכי. וה"ה דהוה מצי למימר משום דבעי למיפרך א"ה אפילו ממשעבדי נמי הוא דמקשה ואזיל אבל במתני' דלא אידכר בני חרי ומשעבדי לא פריך :

וכשר לר"א בע"מ כו' מכשרינן בע"מ. מלשון ופירוש זה משמע דמבעיא ליה אם מותר להתגרש בגט זה לכתחלה ע"י ע"מ או לא. ואיירי בגוונא ששליח המביא גט בא"י או באותו מדינה במדינת הים שאין צ"ל בפ"נ ובפ"נ (או שנים שהביאו) דאי איירי במקום שצ"ל בפ"נ ובפ"נ הלא אם נכתב ונחתם בפניהם בוודאי יכירו וידעו אם פרסיים הם או ישראלים הם א"כ מאי מספקי' ליה הלא נוכל לשאול את פיהם :

פשיטא דעובדי כוכבים נינהו כדאמרינן בכל דוכתא. ולשון התוס' מכוון יותר ובשמות מובהקין ליכא לספוקי דפשיטא דעובדי כוכבים הם דהא בכל דוכתא לא חיישינן דלמא אתי למסמך עלייהו :

והשליח או הבעל לא דקדקו יפה. איירי באשה שהביאה גט לפנינו שנתגרשה בו ע"י שקבל הגט זה מיד בעלה. או ע"י שליח לקבלה ועכשיו באת לינשא בו. אבל בשליח להולכה ועכשיו בא לגרש בו ליכא לאוקמיה דמאי ספיקא שהשליח היה סבור שישראלים הם או שמא ידעו שפרסיים הם והחתימם במחכוין וטעו בין גט לשאר שטרות הלא הוא עומד לפנינו ויאמר לנו אם עשה במתכוין או בטעות וכן הוא בטור סי' ל' :

הלכך שטרי מקח והלואות. ודעת רבותיו של הרמב"ם דבשטרי הלוואות העולים בערכאות חספא בעלמא. וטעם ב' הסברות תמצא מבואר בהרב המגיד פ' כ"ז מהל' מלוה ע"ש :

דחיישינן שמא ימסרם הנותן למקבל בפני ערכאות של פרסיים. ואח"כ כשיבא לב"ד הב"ד לא יחקרו אחר עדי מסירה ויאמרו בוודאי כדין נעשה השטר. או יסמכו על עדי חתימה כי יסברו הב"ד שהמה ישראל בשמות שאינן מובהקין :

שיהא סבור שכמו שנאמנים חותמים פרסיים. משום דקשיא ליה לרבינו היכי שייך למימר דלמא אתי למסמך עלייהו בלא עדי מסירה. הלא לפי טעותו עובדי כוכבים כשרים לעדי חתימה ולמה הצריכו אותו לע"מ ישראל וע"כ יבין מדעתו דצריכי לע"ח ולע"מ וא"כ מאי איכפת לן אי אתי למיסמך עלייהו. וגם דוחק לו לפרש שיסמוך עליהם שיסבור שהם ישראל דאטו כי קיימו קמן מי לא ידעינן בהו דעובדי כוכבים נינהו ובזה נתקשה ג"כ בחידושי רשב"א מש"ה פי' רבינו שיהא סבור שכמו כו'. ואי תקשי לך א"כ בשטרי מכר נמי נגזור שיהא סבור שכמו שנאמנים חותמים פרסיים כך נאמנים למסור בפניהם. וי"ל דוודאי הך חששא שמא ימסרם בפניהם בע"פ לא שייך כי אם במתנה שהן הן מילין דנקנו במסירה. לא כן במקח וממכר סתמא דמלתא שאינו משלם לו דמי מקח מבלי שטר ראיה אטו בשופטני עסקינן שיתלה מעותיו בע"מ עובדי כוכבים שמעתי :

והא ליתא דדוקא לחתום שקר לא מרעי נפשייהו אבל בעדות בע"פ מרעי נפשייהו. וכ"ת נהי דבעל דבר טעי מ"מ כשיבא לפני ב"ד לא יסמכו הב"ד עליהם. י"ל דבתחלה ימסור בפני ערכאות עובדי כוכבים ואח"כ יקח כתב ראיה מערכאות והמה יסמכו על עדי מסירה שלהם. ואח"כ יבא לב"ד עם שטר מתנה. וא"ת למה הוצרך לפסול שטר מתנה בע"מ פרסיים מטעם זה. אפילו את"ל דלא מרעי נפשייהו מ"מ במאי קנה לה בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא. ונראה לבאר ע"פ מ"ש תוספות דף ט' ד"ה אע"פ והעלה שם בתוספות דעובדי כוכבים פסולי עדות מן התורה הם והיה ראוי לפסול כל שטרות העולים בערכאות שלהם אפילו אותן העומדים לראיה אלא תקנתא דרבנן היכא דקים לן בסהדותייהו שהוא אמת דלא מרעי נפשייהו. ומ"מ שטר מתנה קאמר לקמן דחספא בעלמא אע"ג דקים לן דקושטא קאמר משום דהרי אין כאן שטר. וקשה לרבינו למה לא תקנו שיהא כשר אותו שטר כיון דקים לן בסהדותייהו שהוא אמת לזה תי' רבינו דאם יסמוך בעידי שטר מתנה בעובדי כוכבים יסמכו עליהם למסור קמייהו ובעדות בע"פ מרעי נפשייהו:

ואפי' בשמות מובהקין גזירה אטו שאינן מובהקין. גם כאן תמוה מאד דלענין חששא זו מה טעם לחלק בין שמות מובהקין לשמות שאינן מובהקין דהא מידע ידעי דעובדי כוכבים נינהו אלא שסבר שנאמנים למסור בפניהם. ונראה דהוקשה לרבינו נהי דבעל דבר טעי וסבר שנאמנים במסירה לפני עדי עובדי כוכבים מ"מ כשיבא לפני ב"ד לא יסמכו הב"ד עליהם בשטר זה וע"כ צ"ל דהב"ד יסברו על עדי השטר מתנה שהמה ישראל. וע"ז מסיק ואפילו בשמות מובהקין גזירה אטו שמות שאינן מובהקין וכן מצאתי

מזה בס' נתיבות המשפט ועוד האריך שם בנתיב ד' ח"ב דף ד' ביישוב קושיא הנ"ל ולא תיקן כלום עמוד עליו :

סעיף יג

ואפי' עשאו הב"ח שליח לתפוס. דלא כפירש"י בפ"ק דב"מ והש"ך בח"מ סי' ק"ה סעיף א' כתב להצדיק דברי רש"י שכוונתו ששכרו להיות שליח לתפוס. וכוונת רש"י לתרץ דלא תיקשי מאי משני בפ"ק דב"מ שאני פועל דידו כיד בעה"ב והא פשיטא דאין פועל חשיב לבעל הבית כעבד כנעני דנימא דידו כיד בעה"ב דהא מציאת ע"ע לעצמו א"ו שאני פועל ששכרו ללקט מציאות כו' ע"ש. ואין דבריו נכונים דודאי כיון שהשכיר אותו לזמן והשכיר נפשו כפועל שם עבד כנעני עליו. וכ"מ בסימן רכז סעיף ל"ג. וע"ש בסמ"ע והש"ך שהסכימו בזה. והא דע"ע מציאתו לעצמו כבר פריך לה הש"ס דף יב ומוקי לה רבא במגביה מציאה עם מלאכתו עסקינן ורב פפא משני ששכרו ללקט מציאות ועוד מוכח דא"א לומר כפי' הש"ך דהא רבא פריך לרב נחמן ותוס' שם כתבו דקבל מרב נחמן. וא"כ אליבא דרבא ליכא למימר הא דמשני שאני פועל דידו כיד בעה"ב דמי דהיינו ששכרו ללקט מציאות דהא לא ניחא לרבא לקמן לאוקמי כתרוצא דרב פפא דאירי ששכרו ללקט מציאות. אמנם אחי חמותי הגאון הגדול המפורסם אדמ"ו מוהא"ב נ"ע. הסכים עם הש"ך לדינא ולא מטעמיה אלא משום כיון דשכרו אית ליה נמי זכות בהאי תפיסה דבהאי תנאי שכרו אם יתפוס יטול שכרו. ומסתמא התנה עמו מכל מנה שיתפוס יהיה לו שכרו כך וכך ויש לו זכיה בכל מה שתפס. וכיון דזכי בהאי תפיסה לנפשיה זכי ביה נמי לחבריה והאי מיגו ודאי אמרינן כמ"ש רש"י שם סוף דף ט' וכדמוכח מרבא שם דף ה דפליג ארמיבר חמא :

בהג"ה וכן אם אדם חייב לשני בנ"א או לשלשה כו' משום מגו דזכי לנפשיה וכן פסק בש"ע סי' ק"ה. ודוקא שתפס בכדי חובו של עצמו אבל אם אינו חייב לו רק מאה ותפס ק"ן לא מהני תפיסתו במותר סמ"ע. והש"ך ס"ק ב' חולק עליו והביא ראיה מש"ס דב"מ דף ח' ומפי' רש"י סוף דף ט' ולי אין הנדון דומה לראיה. דהתם ודאי כל א' תפס חצי שלו וא"כ ודאי קני מה שתפס בידו. אלא שהקשה הש"ס להוי אידך פלגא כמי שמונח ע"ג קרקע ולא קני ולא מידי ובזה ודאי מהני תפיסת חבירו דלא להוי כמונח ע"ג קרקע וכן לאידך. אבל בנדון זה שתפס ק"ן זהובים ורוצה לזכות בהמותר בשביל לוי לא שהרי חובו אינו אלא מאה וכמו כן משותפין שגנבו אין ראיה בין לפירש"י ובין לפירוש תוספות שם לכן העיקר כמו שפסק הסמ"ע :

למאן דאמר תן כזכי כיון שהגיע גט ליד השליח מגורשת. ולכאורה אין ראיה משם דהתם בכולי שמעתתא קתני אם רוצה לחזור לא יחזור ולדברי הרי"ף חזרה וגירושין לאו הא בהא תליא ונראה שכוון למה שאמר שם רב הונא נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת ולא מתייבמת מספקא ליה אי הולך כזכי דמי אי לאו כזכי דמי משמע הא למ"ד הולך כזכי מגורשת ולא חולצת ולא מתייבמת וכ"ה בחידושי רשב"א לקמן במתני' האומר תנו (דף יג.) ועוד נראה לפרש דדייק מהא דקתני התם בברייתא הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה לחזור יחזור משהגיע גט לידה מגורשת ש"מ דבכל מקום דקתני התם לא יחזיר מגורשת תיכף משהגיע הגט ליד השליח. ולפ"ז צריכין לגרוס בפרק האומר אשתך אמרה התקבל לי גיטי. אבל בין כך ובין כך כי דייקת שפיר אין משם ראיה כלל דהתם כיון דהשליח אומר לו אשתך אמרה התקבל לי גיטי סתמא דמלתא אדעתא דהכי יהיב ליה וכ"כ תוספות לקמן (דף סג) הך סברא. והרמב"ם פרק ששי מהל' עבדים פסק כהרי"ף אלא שהר"ן הרבה להשיב מש"ס דקידושין גיטין יבמות. ומפני זה נחית הרמב"ם לחלק בין אמר זכי זה לעבד ובין אומר תן דבזה יצא לחירות ובתן לא יצא לחירות עד שיגיע הגט לידו. ומה שקשה יותר על הרי"ף עיין בהמאור :

ור"ת פירש דלא גרסי' זה. משמע הא תן גרס וכ"מ בסמוך בסי' ט"ז שהקשה והא דלא מפרש טעמא דמתניתין משום תן כזכי ואי לא גרסי' תן ברישא בסיפא נמי לא גרסינן. ובסמוך אכתוב עוד בזה :

סעיף יד

יש לומר דאע"ג דבשאר שנים יכול בשני בצורת אינו יכול. והרי"ף והרמב"ם סתמו מסקנתם ולא חלקו בין שני בצורת לשאר שנים ובכ"מ דחק ליישב ולי נראה דמכח קושיות תוספות על ר"י המציא הרמב"ם לחלק בין עבדיו ובין עבדי נ"מ שהכניסה לו אשתו. וא"כ הא דפליגי רשב"ג ורבנן ותרוייהו ס"ל אינו יכול איירי אינהו בעבדי מלוג ובב"י בש"ע פסק דאינו יכול בשניהם בשני בצורת או בעבדי מלוג דאזל לשיטתו דס"ל הך שכתב הרמב"ם לחלק בין עבדיו לעבדי מלוג דבריו של טעם שהוסיף מדעתו בלי שום ראיה ורבינו וכ"ע מודים בזה. ולי נראה מאן דאמר הא לא אמר הא דא"כ לא ה"ל לרבינו לחלק בין שאר שנים לשני בצורת :

סעיף טו

ובשכ"מ מוקמינן למתני'. דאי בבריא קשה הא לא משך. ולא משמע ליה להעמיד המשנה במעמד שלשתן ועיין בתוס' ד"ה קסבר רב פפא:

דהמשליש מעות לבתו. כתובות דף ס"ט ועיי' מ"ש רבינו שם סי' כ"ב :

סעיף טז

והא דלא מפרש טעמא דמתני' משום דתן כזכי דמי. אבל ברישא דגט שחרור ל"ק אמאי לא יתנו לאחר מיתה הא תן כזכי. י"ל דרישא אתיא כר"מ דחוב הוא לעבד. והא דכתב רבינו לעיל סי' י"ג בשם ר"ת דלא גרסי' זה דהוי משמע שמסרו לידו מה איכפת אי מתני' אתי כר"מ איכא למימר דה"ק דבסיפא גבי תנו מנה ע"כ איירי שלא מסרו בידו דאל"כ לא הוי פריך מידי והא לא משך א"כ לא גרסי' זה ברישא דא"כ גרסי' זה בסיפא נמי. אי נמי שלעיל כוון רבינו דע"כ לא גרס ר"ת זה כמ"ש תוס' בשם ר"ת דף י"ג ד"ה האומר. והוא דרך רחוק :

ועוד היה אומר דלא אמר תן. עיין לעיל (דף י"א) בתוס' ד"ה כל האומר:

סעיף יז

תיפוק ליה דתנו כזכי. כדאמר לעיל (דף יא:)

ואמרינן בפרק המוכר את הספינה. ולכאורה קשה למאי צריך להביא ראיה מהך דהמוכר את הספינה ועוד דמהתם מוכח אפילו למ"ד דתן לא הוי כזכי מ"מ קנה כיון שקיבל הלה המופקד אצלו לכן נראה שצריך להגיה ועוד אמרי' בפרק המוכר וכ"ה בחידושי רשב"א. גם בתוס' שם דף פ"ה ד"ה ה"ג אי אפשר לפרש דברי תוס' שם כי אם אחר הגה"ה וכצ"ל ועוד הא מוכח התם דתן כזכי וכו' עד יקנה לו כדאמר התם וחפשתי שם בכל מפרשי הלכה תוס' ולא מצאתי א' מהם שהרגיש :

דמשום פקדון לא היו צריכין לתקן מעמד שלשתן דהוי הלכתא בלא טעמא. אע"ג דלמ"ד פקדון מסתברא הוא כדאמר רבא מסתברא מלתא דרב בפקדון וממלוה לחוד הוא דשקיל וטרי מאי טעמא עיין פירש"י. וצ"ל אע"ג דפקדון הוי בעין מ"מ במאי קנה והוי כהלכתא בלא טעמא שעשאוהו כאילו אמר זכה לפלוני דמהני בפקדון :

ודוחק לומר שבאותה שעה לא היו ברשותו של רבא. וא"ת דמ"מ רבא לא היה חושש שמא יאמר לו זכה דהא יכול להוציא הפקדון מרשותו. וי"ל דלכתחלה אין רשאי ליתן

ביד אחר כדמוכח ממתני' דגיטין דף כ"ט משום דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ועיין בפרק המפקיד סי' ו' מ"ש רבינו שם:

משמע קצת דלא קני אלא מדעתו. מקשין א"כ מאי פריך אלא מעתה כגון הני דבי בר אלישיב כו' כיון דאינהו כפתי וגובין לאלתר א"כ הוי בע"כ ובאמת לא קנה מעמד שלשתן אלא מדעתו ויש ליישב דה"פ דבשעת מעמד שלשתן סבר דלא יתבע אותו מהר ואח"כ נתגלה שתבעו כחד מהני דבי בר אלישיב נמצא דהוי קנין בטעות ודוחק :

אלמא דאינו יכול למחול. ובפ"ק דמציעא כתב רבינו דבכתובה כיון דאינה עומדת לגבות לא מהני מעמד ג'. ומהא דייק הש"ך סי' קכ"ו ס"ק א' דבמלוה שלא הגיע זמן הפרעון מהני מעמד ג' כיון דוודאי עתיד לגבות ע"ש ולהך סברא בנדון זה צ"ל דאינו יכול למחול ג"כ דאלת"ה תקשי לך ה"ל למימר במלוה ע"פ כ"ע ס"ל כרב הונא וקמפלגי בסמכא דעתה והיינו במלוה שלא הגיע עדיין זמנה. ועיי' בספר ר' ירוחם נתיב כ"ג ח"ד ובשו"ת מהור"ר בצלאל אשכנזי שחלקו דמהני מעמד שלשתן בכתובה אלא דמ"מ יכולה למחול לבעלה ומן הסברא יש להכריע דבמלוה שלא הגיע זמן הפרעון עכ"פ אינו אלא כשמתרצה אבל בע"כ א"א לכוף אותו כמו בשאר מעמד שלשתן. אבל רבינו כתב ואמר שאין נראה לומר שתקנו מעמד ג' בשני ענינים :

ולא עדיף מעמד שלשתן מזכייה גמורה. והא דמהני מעמד שלשתן אפי' בע"כ של נפקד ובזכה אינו זוכה כי אם מרצון הטוב היינו כיון דמצינו קנין זכיה מדאורייתא מטעם שליחות אסמכוהו רבנן דתקון מעמד שלשתן אפילו בע"כ משום תקנת השוק משא"כ בעובד כוכבים לא מצינו לו קנין זכיה מדאורייתא מש"ה אין להם על מה להסמיך קנין זה דלא עדיף מעמד ג' מזכיה גמורה מרצון הטוב. כדאמרינן בפ"ק דמציעא דף ד' אא"א הילך מדאורייתא פטור היכי מתקני רבנן שבועה דליתא דכוותיה בדאורייתא :

שהרי כבר נתחייב לישראל. הקשה הש"ך סי' קכ"ו ס"ק צ"ט במה נתחייב ישראל דאין זכייה ושליחות לעובד כוכבים לא אינהו לדידן ולא אנן לדידהו כדאמרינן באיזהו נשך דף ע"א. ע"ש שהאריך. ולק"מ דעכ"פ מצינו ישראל מישראל זכייה ושליחות מדאורייתא ואסמכוהו רבנן משום תקנת השוק דתהני מעמד ג' כדין זכייה ישראל מישראל אפי' בנותן הוא העובד כוכבים כמו שעדיף מעמד ג' בע"כ מזכיה שאינו אלא ברצון :

ומתוך דבריהם משמע כו'. היינו מדברי ר"ח ור"ת דאלייהו איכא למימר אע"ג דהכא בהני גינאי הוי קנין מ"מ יכול לומר פרעתי דדוקא בשטר אינו יכול לומר פרעתי דשטרך בידי מה בעי אבל בקנין לחוד לא עם היות שסתם קנין לכתיבה עומד. אבל הרב אלפס שכתב ומימרא דמסתבר הוא דאי לא תימא הכי כל שטרי נמי יכול לומר טעיתי.

ע"כ צ"ל דס"ל דאפי' בקנין לחוד אין נאמן לומר פרעתי דאלת"ה אין ראיה משטר לקנין דבקנין לחוד איכא למימר דנאמן בנפשיה טעיתי במגו דפרעתי. וא"כ לדברי רב אלפס ע"כ צ"ל דס"ל דקנין לחוד אינו נאמן לומר פרעתי וא"כ בהך עובדא דגינאי לית ליה מיגומש"ה צריך עדים דלא פש ליה גביה ולא מידי. אבל במקום דלא הוי בקנין דאית ליה מיגו דפרעתי איכא למימר דמנפשיה מהימן :

משום דאין דרך בני אדם להודות עד שיכוון חשבונו יפה. ואנן סהדי שלא טעה והוה כמיגו במקום עדים :

ואינו נאמן לומר אין לך בידי שטעיתי וכו'. וקשה הא רבינו בפרק שבועת הדיינין סי' ח' מסיק שאמר בפירוש דבריו ואמר אין לך בידי מעולם. י"ל דיכול לתרץ דבורו מה שאני אמרתי אין לך בידי מעולם אין אני הוחזק כפרן אע"ג שהודיתי כבר בפני עדים ואמרתי הן טעיתי ושהייתי סבור שהייתי חייב לך ואיני חייב לך כלום מעולם במיגו שלא היה אומר אין לך בידי מעולם ואמר פרעתי. ודלא כש"ך סימן פ"א ס"ק ס' שרוצה לדחות ראיה זו מפ' שבועת הדיינין דא"כ דברי רבינו קשה דידיה אדידיה:

סעיף יט

לימא בהא קמיפלגי דמר סבר הולך כזכי ומ"ס הולך לאו כזכי. והא דאמר שמואל מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר השתא סבר שאותו טעם לאו עיקר. תוס'. אמנם לפי מ"ש רבינו בסמוך לתרץ לשמואל אמאי יכול לחזור וכי גרע מתופס לבעל חוב משום דא"ל לוה לתופס או החזיר לי מה שתפסת או קבל עליך אחריות. א"כ מה מאוד דייקי מלתא דשמואל מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר ולא הוי כמו תופס לבעל חוב :

וא"ת נהי דהולך לאו כזכי וכי גרע מתופס לבעל חוב. ויש לדקדק מאי פריך אימא דשמואל איירי בשחב לאחרים. וכ"ת דשמואל איירי בכל גוונא א"כ כמו כן עדיין קשה בתירוץ של מהר"ם מאייבר"א ור' פרץ וליכא למימר דקושית רבינו מאי מייתי תניא כוותיה דרב אימא מש"ה תניא בברייתא דאינו יכול לחזור משום תפיסה לב"ח ואיירי בדלא חב לאחרים דא"כ כמו כן עדיין קשה לתירוץ של מהר"ם ור"פ ע"כ נראה דקושיית רבינו אף את"ל דשמואל איירי בחב לאחרים זה אינו אלא דלא הוי תפיסה נגד בעלי חובות אחרים אבל הלוה מ"מ אינו יכול לחזור בו ואמאי אמר שמואל אם בא לחזור חוזר. ועם דברינו מיושב מה שכתב רבינו בסמוך וגם תירוץ הר"ר משה אמת דהא דאמר תופס לב"ח קנה היינו כשאין לו ללוה נכסים אחרים כו' דאלת"ה לא שבקת חיים לכל

בריה שכל אדם יתפוס נכסי חבירו כשהוא חייב לשום אדם ויאמר בשביל חובך אני תופס. ובפרק ראשון דב"מ סימן כ"ו כ"ז כתב רבינו על דברי הרי"ף שר"ל דבמקום שאין חב לאחרים לא הוי תפיסה אלא במקום פסידא לב"ח כגון שמפסיד נכסיו וכו'. ולא נהירא אלא מדינא קנה ולא מחמת התקנה ע"ש. וא"כ דברי רבינו כמתנגדים אהדדי. ושם בס' פלפלא חריפתא הרגיש בזה והניח בצ"ע. ולדידי לק"מ דמה שכתב רבינו כאן היינו בתופס לב"ח במקום שחב לאחרים דאל"כ לא שבקת חיים. משא"כ בשאינו חב לאחרים. הוא מלתא דלא שכיחא תפיסתו תפיסה מדינא כמ"ש רבינו שם. דלא שייך לומר לא שבקת חיים דרובא דאינשי חייבים יותר מאדם אחד ואז אינו יכול לתפוס אם לא בגווני דאיכא פסידא לב"ח. יען על הטח"מ סי' ק"ה שהביא דברי הרי"ף אפילו במקום שאינו חב לאחרים ע"ש. ודאי דברי רבינו צ"ע וע"ש בב"ח ס"ק ד' שמיישב דברי רבינו בפנים אחר:

ולי נראה דלק"מ כו' א"ל לוה לתופס או קבל עליך אחריות או החזיר לי מה שתפסת. הנה לפי מ"ש רבינו בסמוך לענין מתנה הולך לאו כזכי ע"כ צ"ל הא דקאמר בגמרא לא דכ"ע הולך כזכי היינו בגט שחרור. אבל חלוקה אחרת שכתבו תוספות כגון שפטרו מלוה מן האחריות זה אינו לפי סברת רבינו דבכה"ג אפילו את"ל הולך לאו כזכי מ"מ מודה שמואל דאינו יכול לחזור משום דלא גרע מתופס לב"ח ולא יכול לומר או החזיר לי או קבל עליך אחריות דהא מלוה פטרו ללוה מן האחריות אבל בגט שחרור הוי חב לאחרים כמ"ש רבינו בסמוך לא הוי תפיסה :

אבל אם לא הוחזק כפרן אם בא לחזור. והרמב"ם פ"א מהלכות שכירות כתב בזה הואיל ושומר הראשון חייב באחריותו עד שיגיע ליד בעליו אם בא לחזור ולהחזיר הפקדון מיד השומר השני מחזיר עכ"ל. וכתב שם ה"ה הוצרך רבינו לכתוב טעם זה כגון דשוויה מריה דפקדון שליח להביא לו. או דשליח נאמן גבי מפקיד ובכל יומא הוי מפקיד גביה דלא יוכל לחזור מטעם דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר מ"מ אם בא לחזור חוזר מטעם אחר ע"ש והנה בפרק י"ז מהלכות מלוה פסק רבינו כרב דהמשלח חייב באחריות ומ"מ אם בא לחזור אינו חוזר. וצריכין לומר דהרמב"ם חילק בין הלוואה ופקדון מסברא דנפשיה ודאי לענין הלואה הוי זכות למלוה דכל אשראי ספק אתא ומש"ה הולך כזכי. ואינו יכול לחזור אפילו שהאחריות על הלוה עבד לוה לאיש מלוה. משא"כ בפקדון אם לא הוחזק כפרן מודה רב הואיל ושומר הראשון חייב באחריותו עד שיגיע ליד בעליו אם בא לחזור ולהחזיר הפקדון מיד השומר השני מחזיר. ודקדק הרמב"ם סברא זו מהא דדחיק ר"ז לאוקמי הברייתא בהוחזק כפרן ולא מוקי הברייתא

בממציא לו המלוה שליח או דשליח נאמן גבי מפקיד אלא ודאי אפי' בכה"ג מ"מ יוכל להחזיר הפקדון הואיל ושומר הראשון חייב באחריותו ודו"ק :

וכי קאמר דהולך כזכי ה"מ במלוה או בפקדון כשהוחזק כפרן. וכ"כ כל הפוסקים דבהלוואה אפילו לא הוחזק כפרן מ"מ הולך כזכי והרב מהרש"א בתוס' ד"ה לסוף אשתמיט נטה ופי' דברי תוספות ע"פ דרך רחוק ודחוק נגד כל הפוסקים דס"ל דאפילו בהלואה ג"כ יוכל לומר אין רצוני שיהיה ביד אחר. גם הלשון תוס' אינו סובל פי' זה דדייקי לשון פקדון. אמנם נראה ברור דהתוס' לא ס"ל כפירש"י דאשרתא הוי הקפה אלא פקדון הוי. וכמו שמצאתי בערוך ערך אשר ז"ל האי אשרתא פי' זבין סרבל באמנה במחוזא. פי' אחר חבילה של בגדים ע"כ. ודקאמר ל"א שפיר עבדת עבד לוה לאיש מלוה. הך לישנא סבר דאשרתא הקפה הוי. ולישנא קמא ס"ל אשרתא חבילה של בגדים ופקדון הוי. והוכרחו תוספות לפרש כן אליבא דלישנא קמא:

למה ליה תו למתני תן מנה לפלוני דהוי כזכי. מכאן קשה למה שכתב הרמב"ם בהל' זכיה ומתנה דתן במתנה כזכי דמי. ונראה דס"ל להרמב"ם דבמלוה ופקדון הוי תן כזכי אפילו לא מסרו לו החפץ עתה בידו. ובמתנה לא הוי כזכי אלא כשמסרו לו ?עתה בידו ומש"ה צריך התנא דברייתא לאשמועינן דתן הוי כזכי לענין חוב ופקדון. אבל מדברי תוספות ורבינו מוכח להדיא דס"ל דאף בחוב ופקדון לא הוי תן כזכי אלא כשמוסר לו עתה חפץ בידו. ומדברי אלו נסתר דברי ש"ך בח"מ סי' קכ"ה תחלת סעיף ז' ע"ש :

דגרסי' בירושלמי אמתניתין. דקתני אמר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה:

על גמרא דידן דמפרש לה דתן הוה כזכי ר"ל דלעיל (דף י"ג) מוקי רב זביד מתני' דתן הוי כזכי ובמעמד שלשתן. ורב פפא מוקי לה בש"מ :

0הדרן עלך המביא קמא

סעיף כ

אלא אמר רב אשי חציו אחרון. וא"ת הא קיי"ל כרבא דאמר הטעם לפי שאין עדים מצויין לקיימו ובפני נכתב דלא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד א' ואמאי פסול חציו אחרון טפי מחציו ראשון. וי"ל דבחציו ראשון יש בו שם האיש והאשה והזמן שהוא עיקר הגט ומינכר מלתא ולא אתי לאחלופי תוס' דף ג'. וכן פרש"י שיטה אחת שיטה ראשונה שבה שם איש ואשה והזמן כוונתו לתרץ קושית תוס'. ובזה מיושב מה שהקשה מהרש"א הא דאמר בגמרא השתא אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם כו' בפני נחתם חציו מבעיא אלא אי כדרבא אי כדרב אשי. קשה דמה"ט בפני נכתב חציו נמי

מבעיא ע"ש שצריכא רבה היא כמ"ש תוספות ורש"י. אבל הרמב"ם פ"ז דגירושין פסק דאפילו לא נכתב אלא שיטה אחת בפניו כשר. א"כ קושיית תוספות במקומו עומדת. וזה שה"ה הביא פרש"י על הרמב"ם. אבל דוחק הוא מדלא פירש הרמב"ם מה היא השיטה וצ"ע :

מ"ט או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים. ולאו מטעמא דרב חסדא דלא דייק השליח כ"כ אלא כמו שכתב הר"ן טעמא דמלתא דכיון דאמר אני הוא עד שני על עיקר הגט הוא מעיד ובהך חתימה דאמר בפני אינו מעיד אלא על חתום ידו ואמאי דקמסהיד בהאי לא קמסהיד בהאי ולא תיקון רבנן להימני יחיד לחצאין ע"כ :

סעיף כב

ר"ש מכשיר. מטעם דאין בין יום ולילה שיתחדש כמו זה. רמב"ם בפי' משניות. ודבריו פלאי מה יאמר לר"י שאמר דהכשיר ר"ש אפי' מכאן עד עשרה ימים ולדברי הרמב"ם ע"כ צ"ל הא דאמר ר"י אליבא דר"ש לא קאמינא ר"ל דבהאי דינא דר"ש נכתב ביום ונחתם בלילה לא קאמינא דאין שכיח לזנות בין יום ולילה. ועיין בחידושי להרמב"ם ותמצא נחת :

סעיף כג

משעת כתיבה. ר"ל משעת חתימה והא דנקט כתיבה לאפוקי משעת נתינה. תוספות :

כל כמה דמחייב בפרקונה אית ליה פירא. וכתב הר"ן וודאי מאן דאית ליה משעת כתיבה פרקונה נמי פקע מהאי שעתא וצ"ע מנ"ל דלא לפקע פרקונה משעת כתיבה לכשיגרשנה לבסוף ע"כ. ויש ליישב דברי הרי"ף מצד הסברא דבשלמא כל זכות שיש לבעל ממנה כיון דדעתו לגרשה משעת כתיבה ראוי שיפסיד כל זכותו שיש לו ממנה אבל זכות שהוא לטובת האשה כל זמן שלא נתגרשה בפועל מהיכא תיסק אדעתי' דתפסיד דא"כ כל אדם יעשה כן להפקיע זכות אשתו ממנו גם מצד הדין כדברי רי"ף שהוא משנה שלמה פרק נערה דף נ"א אמר לה הרי גיטך וכתובתך תפדה את עצמה אינו רשאי ואין מחלק בין אם נכתב הגט קודם שנשבית או לאחר זה מ"מ חייב בפרקונה דלאו כל כמיניה דבעל להפקיע זכותה עד שנתגרשה בפועל. ועיין מזה באריכות בספר נתיבות המשפט :

וכן הלכתא. דברי רבינו הם כי ע"כ העתיק לשון הרי"ף :

ואף בזמן הזה. לשון תוספות עד כדאיתא בפ"ב דסוטה :

דהני טעמי שייכי בכל הנשים. כלומר אפי' בנשים בזמן הזה שאין דנין דיני נפשות. וכ"ת דבשאר נשים לא חש על בניה שהם ממזרים ע"ז מסיים רבינו דאינו רוצה וכו' :

ואפשר דהני טעמי סעד הם לטעם דחיפוי. דמתחלה וודאי לא היו תקנו זמן מהני טעמי דהב"ד אומרים לו אייתי ראיה שזנתה אחר גירושין. ובניה כשרוצים לבא בקהל ג"כ עליהם להביא ראיה. אלא דעיקר תקנתא היה מפני חיפוי ובהא לא צריכה להביא ראיה דספק נפשות להקל. וק"ק דה"ל להקשות בתחלה על הני טעמי למה תקנו זמן כלל דהיא צריכה לאתויי ראיה וק"ל :

דהני טעמי סעד הם. וכן צריכין לומר סברא זו בתוס' דף י"ז ד"ה זנות לא שכיח כו' עד ועוד כו' אבל הכא לא חשו יעו"ש :

והאידנא אע"ג דבטל טעם דחפוי. וכ"כ תוספות בסנהדרין זה בפ"ק דשבת דף י"ד ד"ה כיון :

אלמא דעולא לית ליה טעמא דבת אחותו. ולי נראה דאין ראיה משם דהא דפריך אלא למ"ד משום פירי היינו ר"ש דר' יוחנן עצמו קאמר אליבא דר"ש לא קאמינא ומדלא פליג ר"ש על מקום הזמן ש"מ דס"ל דצריך לשייר מקום הזמן :

ומיהו לכתחלה אין לעשותו משום חיפוי. אף דת"ק דר"ש פוסל בדיעבד מטעם דחיפוי אלא דלדידן קאמר כדאי ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק ודלא כתפארת שמואל שנתקשה בזה.

ה"ג כי אינו מפרש בירושלמי טעמא דבת אחותו ר"ל בשם ריש לקיש:

ליחוש שמא יכתוב ליתן בניסן ולא יתננו עד תשרי. פי' דיעשה קנוניא עם אשתו ויטרוף לקוחות שלא כדין. אבל משום חשש חיפוי לא חיישינן דלא מקדים איניש פורענות לנפשיה. וע"ז תירץ כיון דמגרש ע"י עדי מסירה איכא קלא ומסקי לקוחות אדעתייהו לומר לה אייתי ראיה. א"כ לא יעשו קנוניא ומשום חיפוי ס"ל לא מקדים איניש פורענות לנפשיה מש"ה כותבין. אבל במתני' בנכתב ביום ונחתם בלילה דהא הקדים הגט פסול דאף דליכא למיחש משום פסידא דלקוחות דיאמרו אייתי ראיה מ"מ פסול משום חשש חיפוי ומיהו במשליש אית ליה קלא ממש הואיל ע"י שליח הוא כמ"ש תוספות. ותי' השני ס"ל דמשום קנוניא לא חיישינן דאפילו משום הרווחת ממון לא מקדים איניש כו' :

ואפילו יצא קול שאחר הכתיבה נמסר כו'. הוצרך רבינו לחלק בזה משום דס"ל דרוב פעמים מוסר השטר ונעשה הענין בפרהסיא אלא לפי שלפעמים הוא מוסר בצנעה. א"כ קשה לר"מ בגט אף שדרך למסור בעדים מ"מ נמי ליחוש שלפעמים ימסור בצינעא

ומש"ה מחלק רבינו דלגבי גט סמכינן ארוב דנותנין הגט בפני עדי מסירה אבל בשטר ממון אפילו יצא הקול שאחר הכתיבה כו' לא מסקי אדעתייהו לומר אייתי ראיה. ומש"ה התוס' בב"מ דף י"ט לא חלקו בזה משום דהתוס' ס"ל מסתמא מאן דיזיף בצנעא יזיף ועל הרוב בצנעא נעשה :

סעיף כד

ולפי טעם זה אי איתרמי הכי שלא נמסר ביום שנכתב תו לא מיתכשר האי גיטא אם לא ע"י שליח להולכה. אבל לתי' ראשון מתכשר ליתן האי גט אפי' בינו לבינה בפני ע"מ דע"י כך יצא קול שלא נמסר ביום הכתיבה ואמרי לקוחות לה אייתי ראיה והנפקותא היינו לדידן דלא שייך טעמא דחיפוי דאילו בזמן דדנין דיני נפשות אפילו לתירוץ ראשון לית ליה תקנתא כ"א ע"י שליח להולכה משום חשש חיפוי : @44ודע

אם לא ע"י שליח להולכה דאית ליה קלא. והא דאמרי' לקמן בפרק הזורק לא יפטור אדם את אשתו בגט ישן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. משום דבי דינא דייקי בתר קלא ותו ליכא לא משום פירי ולא משום בת אחותו. אבל לעז גיטה קודם לבנה איכא דשאר אינשי לא דייקי בתר קלא. חידושי רשב"א :

א"כ גט מאוחר יהא פסול מה"ט. וקשה דהא לא תפסיד הפירות מזמן הנתינה כיון שתוכל לבא לב"ד ביום הנתינה. וי"ל דהכי מקשה גט מאוחר דהיינו מקושר שכתבו עדיו מתוכו יהא פסול. ובכה"ג בוודאי לא תביא גיטה לב"ד בשעת שנתגרשה דמה היה לה לחוש כיון שהכל היה בזמן אחד. אבל הבעל יפסיד אותה לומר שגט פשוט היה והיא עשאתו מקושר ולא ניתן לה ונחתם רק ביום זמנו. מהרש"א. א"נ דהב"ד לא יתן לה כתב דשמא התנה הבעל עמה שלא תחול הגט אלא בזמן הכתוב בו. והא דלא קשיא ליה דמאוחר יהיה פסול מטעם חיפוי דיתן לה גט מאוחר ויחפה עליה לומר שהיא מגורשת לה קודם וזמן הגט מאוחר. די"ל דלענין אישות וודאי ידע דבאמת אינה מגורשת עד זמן הכתוב בו אלא דלענין פירות דזה אין מן הסברא דבעל יאכל פירות עד זמן הכתוב בו :

אלא כך יש לי ליישב דבריו להכשיר הגט. ולי דבריו אכתי אינו מיושבין דאכתי ניחוש לשמא יחפה עד"מ זמן הגט יהיה ת"ק לבריאה ויעשו הגט מקושר וא"כ חשבינן זמן הגט משנת תצ"ט ובאמת באותו פעם עדיין היתה אשת איש וגט מקושר שכתבו עדיו מתוכו ס"ל להראב"ד דכשר לאלתר לגרש בו ויש ליישב קצת שיטת הראב"ד ע"פ מ"ש ב"י סימן קכ"ז ליישב קושית הר"ן ועי' בל"מ :

סעיף כה

ורב אלפס לא הביא אלא תניא כוותיה דשמואל. ויש לדקדק לפ"ז מאי פריך מפני מה תקנו זמן בגיטין הא איכא למימר מש"ה תקון זמן בגיטין כדי לידע מזמן הכתיבה שלשה חדשים של הבחנה. וי"ל דפריך מפני מה תקנו זמן בגיטין אליבא אותה ברייתא דתניא כוותיה דרב דמונין לגט משעת נתינה :

דאינון אמוראי בתראי. וי"ל דרב אלפס גורס רב פפי ורב אשי עבדי (כרב) [כשמואל] וכ"ה הנוסחא שלפנינו וכמו כן אינון אמוראי בתראי נינהו :

ובכל אשכנז וצרפת נהגו משעת נתינה כרב. ועיי' מ"ש רבינו בפ' המגרש סי' י"ד דמשמע דפסק כך לדינא :

אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה. ודוקא עיקר כתובה אבל תוספת לא דהקול יוצא שנכתבה כתובה והכל יודעים שכתובתה מאתים אם בתולה היא והאלמנה מנה אבל לגבי תוספת עדי חתימה הוא דמפקי לקלא דיש כתובתה מרובה ויש כתובתה מועטת. ותדע דהא בכתובות בריש פ' אע"פ לא מני לה בהדי אינך דתוספת כתובה ככתובה. רשב"א. ותמהני שלא חילק רבינו בין כתובה לכתובה. הלא הוא גופיה כתב שם בסי' א' ולהכי פרט הדינין ולא אמר בסתם תנאי כתובה ככתובה דמי עכ"ל. וא"כ אם נאמר דהתוס' כתובה ככתובה דמי להך מילתא ה"ל למחשב בהדי אינך וצ"ע :

ואין לסמוך על זה. ונראה שהרמב"ם מפרש דר"א בר צדוק לא קאי אגט אלא אשטרות וכפירש"י משום דבשטרות בקלא תליא מילתא כיון דמזומנים לחתום אית ליה קלא כאילו חתמו אבל גבי גט דאיכא למיחש משום בת אחותו חיישינן שמא יחפה על זנות דאותו יום גם לפירות איכא למיחש דהא אית ליה לבעל פירות עד שעת נתינה וא"כ אע"ג דאית ליה קלא מ"מ לית להו ללקוחות לאימנועי מלקנות עד שידעו שנתן לה הגט :

סעיף כו

כולכם כתבו. דלא כב"י סי' ק"כ שדייק מטור דוקא אם אמר כתבו וחתמו אבל אם אמר כתבו כוונתו על הכתיבה ולא על החתימה :

ואי חתים בתחלה קרוב או פסול. וגרסת הרי"ף מחתים בתחלה קרוב או פסול ופירשו בו דה"ק לחתום לכתחלה לאפוקי דיעבד וכ"פ הטור סימן ק"כ בשם הרמ"ה ע"ש. ובש"ך ח"מ סי' מ"ה. אלא שרבינו לא פי' או לא גרס כן משום דרבינו תם פי' שראינו שחתמו תחלה ש"מ דלא ס"ל לר"ת הך גירסא דאל"כ בלא"ה לק"מ מהך דגט פשוט דהתם איירי בדיעבד ואמרי לה דפסול הכא היינו לכתחלה :

דהרואה שחתמו תחלה סבר שהם עיקר העדות. וכ"כ רבינו בפרק גט פשוט סי' ג' ובתירוץ זה מיושב נמי אידך קושיא מה שמקשין תוס' מהא דמקושר דמכשרינן לקמן אי חתים בתחלה קרוב או פסול דהכא שאני שראינו שחתמו תחילה. ובתוספת תירצו בשם ר"ת אפי' לא ראינו שחתמו תחלה אלא כיון דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה סברי שהראשונים הם עיקר העדות כיון דחתומים בתחלה. דס"ל דאפי' הני משום תנאי צריכין לכתוב זה בפני זה אבל רבינו נאיד מפי' זה דס"ל כהראב"ד שהבאתי לעיל בפ"ק סי' ט' דאותן שחתמו משום תנאי אין צריכין לחתום זה בפני זה. ותוס' בפרק גט פשוט הביאו תי' זה שכתב רבינו בשם ר"י וכן נ"ל להגיה ברבינו. ועיין בפרק הזורק סימן י"ג מ"ש שם לדעת רבינו. וק"ק דא"כ הל"ל עוד א"ב אם חתמו כל עשרה בחד יומא אך זה שלא בפני זה לר"י כשר ולר"ל פסול. וי"ל דה"ה דהוי מצי לאשכוחי עוד א"ב דהא בין למר ובין למר קשה הל"ל אם חתמו אינך שלא לשמה א"ב דלר"י כשר ולר"ל פסול. ויש ליישב עוד דבאמת ה"ק שחתמו תרי ביומא ואינך מכאן ועד עשרה ימים והיינו שחתמו אינך שלא בפני הראשונים וה"ה ביומא והא דנקט ואינך מכאן ועד עשרה ימים דמעשה שהיה בסמוך בפני ר"י בן לוי כך היה והא דלא קאמר לשמה א"ב דאנן קי"ל כר"א דוכתב לה אכתיבה קאי ולא אחתימה ולא צריך חתימה לשמה אלא משום דמודה ר"א במזויף מתוכו כמ"ש בפ"ק דף ד' וע"ש בתוס' לפי מה שפי' מהר"מ שם בחידושיו סגי בשני עדים לשמה גם לפי מה שתירץ הרשב"א שם בחידושיו כיון דלר"א עדים חותמין על הגט משום תקון העולם שייכי נמי לכתיבת הגט ע"ש כמו כן סגי בשני עדים שחתמו לשמה. א"כ י"ל אף למ"ד משום תנאי צריכין לחתום כולה לשמה דגזרינן משום בפ"נ כולו ובפ"נ חציו דפסול. ובפ' גט פשוט כתב רבינו ז"ל והא דקאמר בגיטין אי חתים קרוב בתחלה פסול לא אתי לאפוקי לבסוף דכ"ש שפסול שהן עיקר העדות ולא אתי לאפוקי אלא היכא שחתמו באמצע דאין לחוש כיון דחתמוהו הכשרים למטה ע"כ. וצריך לימוד שלא נחית רבינו לחלק כאן בשמעתין :

סעיף כז

ונכתב ביום ונחתם בלילה כשר אפי' מכאן ועד עשרה ימים. אע"ג דאין הלכה כר"ש נ"מ לדידן בשעת הדחק ולהני רבוותא לכל חד כדאית ליה דלדעה שניה צ"ל דאירי דנכתב ביום וגם תרי מינייהו חתמו ביום ואינך חתמו בלילה ואפי' מכאן עד עשרה ימים כשר :

סעיף כח

ולא בכל דבר שאינו של קיימא. גי' הרי"ף. ובש"ס בכל דבר שאינו מתקיים :
על העלה של זית. אבל עלה של כרישין ובצלים ועלה של וורד ועלה של ירקות וכל דבר שאינו של קיימא פסול. תוספות :
לאתויי הא דתני רב חיננא כתב במי טריא ואפצא כשר. מלשון הרי"ף ורבינו משמע אפילו לכתחלה. אבל הרמב"ם בפ"ד מי טריא אינו מכשיר אלא בדיעבד וע"ש בל"מ :
@44ה"ג

סעיף ל

וכן לעיל מייתי לה אחתימה. ר"ל בשמעתין מייתי הא דרב כהנא אחתימה. וצריך ראיה לאלומי פי' רש"י דלא כר"ח שפי' בהיפך דהא דרב כהנא אקריאה ודרב גמדא אחתימה:
ומייתי עליה דר"א קרו קמיה וחתים דהיינו כרב גמדא. ואי כפי' ר"ח אדרבה רב גמדא ס"ל דבקריאה קי"ל כרשב"ג ועי' בחידושי רשב"א עוד ראיה דלא כפי' ר"ח:
דאי בשנים קורין לפניו בהא לא הוי פסיל רשב"ג דאפילו בשני עובדי כוכבים מסיחים לפי תומן מכשיר ר"פ. ובתרי ישראל לא בעינן מסל"ת דלא חשידי לשקר כמו שמסיים רבינו בסמוך וזהו דעת רבינו שהסיב דעת הרי"ף לדעתו שפסק לעיל דבעינן שנים קורין לפניו ואין לסמוך על אחד אבל דעת הר"ן וב"י וש"ך ח"מ סי' מ"ה מדקאמר הרי"ף סתמא אם אינם יודעים לקרות אין חותמין אפי' בשנים קראו לפניהם אא"כ במסל"ת דלא גרעי מתרי עובדי כוכבים וכ"ה דעת הרמב"ם ע"ש :
ולכך לא הביא הך דר"א דהוי קרי קמיה חד וחתים. וגי' כל הספרים קרו קמיה וחתים משמע דתרי קרו קמיה. גם רבינו עצמו כתב לעיל בסמוך ומייתי עליה דר"א קרו קמיה וחתים דהיינו כרב גמדא ולפי מה שפי' רבינו דרב גמדא איירי בשנים קורין לפניו. וצ"ל דרבינו ה"ק לפי סברתו דבשנים קורין לפניו מודה הרי"ף דאפי רשב"ג מכשיר וא"כ אמאי לא הביא הך דר"א דהוו קרו קמיה וחתים. ע"כ צ"ל דגירסת הרי"ף היה קרי קמיה חד וחתים ובהא לא פסק כוותיה:
וכתב בעל העיטור כו' דאי מקרי להו תרי דידעי למקרי במסל"ת. כבר כתבתי שזהו דעת הרמב"ם והרי"ף לדעת ב"י :
ואי אמרי אקריין למאן דידעי למקרי סמכינן עלייהו. פי' למאן דידע למקרי היינו תרי במסל"ת. ועיי' בש"ך סי' מ"ה ס"ק י' מה שהקשה על הרמב"ם והמחבר ולא קשה מידי דנמי איירי בתרי ישראל ובמסל"ת וסמכו עצמם במ"ש דמהני מסל"ת בתרי עובדי

כוכבים אף כי בישראל. ואגב שיטפיה נעלם ממנו דברי הרמב"ם והביא המחבר בח"מ סי' ס"ח סעיף ב' ע"ש :

סעיף לג

אמר שמואל נתן לה נייר חלק. והרי"ף והרמב"ם השמיטו להא דשמואל. עי' ב"י סי' קל"ה שתירץ בדוחק ובני הרב מהו' טיאה נרו בבחרותו תי' דהרי"ף והרמב"ם ס"ל כפי' הערוך בשם ר"ח בערך נר וז"ל ועוד פי' מעבירין עליו מי רימונים ואם כתוב עליו במי מילין מראה בו כתב במיא דנרא ואי פליט כגון דיו אמרינן כתב הוה ביה. וכי פליט מאי הוי מנלן דגט הוה ביה דלמא ענינא אחרינא הוה ביה והוא הוא דפליט ופרקינן שמואל נמי חיישינן קאמר ע"כ. וא"כ במאי איירי שמואל אי לא קרי בתחלה ע"כ צ"ל דפליג אאמימר ואנן קי"ל דהלכתא כאמימר ואת"ל דלא פליג אאמימר ע"כ צריך לאוקמיה להא דשמואל בדקרי בתחלה ועייניה לבי ידיה ואשמועינן דלא חיישינן לשמא חלפיה בזה ג"כ לא צריכנא למימרא דשמואל דכבר הביא הרי"ף הך דינא דברייתא נטלתו וזרקתו לים או לדבר האבד ומפרש לה בדאקרוה ועייליה לבי ידיה דלא חיישינן לשמא חלפיה ואם תקשי לך דצריך למימרא דשמואל אפילו בדקראוהו דלא תימא השתא הוא דפליט י"ל דלפי' הערוך ע"כ צ"ל דאיירי בדלא היה שהות מעת הקריאה עד שעת נתינת הגט לבלוע. דאלת"ה אמאי מגורשת הא הוי ס"ס אימא ענינא אחרינא הוי ואת"ל גט הוי אימא נבלעו בשעת נתינה. אבל רבינו גרסתו היה כגי' כל הספרים וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט משמע השתא נפלטין אותיות הגט להדיא א"כ וודאי מצריכינן להא דשמואל ופרשינן ליה בדלא קריה מתחלה אך אחר הנתינה בדקינן ליה במיא דנרא וקרינן להגט. ומ"מ אינו אלא ספק גט דשמא השתא הוא דפליט. ובזה ניחא שהאריך רבינו להא שקלי וטריא בהך מימרא דשמואל דמכח הגי' השתא הוא דפליט הוכיח רבינו דלא כפי' הערוך :

וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט. מקשין העולם לפי מ"ש תוס' ד"ה טעמא כו' אי נמי דעייליה לבי ידיה ואפקיה דלא חיישינן דלמא חלפיה. וא"כ אמאי לא פריך תיכף אמימרא דשמואל אמאי וודאי מגורשת אימא דהיה נבלע בשעת נתינה והשתא הוא דפליט. וודאי לתי' קמא לק"מ דה"א דבעל מהימן בדבר מועט גם לדבר זה כיון דאמר הרי זה גיטך דאותיות היו פולטות בשעת נתינה. אבל לבתר דמשני דאמר שמואל בדקינן ליה במיא דנרא ולא מהימנין לבעל פריך שפיר מאי הוי השתא הוא דפליט אבל לתי' שני קשה. ונראה ליישב דלא מצי למפרך אגופא מימרא דשמואל דאיכא לאוקמיה

דאיירי דקריוה בי תרי סמוך לנתינה ולא היה שעה לבלוע עד לאחר נתינת הגט. אבל השתא דמוקמינן לשמואל דבדקינן ואי איירי בדקריוה וליכא שהות הך בדיקה ל"ל וכ"ת דצריך בדיקה שמא חלפיה הא בברייתא נטלתו וזרקתו לים מוכח דלא חיישינן לשמא חלפיה. וכ"ת שאני התם דהגט אינו לפנינו אבל כי איתא גט לקמן בדקינן ליה א"כ אכתי תקשי לך טעמא דאיכא כתב ה"ל לאשמועינן בברייתא בדליכא כתב ונטלתו וזרקתו לים אצ"ל דאיירי דאיכא שהות לבלוע ומש"ה צריך בדיקה וע"ז פריך שפיר וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט :

שמואל נמי חיישינן קאמר. והשתא לא צריכי לאוקמיה דבדקינן דכי לא בדקינן נמי איכא למיחש. תוס'. אבל הרשב"א בחידושיו כתב מדלא קאמר אלא משמע דאשנויא קמא סמכינן ולומר כיון דליכא כתב אפילו מיחוש לא חיישינן עד דבדקינן ליה ופליט ע"כ. ורבינו לא הכריע ביניהם. ומיהו וודאי אי בדקיניה ולא פליט בין למר ובין למר לאו כלום הוא. ובסי' קל"ה הקשה הב"ח וז"ל אך קשה דאפילו אי בדקיניה ולא פליט ניחוש שמא בשעת נתינה היו נפלטות [דהא קודם נתינה היו נפלטות] וקראוהו ושמא לא נבלעו אלא לאחר הנתינה ואמאי קאמר אין [כאן] חשש גירושין עכ"ל. ולא אוכל לירד לסוף דעתו דאם קראוהו מעיקרא צ"ל כמ"ש תוס' דעייליה גיטא לבי ידיה ואפקיה והבדיקה הוא שמא חלפיה אי פליט פליט ואי לא פליט לאו כלום דוודאי חלפיה דאי נכתב במי מילין הוי פליט אפילו לאחר כמה ימים ושנים וק"ל : @44ה"ג

סעיף לד

צריכין למקרייה. אע"ג דס"ל לשמואל דכל שאמר הבעל שהוא גט מהימן. שאני הכא דכיון דאינהו עדי מסירה ועבדי ליה לכריתות אין להם לסמוך בעדותן על אדם ע"כ לשון הר"ן. משמע הא שמואל איירי בלא עדי מסירה אלא בעדי חתימה לחוד וא"כ צ"ל דשמואל ס"ל עדי חתימה כרתי וקשה טובא דהא שמואל גופא בפרק המגרש פסק כר"א בגיטין. ומצאתי דברי ר"ן מבוארים במקום אחר בפרק המגרש בפלפול הרי"ף אי לר"א מהני עדי חתימה. וז"ל אבל מה שנראה לי בזה דר"א ס"ל דע"מ בלחוד כרתי כו' ומיהו מה דמודה ר"א דעדי חתימה כרתי היינו משום דס"ל דבמסירה כורתת כל שיש בשעתה עדים בדבר בין שהם מעידים על המסירה עצמה או על גוף הדבר ומעתה מה שמודה ר"א דגט החתום בעדים כורת אע"פ שלא נתן בעדי מסירה לאו משום דס"ל ע"ח כרתי אלא שהמסירה כורתת מכיון שיש עדים בעיקר הדבר דה"ל עדי חתימה כעדי מסירה שהרי הגט יוצא מתחת ידה בעדים הללו ובידוע שהבעל מסרו לה ונמצאו כאילו

הן עצמן מעידים על המסירה ע"כ. ומ"ש תוספות ד"ה טעמא וי"ל כיון כו' בדבר מועט מהימניה לבעל כוונת תוספות כמ"ש הר"ן ולא ע"פ דוחק שכתב מהרש"א :

ואם לא קראוהו כלל ונאבד צריכה גט אחר. ורבינו אינו מברר בדבריו אם תצא כדמשמע מתירוץ שני או אם לא תצא כדברי תי' ראשון כ"כ ב"י. אלא נראה מדלא כתב בהדיא שאם נשאת תצא משמע דצריכה גט היינו כל זמן שלא נשאת וכ"כ הטור סימן קל"ה:

סעיף לה

והלכה כחכמים. ולא הוי גיטא והא דאמרי' אין השם מן המובחר תירץ בירושלמי לשיטת ר"י קאמרי ובשמעתין דאמר רב אחא בר יעקב דלמא לא היא ע"כ לא קאמרי רבנן התם דבעינן זה אלי ואנוהו. אבל הכא לא. ס"ל לרבינו דדחיה בעלמא הוא. מפני שבמקומה ס"פ הבונה דקתני כתב ע"ג כתב פטור אמר רב חסדא מתני' דלא כר"י. ולא אתמר התם הא דרב אחא. ויש ליתן טעם דלרב אחא ע"כ הא דקתני התם כתב ע"ג כתב פטור לא איירי בגט ומתני' סתמא קתני כמ"ש תוס' לעיל (ד' י"ט) ד"ה דיו ובפ' הבונה (שבת דף ק"ד) ד"ה אמר :

סעיף לז

וכן גגו של ל' בתוך ה' וח' של שיטה עליונה. מדלא קאמר לתוך ד' או כ' איכא למימר דבהא מודה רבינו כיון שאז נראה כה' דפסול. אבל תוך ח' או ה' אע"ג שנשתנה האות. מ"מ כיון דתמונת אות זה אינו בכל כ"ז אותיות לא איכפת לן. ומה"ט כתב רמ"א בטא"ה סי' קכ"ה ס"ס י"ט ואם עשה כך ונשתנה צורת האות כגון שמשך ראש למ"ד לחלל ד' שאז נראה כה' פסול. דוקא לחלל ד' אבל לחלל שאר אותיות לא פסול בדיעבד מאחר דר"י ורבינו ומרדכי ועוד פוסקים מכשירין וכדאי לסמוך עליהן. ודלא כב"ש שאמר ה"ה שאר האותיות אם נשתנו אלא בד' מסתמא משתנה. ומעתה מיושב דברי המחבר בטא"ח סי' ל"ב סעיף כ"ח ז"ל יש ליזהר שלא יכניס ראש הלמ"ד באויר הה' או ח' אפילו בלא נגיעה. ומי שעומד על דבריו בב"י לקיחים דברים אלו מהרמב"ן. והקשה בט"ז דהא הרמב"ן פוסל אפילו בדיעבד. ולפי דברינו ניחא שהרב המחבר אינו פוסל בדיעבד שחושש לדעת רבינו וסייעתם דמכשירין בכה"ג אפילו לכתחלה. אבל נכנס לתוך ד' פסול אפילו בדיעבד. וכ"ה דעת הרב בעל מ"א ע"ש ס"ק מ' :

ואם יש בו אותיות דבוקות יכול להסיר הדיו שביניהם ולהבדילם אבל אם נפלה טיפת דיו. מדלא מחלק בין האותיות דבוקות במקצת לדבוקות כל גובה האותיות. משמע אפי' בכה"ג יכול להבדילם ואם לענין גיטין כך לכ"ש בתפלין ומזוזות שצריכין גניזה דפשיטא שיש להכשיר ודלא כבעל מ"א א"ח סי' ל"ב ס"ק כ"ז שהביא דעת הב"ח שפוסל בדבוקות לגמרי:

סעיף לח

ומיירי בכתובת קעקע דאינו יכול להזדייף. לכאורה אינו מקפיד כי אם אכתיבת הגט. אבל חתימת העדים לא בעינן כתובת קעקע. כי מה לחוש דכתב הגט אין יכול לזייף עוד דכדת משה וישראל הוי במקום הכל שריר וקיים. אבל ברמב"ם וטור מצריכין חתימת עדים כמו כן בכתובת קעקע וכתב הב"ח הטעם דאם הגט חקוק לחוד. יש לחוש שמא מעיקרא היה הגט ג"כ נכתב סתם והוא זייף. ובספר ב"ש סי' קכ"ד ס"ק ט"ז השיב עליו כיון דהשתא שבא לפנינו ליכא חשש זיוף מנ"ל לחוש בזה. ודומה לזה מ"ש בח"מ סי' מ"ה סעיף י' בשטר המסיים בחצי שיטה ועדים חתומים זה אחר זה באותו שיטה דקי"ל דכשר ולא חיישינן לזיוף ואין הנדון דומה לראיה דהתם ה"ט דאם לא היה כתוב כן קודם חתימת העדים לא היו חותמין כמ"ש הש"ך שם. משא"כ הכא קי"ל להלכה כחכמים דמכשירין לתת גט הנכתב ונחתם ע"ד שיכול להזדייף ע"י ע"מ. והעדים רשאים לחתום גט שיכול להזדייף אם הבעל נותן לה בעדי מסירה. בזה ודאי יש לחוש שמא הגט ג"כ נכתב והוא זייף וחקק ולפי שיטת הב"ח צ"ל הא דמכשירין הגט כששניהם על המחק כמ"ש רבינו לקמן סי' כ"ג היינו לגרש עכשיו בע"מ. אבל אם הגט בא לפנינו שניהם על המחק לא מכשירין ליה להנשא ע"י גט זה בלא עדי מסירה כי יש לחוש שמא היה עדים על המחק וגט על הנייר ותנאי היה בו וזייפתו ומחקתו. ועוד שם נתן טעם דהעדים צריכין ג"כ בכתובת קעקע דגזרינן חתימה אטו כתיבה. והקשה ב"ש על טעמיה דנפשיה א"כ העדים על המחק והגט על הנייר יפסול מטעם זה בלא הטעם שמא ימחק הגט. וכגון זה אין צריך לפנים דהכא ליכא למגזר כתיבה אטו חתימה כלו' אם נכשרינן חתימת עדים על המחק יכתבו הגט ג"כ על המחק מה בכך הא שניהם על המחק כשר :

דאינו יכול להזדייף. ואפי' לחכמים דמכשירין בכתב על הדיפתרא ועל נייר מחוק. ה"מ בדאיכא קמן עדי מסירה. אבל כי ליתנהו קמן אין מקיימין מן העדים שבו :

עיין בס' תפארת שמואל מה שנתקשה בהג"ה זו מאד. והיה לו זה שסבר שהכל הגה"ה אחת היא ולא כן עמדי. אלא מ"ש והרמב"ם כתב שהיא ספק מגורשת. היא הג"ה בפני

עצמה. וקאי אהא דפסק רבינו ת"ש הגודרות אין להם חזקה ופשוט הוא דמשום דאין להם חזקה מפקיע להו מיד השני ויהבי לראשון וא"כ עדיין הגט תחת יד הבעל ואינה מגורשת כלל. וע"ז הגיה והרמב"ם כתב שהיא ספק מגורשת דלענין גט אשה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ובזה מיושב הכל :

והלכתא בכפות. וישן נמי בעינן כדמסיק רבינו לקמן בפ' הזורק גט סי' ה' ע"ש באריכות :

כתב לה גט ונתנו בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו כו'. איצטריך תו הך דינא גבי חצר דלא גזרינן משום חצרה הבאה לאחר מכאן. ואי אשמעינן גבי עבד ה"א דוקא עבד כפות וישן דהוא מלתא דלא שכיח מש"ה לא גזרי רבנן ואי אשמועינן גבי חצר ה"א עבד נגזור כפות אטו אינו כפות :

סעיף לט

אבל שאינו נקוב אפילו יקטום כשר. יש לדקדק דמהתם אינו מוכח אלא שאין הגט בטל מן התורה. אבל מדרבנן לעולם אימא לך דפסול אפילו בדבר שאינו בע"ח מחובר. והא דלא נקטי בפלוגתא עציץ שאינו נקוב דבהך לא שייך גזרה שמא יקטום דהא אם קטם לא הוי אלא מדרבנן והוי גזרה לגזרה. וי"ל דס"ל כיון דמדאורייתא לא הוי קציצה אנן מסברא לא מחמרינן בתלוש משום גזרת מחובר כמו בכל התורה דלא גזרינן תלוש אטו מחובר:

סעיף מ

וכן כתב בשם רש"י שהיה מכשיר אם כתב גט בקלף גדול ואח"כ חתכו. דקדק רבינו ולא כתב סתם וכ"כ בשם רש"י. משום דרש"י אינו מכשיר אלא בקלף והדומה לו אבל אם כתב על חרס של עציץ נקוב ושבר החרס ונתן לה פסול וכ"כ רש"י להדיא ד"ה דשקל ליה לכוליה עציץ ואין כאן מחוסר קציצה ואין לחוש שמא ישבור החרס ויתן לה החתיכה והוי לה קציצה כו' ע"כ. והיינו טעמא דבעציץ נקוב כיון דאיכא למטעי לכתוב גם על עלה המחוברת החמירו רבנן ופסלו אם ישבור החרס וכ"כ הב"ח סברא זו. והא דפירש"י והוי ליה קציצה היינו מדרבנן משום חשש שמא יכתוב על עלה המחוברת. גם שיש קצת דוחק. מוטב לסבול הדוחק כדי שלא יהיו דברי רש"י סותרים אהדדי. מלבד מה שהקשה הר"ן דברי רש"י אהדדי דז"ל רש"י שמא יקטום העלה והוי קציצה מן המחובר שנראה מדבריו דאילו הוה תלוש לא היה נקרא מחוסר קציצה. ולעיל ד"ה

דשקיל משמע דבחרס שהוא תלוש נקרא מחוסר קציצה. ולדברינו ניחא כל זה לפירש"י. אבל הרשב"ם מכשיר אפי' בחרס עציץ נקוב כיון דלא הוי מחובר :

ובעל ה"ג פוסלו אם נחתך ממנו כלום. לכאורה יש לפרש דאפילו דבר מועט כדי ליפותו נמי פוסל והנך ראיות שהביא רבינו בסמוך מהני סוגיות דלעיל גזיה לזמן ובין שיטה לשיטה. איכא למידחי כמ"ש הר"ן בשם רב האי גאון דלא מקרי מחוסר קציצה אלא היכא דקודם כתיבה הוי דעתיה למיגז מיניה. אבל לא הוי דעתו למיגז מיניה לית לן בה. ובהכי אתי שפיר דהנך סוגיא איירי שלא היה דעתו מתחלה קודם כתיבה למיגז ולא מיקרי מחוסר קציצה. ועוד יש לפרש בהיפוך דבה"ג הוסיף לפסול אפילו נחתך ממנו לאחר הכתיבה ואע"פ שלא היה דעתו לחתוך ממנו. דכיון דקצץ ממנו אחר הכתיבה איגלאי מילתא למפרע שהיה מחוסר קציצה אותו דבר בשעת כתיבה וכ"כ הב"ח. אבל דבר מועט ליפותו לא מיקרי בהכי מחוסר קציצה ולפי מה שיתבאר לפנינו עיניך תחזינה מישרים שזה הלשון האחרון הוא העיקר :

וכן ר"ת ז"ל היה מחמיר בדבר. מלשון זה משמע דאינו אלא חומרא דרבנן וכ"כ הב"ח. ובב"ש סי' קכ"ד ס"ק י' השיג עליו ואומר דבטל מן התורה וכ"מ מהא דכתב ר"ת דה"ה דפליגי אפי' בעציץ שאינו נקוב וחייש רבא שמא יקטום אלא משום רבותא דאביי נקיט עציץ נקוב. ש"מ דאורייתא היא דאל"כ לא היה רבא חייש לשמא יקטום דהא אם קטם לא הוי אלא מדרבנן והוי גזרה לגזרה. והדין עמו. וצ"ל הא דכתב רבינו ור"ת היה מחמיר בדבר. ר"ל בכה"ג שלא היה דעתו מתחלה לחתוך ממנו דבהך מלתא ס"ל לבעל ה"ג שפסול מדאורייתא ור"ת לא ס"ל כוותיה אלא מחמיר היה בדבר אבל היכא דקודם הכתיבה היה דעתו למיגז מיניה בזה ס"ל לר"ת דבטל הגט מן התורה ובלא"ה צ"ל דר"ת מחמיר אפי' במקום דלא הוי דעתיה למיגז דאלת"ה אין ראיה מהנך סוגיות דלעיל וכמו שהבאתי לעיל בשם רב האי :

ה"נ מחוברים בשעת משיכה. והא דמכשיר אביי היינו דהנחתו במקום שפוסקת יניקת העציץ :

וקא משמע לן דלא גזר אביי היכא דיהיב לה העציץ בהפסקת יניקה. וא"ת א"כ היכי קאמר רבא עלה גזרה שמא יקטום אם יקטום בהפסקת יניקה אינו אסור אלא מדרבנן והוי כמו גזרה לגזרה. י"ל דה"ק גזרה שמא לא יעשה מעשה ויניח העציץ במקומה ויקטום העלה כי זה נקל לו לעשות יותר ועדיף ליה מלתת לה כל העציץ בהפסקת יניקה :

ה"י אע"פ שצריך ליתנו לה בהפסקת יניקה לא חשיבי בהכי מחוסר קציצה. אע"ג דלענין שבת תולש הוי. אפ"ה לענין גיטין לא מקרי מחוסר תלישה לפי שאותו תלישה לא ניכרת כלל. ואין צריך מעשה אחר אלא אותו מעשה בעצמו שיש לו לעשות בעציץ שאינו נקוב דהיינו כתיבה ונתינה. דבנקוב נמי תלישה ממילא הוי בשעת נתינה. הר"ן. אע"ג דצריך מעשה אחר ליתן בהפסקת יניקה. מ"מ זה בקל יכול לעשות בשעה שנותנה לה בשום דבר מפסיק בין עציץ לקרקע :

אבל אם חתכו מן הגט דבר מועט כדי ליפותו לא מקרי בהכי מחוסר קציצה. מצאתי דבר חדש בביאורי מוהר"א שטיין שמעתי שצריך לחתוך אותו מעט לחתיכות דקות דאז נראה שליפותו חתך ממנו ולא לצורך קלף. וראוי ליזהר:

סעיף מא

מיירי שמקום העדים על המחק וכתב הגט אינו על המחק. לא אתי למעוטי אלא שניהם על המחק אבל בעדים על הנייר וכתב הגט על המחק נמי מצי איירי דהדר ימחוק כתב הגט ויכתוב מה דבעי והא דאמרי' אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ה"מ היכא דחתימי סהדי אמחקא אבל היכא דלא חתימי סהדי אמחקא אלא אניירא לא ידיע כדאי' בהדיא בפ' גט פשוט. והתוס' דס"ל כפי' ריב"ם דאפי' כשעדים על הנייר וגט על המחק נמי אמרינן אינו דומה נמחק פעם אחת כו'. אבל רבינו דפסק וסתם בפ' גט פשוט כדעת ר"י ודאי צ"ל דלאו דוקא נקיט העדים על המחק וגט על הנייר. עיין מהרש"א :

סעיף מב

ובהא לית הלכתא כר"י משום דפריך סתמא דגמרא לעיל גבי שטרות. כ"כ הרי"ף. והנה מקשים בזה ראשונים ואחרונים כל זה ההוכחה למה ליה להרי"ף הלא הוא גופיה פסק לקמן בפ' המגרש הלכתא כוותיה דר"א בגיטין אבל לא בשטרות בשלמא על רבינו לק"מ דהוא פסק לקמן פ' המגרש סי' ז' כר"א אפי' בשטרות אבל לשיטת הרי"ף קשה. וכולם מתנבאים בסגנון אחד. דנ"מ אף לר"מ אם באים ע"ח עצמם ומעידים על חתימת ידם מהני לר"מ. דס"ל להרי"ף כשיטת רש"י דלא צריך לר"מ מוכיח מתוכו. ומש"ה צריך לפסוק כאן בכתב מזוייף לית הלכתא כר"י אלא כר"א דלא מדכיר דכיר. וא"ת ה"ל לאוקמי מתני' כר"מ. וי"ל דמ"מ לכתחלה אינו כשר לר"מ שמא יסמכו על חתימת ידם לחוד. בשלמא לר"א תמיד בכל גיטין אמרינן ליה זיל אייתי עדי מסירה כשעדי מסירה

לפנינו ובלא"ה מוכרח לומר כן אליבא דר"א גופא שפסק לקמן בפרק המגרש כר"א בגיטין ולא בשטרות. וא"כ ל"ל לר"א כאן למפסק בכתב שיכול להזדייף דלא כר"א. אלא בספר נתיבות המשפט הקשה ע"ז דהא לשיטת הרי"ף דפסק לקמן לר"א עדי חתימה נמי כרתי וא"כ לדידיה מאי מחולק ר"א עם ר"מ א"ו לר"מ צ"ל מוכח מתוכו ולר"א אין צריך א"כ הדרא קושיא לדוכתיה ויש ליישב ולי נראה דהנך פלוגתות אמוראי דלקמן קאי אר"א דמתני' שם דס"ל דגובה אפילו ממשעבדי ובהא לית הלכתא כר"א. אבל בשטרי שיכול להזדייף אפילו מבני חרי אינו גובה דלא מדכר דכיר ודוק וזה פשוט :

ור"ה ז"ל פסק הלכה כר"י אף בשטרות. והא דפריך לעיל והא בעינן כתב שאין יכול להזדייף. תי' הש"ך בח"מ סי' מ"ב ס"ק א' בב' פנים. ודבריו אינם נכונים. ראשון שכתב כיון דכל הני פרכות שייכי אמתני' והא כתב שאינו יכול להזדייף. וצריך שיחזור מענינו של שטר א"כ שפיר פריך אר' אלעזר מכח מתני'. וזה דוחק גדול שתקע יתד שלא במקום נאמן דהא ארבא לא שייך למפרך דאיכא למימר דהוא סבר דהלכתא כר' יוחנן וא"כ ה"ל לבעל המסדר לקבוע הקושיא אמתני'. ומ"ש עוד ליישב דר"י לא הכשיר שטרות אלא בגוונא אם עדי מסירה כאן. אבל בפ"ק מיירי בכל ענין אפילו אין עדי מסירה לפנינו ע"כ. איך אפשר לומר כן דא"כ לפי האמת דמשני בדעפיצן. מ"מ אמאי גובה מבני חרי הא עדי מסירה אינם בפנינו ומי יימר דלמא שטר אחר הוא ע"כ נראה הא דפריך והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף ה"ק דרבא מכשיר אפילו לזמן מרובה מדלא חילק דוקא עד עשרה ימים. ור"י לא הכשיר אלא מכאן עד עשרה ימים אבל לא לזמן מרובה וכ"מ בחידושי רשב"א. והא דקאמר גבי דיפתרא כדי לכתוב עליו גט ולא שטרות ישבתי בסמוך :

ולא מסתבר. דלא ניחא ליה לחלק בין עשרה ימים לזמן מרובה לר"י :

ועוד יש לפרש דדוקא בגיטין כו' ודוקא לאלתר מכשיר. וז"ל הטור סי' מ"ב ור"ח מכשירו אם בא לגבות לאלתר ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל ע"כ. ותמה עליו הש"ך מי הגיד לו זה דלכאורה נראה דבמסקנא קים ליה לרבינו עם הפי' הזה והאריך ע"ש. ואני אומר דצדקו דברי הטור שראה מ"ש רבינו בפ' גט פשוט סי' ב' וז"ל ולכאורה נראה שאם בא שטר לפנינו שחתימת העדים רחוק מן השטר שיטה אחת כשר בלא חזרת שיטה אחרונה כו' הא כיון דאיכא ע"מ מידע ידעי אם זייף אפי' לאחר כמה ימים דכירי כדאיתא בפ"ב דגיטין אמר ר"י דאפי' מכאן ועד עשרה ימים מדכר דכיר אם אית ביה תנאה. עכ"ל. הרי לפניך שרבינו סובר דר"י מכשיר גבי שטרות אפי' מכאן עד עשרה ימים אע"ג דרבינו בהא מלתא לא פסק הלכתא כוותיה. מ"מ שפיר מייתי ראיה דמר"י נשמע לדידן דצריך הרחקת שיטה אפי' בשטר שאינו יכול להזדייף וע"כ צ"ל דרבינו לא

ניחא ליה לפרש הפרכא כך. משום דאיכא לאוקמיה דבאמת לא הכשיר רבא בשטרא פרסאה כ"א לגבות לאלתר :

ואתיא שפיר כר"י הא דפריך והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף. וא"ת הא ראיה גבי דיפתרא דקאמר כדי לכתוב עליו גיטי נשים במקומו עומדת. וי"ל ע"פ מ"ש תוס' דף כ"ב ד"ה כדי לכתוב עליו ז"ל אלו השיעורים אינו לפי חשיבות העור (דאל"כ עור לעשות בו קמיע הוא שיעור קטן מדיפתרא אע"ג דדיפתרא חשוב יותר) דיש שהוא חשוב ושיעורו גדול מן הגרוע ממנו אלא כל אחד שיעורו במה שרגילין לעשות ממנו ע"כ. ואמרי' בריש מסכת מכות דף ד' חזקה לא טריח אדם פחות מל' יום לכתוב שטר ע"ש והנה בתחלה סבר רבינו דהכשיר ר"י בשאר שטרות אפי' לזמן מרובה ודאי שפיר מייתי ראיה אלימתא דלית הלכתא כר"י בהא מדקאמר גבי דיפתרא שיעור כדי לכתוב עליו את הגט ולא פחות אפילו כדי לכתוב עליו שטר משא"כ השתא שכתב רבינו ועוד יש לפרש דלא הכשיר ר"י בשטרות אלא לאלתר תו ליכא ראיה כלל מהך דדיפתרא כיון דאין רגילות לכתוב שטר עליו עכ"פ על שלשים יום אף דראוי לכתוב עליו שטר לגבות לאלתר מ"מ שיעורו במה שרגילין בו :

סעיף מג

כדמוכח התם. דדייק מהך מתני' דסתמא פסול גבי גרושין ואי איירי מתני' דלא נתכוין לשם אשה זו איכא למדחי דלמא שאני התם דאינתיק ליה לשם גירושין דההיא כדדחי התם על הא שרוצה להביא ראיה מהא דקתני יתר על כן יש לו שתי נשים ששמותיהן שוין וע"ש בתוס' ד"ה ואמר רב יהודה :

אע"ג דלאו בר כריתה הוא. דלגבי כתיבה לא קפדינן אבני כריתה. אלא אבני דעה דכתבי לדעתין. ועבד נמי דשייך במצות. ודאי לדעת הגדול שעומד ע"ג עביד. רשב"א :

וכן הרמב"ם ז"ל מנאו בכלל הפסולין. פ"ג דגירושין וז"ל שם עובד כוכבים ועבד וחש"ו פסולים לכתוב. חש"ו דהם לאו בני דעה. ועובד כוכבים כותב ע"ד דנפשיה. ועבד לאו בני כריתות. והקשה ב"ש סי' קכ"ג מדלא כתב גבי חש"ו הטעם משום דלאו בני שליחות נינהו. צ"ל דאין צריך שליחות גבי גט. ומ"מ עבד פסול משום דלאו בני כריתה נינהו וצריך יישוב לשיטת הרמב"ם ליישב קושיות התוס' עכ"ל. ולק"מ דהך טעמא דלאו בני דעה כולל כל הני טעמי לשמה ושליחות וכריתות לא עבדי כמ"ש להדיא דף כ"ג דפוסל להבאת הגט חש"ו וקאמר בשלמא חש"ו לאו בני דעה נינהו ומש"ה לאו בני שליחות נינהו וכן נראה מסידור לשון רבינו שאחר שכתב פי' ר"י שצריך לשליחות בגט הביא

דברי רמב"ם דפוסל עבד מטעם בני כריתות א"כ נשמע שצריך שליחות בגט. ואי קשיא הא קשיא אמאי לא כתב גבי עובד כוכבים מטעם דלאו בני שליחות. וכ"ת משום דכולל בהדיה מומר לעבודת כוכבים והא מומר עצמו לאו בני ברית הוא וכמ"ש בס' ב"ש סי' קמ"א ס"ק מ"ו בשם הרמב"ם ע"ש. וע"כ צ"ל דלכתיבת הגט לא צריך שליחות ומ"מ פוסל עבד מטעם דלאו בני כריתות. ועיין בא"ח סי' קפ"ט במ"א ס"ק א' :

ועובד כוכבים אע"פ שישראל עומד ע"ג פסול דעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קעביד. מדלא כתב פסול דעובד כוכבים מטעם דלאו בני כריתות ושליחות נינהו צ"ל דס"ל להרי"ף דלגבי כתיבת הגט לא בעינן שליחות ובתירוץ הראשון. א"נ משום מומר דדינו כעובד כוכבים לכל דבר. והוא בני כריתות משום דידיה צריך טעם דאדעתיה דנפשיה קעביד :

והוסיף הוא אף כשגדול עע"ג דווקא טופס אבל לא תורף. הקשה הר"ן אי לא גזרינן טופס אטו תורף אפי' בלא גדול עע"ג לשתרי. ואי גזרינן אפילו בגדול עע"ג ליתסר כיון דלא שרי הכי בתורף. א"ו משמע דכל חד מילתיה קאמר ולא סמכי אהדדי ע"כ. ויש ליישב דודאי הא דפסלינן תורף אפי' כשהגדול עע"ג אינו אלא משום גזירה דלמא אתי למסמך עליה בלא עמידת גדול עע"ג וא"כ גבי טופס שרינן כשהגדול עומד ע"ג ולא גזרינן משום תורף דהוי גזרה לגזרה. משא"כ גבי עובד כוכבים פוסל מן הדין אפי' כשהגדול עומד ע"ג מטעם דאדעתיה דנפשיה קעביד ואינו כותב לשמו. כל זה ניחא לדעת הרי"ף אבל לדעת הרמב"ם לפי מ"ש לעיל דס"ל דחש"ו פסול לכתוב תורף מטעם דלאו בני שליחות נינהו ודאי קושיית הר"ן במקומה עומדת. וי"ל הרי הוא מתרץ דבריו בפ"ג וז"ל שלא התירו לכתוב טופסי גיטין שלא לשמה לכתחילה אלא מפני תקנת סופר משא"כ גבי עובד כוכבים לא חשו לתקנתא ע"כ. מיהו גבי חש"ו אפילו בטופס צריך עומד ע"ג דגזרינן אטו תורף :

וכ"כ הרמב"ם ז"ל. והנה הרב ב"י סי' קכ"ג כתב שטעות נפל בספרי רבינו וכן צ"ל הרמב"ן בנו"ן. ודבריו תמוהים מאד. ועיין מזה באריכות בס' ל"מ פ"ג דגירושין :

ודקדק מדקאמר אמר רב יהודה כו'. גם לפי שיטה זו מיושב קושיית מהרש"א וז"ל למאי דאוקמיה מתני' בשייר מקום התורף ובריית בלא שייר אמאי לא תני כולה בעובד כוכבים או כולה בחש"ו ע"כ :

ולא מצי אמר ואין להכשיר אותו ע"י ששמע קל קולמוס וקן מגילתא כמו שמכשרינן באדם אחר עיין מילתא בטעמא בפ"ק סי' ג' אבל אם נתקיים הגט דאין צ"ל בפ"נ אפי' סומא מעיקרא כשר עיין פ"ק סי' ב' :

דמצי למימר בפ"נ ובפ"נ כשר להביא את הגט. וצריך ליתן לה בפני שלשה כדין אשה וקרוב שהביאו את הגט דאין יכול לומר בהן עד נעשה דיין עיין בפ"ק סי' ד' ובעינן שמכיר האשה בטביעת קול ואם אינה מכירה בטביעת קול לא מהני מה שאחרים אומרים לו שהיא זאת אע"פ דמהני בפיקח כמ"ש רבינו בפ' כל הגט סי' ט' כ"פ בש"ע סי' קמ"ב סעיף י"ב. והרי"ף ורבינו סתמו דבריהם אי מהני בסומא כשאחרים אומרים לו שהיא זאת או לא וצ"ע : @44ודע

וא"ת וליתני במתני' עבד וכ"ש עובד כוכבים. הקשה בל"מ פ"ז מהל' גירושין לפי מה דפסק בש"ע סי' קמ"ב דאלם לא יוכל להביא הגט דאינו יכול לומר בפיו בפ"נ ובפ"נ אמאי לא תני לה במתני' ולק"מ דתני ושייר דהא שייר פסולי דאורייתא אלא דלגבי עבד דייק דלא ליתני עובד כוכבים. דהוי ידעינן במכ"ש. משא"כ אי תני אלם לא הוי ידעינן סומא דה"א כיון דשמע קל קולמוס יש להכשירו כמו בשאר אדם קמ"ל דיש לחלק :

סעיף מד

כמו שכשרין לעדות אשה. כדאמרינן בפ"ק דר"ה דף כ"ב ש"מ גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה וא"כ להביא הגט ק"ו הוא מחמש נשים שאין נאמנות לעדות אשה וכשרים להביא גט :

פסולין להביא את הגט בח"ל. משום דלאו בני עדות נינהו ואין יכולין לומר בפ"ב ובפ"נ. אבל בא"י או בגט מקוים אפילו בח"ל כשרין להביאו כמ"ש בסמוך. ובסי' קמ"א ס"ק מ"ג בב"ש הקשה בזה וצ"ל דליכא בידו שטר הרשאה דהא הרשאה הוי קיום א"כ קשה למה הוא נאמן לומר שהוא שליח הבעל דהא כתב רבינו בפ"ק סי' ב' שליח הולכה נאמן לומר דעשאו לשליח הואיל והאמינוהו חז"ל לומר בפ"נ ובפ"נ. והא כאן אינו נאמן לומר בפ"נ ובפ"נ. ע"ש מ"ש דוחק בזה. ולי לק"מ דאיירי שיש בידו שטר הרשאה ואינו מקויים ושליח כשר א"צ קיום כיון שהגט יוצא מתחת ידו כמ"ש רבינו לעיל סי' ב'. ופרשתי שם ר"ל גט כשר יוצא מתחת ידו שכבר נתקיים מפי שליח שאמר בפ"נ ובפ"נ שהאמינוהו כבי תרי ומטעם זה אם נתקיים הגט אין צריך עוד קיום על כתב שליחות דכיון דגט מקויים בידו הגט בידו מה בעי אבל בלא הך סברא באמת אינו נאמן לומר שהוא שליח הבעל :

ואם היה מקוים אפילו לא עשו תשובה כשר דבני כריתה נינהו. אבל מומר לעבודת כוכבים או לחלל שבת להכעיס לאו בני ברית הוא והרי הוא כעובד כוכבים לכל דבריו כ"כ תוס' בסנהדרין דף ע"ב. ועיין מ"א סי' קפט ס"ק א' :

סעיף מה

ואי אינסיבה לא מפקינן לה משום דר"ש. כי היכי דהתם אע"פ שהשטרות הם כתובים בערכאות כיון שנותנים בעדי ישראל כשר דעדי מסירה כרתי ה"נ כיון דהישראל הוא המוסר ונותנה בעדי מסירה אע"ג דאיכא עובד כוכבים באמצע אינו כלום. לחם משנה ועיין ב"ח סי' קמא ס"ק כ"ב:
0הדרן עלך המביא תנינא

סעיף מח

ה"ל רב ושמואל מיעוט והלכה כרבים. לרווחא דמלתא קאמר דהא בלא"ה ר"י ורב ושמואל קי"ל כר"י אפי' כנגד תרווייהו :

הלכך לא פוסל אלא אחרון בלבד. אע"ג דר"י דאמר אפילו האחרון אינו פוסל קאמר תלמודא עליה ואזדא ר"י לטעמיה דס"ל אין ברירה ואנן קי"ל כהך פיסקא כמו שמסיק רבינו בפ"ה דנדרים סי' א'. ובפ"ק דב"ק סי' ו'. ובפ' בית כור סי' ב' דבמילי דאורייתא אין ברירה וא"כ אית לן למימר אפילו האחרון אינו פוסל י"ל דהרי"ף ורבינו ס"ל אע"ג דאין ברירה מ"מ מחמרינן ביה לענין פסול כהונה. והש"ס לא קאמר ואזדא לטעמייהו אלא דר"י ע"כ ס"ל הכי אבל לדידן אע"ג דקי"ל אין ברירה מ"מ ריח הגט מקרי כיון דבמילי דרבנן אמרינן ברירה גם כמה תנאים דס"ל אפילו בדאורייתא אמרינן ברירה. ותדע דהא קאמר סיפא ל"ל הא קמ"ל דאין ברירה ואפ"ה כל אינך אמוראי ס"ל דאחרון פוסל. ועוד הא שמואל ס"ל בפ' משילין גבי חבית דאפילו חבית אסורה דאין ברירה ומ"מ ס"ל דהאחרון פוסל. והר"ן כתב בזה דהוי ספק מגורשת וכ"כ בשם הרמב"ם פ"ג מהל' גירושין והרב מהרש"ל ביש"ש ב"ק דף מ"ח ע"א השיג עליו מהא דפ' שביעי מהל' מעשר ואין אני רואה בזה השגה דכוונתו דבדבר דאורייתא לא אמרינן ודאי ברירה ואסור מספק. ומהא דמחזירין זה לזה ביובל אין ראיה דאפילו לקולא ס"ל להרמב"ם דאמרינן ברירה דהתם צריכין להחזיר זה לזה ביובל לקיים מצות עשה מחמת ספק. ומה שהקשה על הרמב"ם בהלכות נדרים עיין בפרק השותפין מ"ש שם סי' ג' לתרץ דברי רבינו והרמב"ם. ולפי שיטה זו דהרמב"ם מספקא ליה בדבר דאורייתא אי אמרינן ברירה יתורץ כל לשונות הרמב"ם שכתב מהרש"ל שם שהמה כשגגה היוצא מלפני השליט. ועוד ראיה אחת הביא שם דהרמב"ם פוסק אין ברירה אפילו לקולא גבי חלקו גדיים כנגד גדיים ועשרה כנגד עשרה דפטורין מן המעשר בפ"ק דהל' בכורות דין י"ו. גם בזה

תשובתו בצדו שמסיק שם בפ' זה כל בהמה שהיא ספק אם בת מעשר היא אי אינה בת מעשר הרי היא פטורה מן המעשר ע"ש :

ואין חילוק בין תולה בדעת עצמו ובין תולה בדעת אחרים. דלא אמרינן ברירה. אבל בדבר העומד להתברר סבירא ליה לרבינו דאמרינן ברירה וכ"פ בפרק מי שאחזו סי' ט' הך דשמואל דאתקין בגיטא אם לא ימות אם ימות כו' ולכי מיית הוי גיטא. ועוד תנאים שעומדים להתברר כגון על מנת שירצה אבא עיין בהר"ן בפרק זה ובתוספות ישנים פרק הוציאו לו ע"ש:

סעיף מט

וקשה לפירושו כו' מאי מיחזי כשיקרא שייך כאן וכו' ועוד שמעתי בשם אדמ"ו הגאון הגדול המפורסם מוהרא"ב נ"ע ליישב פירש"י דודאי בטופס לא שייך מחזי כשיקרא אבל בתורף שייך מחזי כשיקרא ור"א דגזר גבי גיטין טופס אטו תורף ופריך לרב פפי א"כ בשאר שטרות נמי נגזור טופס אטו תורף והיינו כפי' ר"י מדנפי"ר שהביאו תוספות בכתובות דף כ"א דמשום מיחזי כשיקרא אפילו בדיעבד פוסל רב פפי. וא"כ קושיא ב' נמי מיושב דלת"ק לא מצי למפרך דהוא לא גזר טופס אטו תורף אפילו בגיטין. ובזה מיושב מאד שיטת ר"י מדנפי"ר דפי' הא דקאמר וליתא לדרב פפי היינו בדיעבד אבל לכתחילה ודאי חיישינן דהא מסיק בשמעתין על ר"א דליתא לדרב פפי ור"א מכשיר בטופסי שטרות אפילו לכתחילה והראב"ת חשיב לדיעבד מפני תקנת סופר. אבל לדברינו ניחא כיון דליתא לדרב פפי בדיעבד א"כ לא שייך למגזר טופס אטו תורף ובטופס לא שייך מחזי כשיקרא. וכן הראב"ן דף קל"ו הסכים עם פרש"י. אלא שרבינו אזיל לשיטתיה שכתב בפ"ב דכתובות דלמסקנא לא חיישינן לדרב פפי אפילו לכתחילה כי אם בקיום שטרות או שאר מעשה ב"ד ע"ש :

והיה יכול לקצר ולשנות ר"א פוסל בגיטי נשים. ולפי מה שכתב רבינו בסמוך מדקאמר ר' אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים משמע דפוסל בגיטי נשים מה שמכשיר בכולן והיינו לכתחילה. ליתא להוכחה זאת אלא דמ"מ מוכח שפיר דאפי' אם היה קתני ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים מ"מ ה"ל לקובעה דברי ר"א קודם ר"י דהוה כסדר שכל אחד מחמיר מחבירו :

ה"ג והרמב"ן ז"ל כתב. דהרי הרמב"ם פ"ג מהלכות גירושין מתיר לכתוב טופסי גיטין אפילו לכתחלה. וכ"מ בחידושי רשב"א. והלשון מוכיח :

משמע דפוסל בגיטי נשים וכן ר"י כו'. כלומר דר"י פוסל אפי' בדיעבד ועלה קאי ר"א חוץ מגיטי נשים משמע דס"ל בהא כר"י. ולדברי הרמ"ה צ"ל דהוכחת המקשן היה דה"ל לקובעה לדברי ר"א קודם ר"י וה"ל למתני ר"א פוסל בגיטי נשים דס"ל דלשון פוסל משמע דיעבד :

אמר רב פפי כתבתי בפרק שני דכתובות. סי' י"ט כ'. לפי מה דמסיק שם. אפילו לכתחילה לא חיישינן למחזי כשיקרא וכ"פ הרמב"ם. משמע דס"ל דרב פפי בעצמו לא קאמר אלא לכתחילה וע"ז מסיק התלמודא וליתא לדרב פפי וקשה לי טובא מהך דשמעתין דקאמר טעמא משום שנמחל שיעבודו אבל משום מחזי כשיקרא לא אימא מש"ה קאמר טעמא דנמחל שיעבודו דאפילו בדיעבד פסול משא"כ משום מחזי כשיקרא וכ"כ הש"ך בח"מ סימן מ"ח ס"ק א' בשם הרמב"ם פי"ד מהלכות מלוה דבשטר שנמחל שיעבודו אפי' מבני חורין לא גבי וצ"ע:

סעיף נ

ומכירו כשר וכשמצא הוא עצמו אייריי. ומכירו קאי אדלוסקמא לשון זכר וכמ"ש תוספות ביבמות דף ק"כ ד"ה איבעית אימא א"נ אגט קאי ואו מכירו קאמר כמו חלץ ועשה מאמר. ולפ"ז הא דמצאו בחפיסה או בדלוסקמא שכשר ולא חיישינן לשאלה צ"ל דמיירי בידוע שכן איבדו בחפיסה :

דיותר יש לחוש שאותו המצוי בעיר עבר דרך שם אפילו במקום שאין השיירות מצויות. נראה לי דאיירי כגון שנמצא הגט בעיר שנכתב בה אבל אם נמצא בעיר אחרת אע"ג דהוחזקו שם שני יב"ש מ"מ שם העיר נכתב בגט. ואפילו הוחזקו במקום כתיבה מ"מ כיון שאין שיירות מצויות למה ניחוש שבא מעיר אחרת ועבר דרך שם. אבל אי שכיחי שיירות אף אם נכתב שם העיר בגט חיישינן שמא יש עוד עיר אחרת ששמה כזאת. ועיין באריכות סי' קל"ב בב"ש ס"ק ד' :

בהא לא הוה אמר אביי חיישינן דהא תנן. אבל אי אייריי בדלא הוחזקו ושכיחי שיירתא מוקי לה אביי הך מתני' דאשתכח חוץ לב"ד במקום דלא שכיחי שיירתא :

סעיף נא

והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים. וכל זקן במשמע כסתמא דמתני' ורבא דמחלק ואומר כשמגיע לגבורות לא. אותביה אביי. אע"ג דאמרי' אב"א כיון דאיפליג איפליג שינויא הוא ולא סמכינן עלה. וכ"כ הרמב"ם והרי"ף. אבל הרמ"ה

מחלק דווקא עד פ' או זקן יותר ממאה כיון דאיפליג איפליג אבל משמונים עד ק' דינו כגוסס. ורש"י פי' דמתשעים ולמעלה חשבינן ליה לאיפליג ונראה דטעמיה דהרמ"ה כדי ליישב קושיית תוספות מהך עובדא דסבתא דלדבריו איכא לאוקמיה הסבתא וגם הברתה הגיעו לגבורות. אבל לפירש"י כיון דברתה הגיעה לגבורות הסבתא עכ"פ זקנה מברתה י"ג שנים והיתה יותר מצ' ולפירש"י נימא כיון דאיפליגא איפליגא:

אבל גוסס דרוב גוססין למיתה לא. ובראב"ן דף קל"ו שכתב בלשון המשנה חולה וזקן אפילו הגיע לגבורות או גוסס. והוא פלאי דהא להדיא מסקינן דחולה גוסס לא. ודוחק לומר דס"ל כיון דאיתותב רבא מהגיע לגבורות ה"ה גוסס וי"ל שכפי גירסא לפנינו וגוסס שרוב גוססין למיתה. משמע שיש עוד גוסס שאין רוב למיתה. וכן ראיתי קרוב לזה בשם ר' יואל בשלטי גבורים. ואם גוסס נותן גט כשהוא מיושב בדעתו עיין מ"ש רבינו בפרק עשרה יוחסין סי' י"ו באריכות :

סעיף נב

ובלבד כרקום של אותה מלכות. ובטא"ה סי' קמ"א סובר דחלוקה זאת קאי אעיר שהקיפוה עובדי כוכבים וכרכום של מלכות אחרת נותנין עליהם חומרי מתים. ופי' ב"י בזה דבכרכום של אותה מלכות כל זמן שלא נכבשה יושביה בחזקת קיימים דאין לחוש שמא עשו תחבולות כדי להשחית את העיר ויושביה כגון להפיל החומות עליהם פתאום וכיוצא בענינים אלו לפי שהם חסים על העיר שהיא שלהם. אבל כשהכרכום של מלכות אחרת הרי הם כליסטים שאינם באים אלא לבוז בז ולהחריב העיר וחומותיה דכיון שאינה שלהם אינם חסים על חומותיה ויושביה מש"ה נותנין עליהם חומרי מתים אע"פ שלא נכבשה ע"כ. האמת אתו שכפי גירסת ירושלמי שלפנינו קאי אריש. אבל הרשב"א העמיד חלוקה זו על הסיפא דלא כב"י כמו בפ"ב דכתובות שהן הן שם דברי ר' יהודה נשיאה וקאי על עיר שכבשה כרכום וכמו שפירש ר"ח ור"ת בכתובות דף כ"ז ד"ה כאן בכרכום מפרש כאן נמי דבכרכום של מלכות אחרת בחזקת שהוא קיים שאימת מלכות שבאו בגבולה עליהם ואין להם פנאי להרוג והיינו כשפשט ועבר במלכות אחרת ואם היה שוקט ובוטח ואינו נחפז לברוח הוי כאותה מלכות. ואף שפי' הזה קצת דוחק טוב לנו משנחלק דברי ר' יהודה נשיאה שאומר בחד לשון בגיטין ובכתובות ונאמר בהן שני פירושים. וכן הטור בסי' ז' בטא"ה דרך שם ע"פ פי' ר"ת. ובסי' קמ"א פירש אותן הדברים על כוונה אחרת. ואם נאמר שהרי"ף והרמב"ם פי' בו ג"כ כפי' הרשב"א ניחא שלא הזכירו הירושלמי הזה ע"פ מ"ש רבינו בפ"ב דכתובות סי' ל'. אבל לפי' הטור

וב"י ודאי קשה וברי"ו נתיב כ"ד חלק ג' כתב ודוקא של אותה מלכות אבל כרכום של מלכות אחרת דינה כליסטים אם כבשוהו בחזקת מתים הם ע"כ ודבריו תמוהים מאד וכי מצווים הם על לא תחיה כל נשמה שנעמידהו בחזקת מתים אפילו לקולא יותר משטפו נהר או מפולת או גררתו חיה. ועיין בשאלות ותשובות ר' חיים שבתי דף ס"ב :

ובלבד שיהא ישראל מעיד שיוצא ליהרג. כלומר הא דפסקינן בבית דין של עובדי כוכבים כיון דגמר דינא לקטלא קטלי ליה על זה צריך ישראל להעיד שיצא ליהרג. אע"ג דעובד כוכבים מסיח לפי תומו נאמן מלתא דשייכי ביה עבדי לאחזוקי שקרייהו אפילו מי שאינו מערכאות שלהן :

סעיף נג

טול לי ממנה חפץ פלוני. אפילו לא עשה התנאי ככל הלכותיו. דאין צריכין לכל דיני תנאי אלא בעת שמסר השליח ליד האשה אבל מסירת הבעל ליד שליח אינו צריך לכפילה ותנאי קודם למעשה ואינך. שו"ת ר"א מזרחי ח"ב סי' כ"ב :

יש מי שאומר הולך גט זה לאשתי משלחו ביד אחר ואע"ג דלא חלה וכו' כרבנן דברייתא. והוא דעת ר"ח וטור סימן קמ"א ודעת ראב"ד. קשיא לי אמאי לא פסקו כרבנן דברייתא וכשינויא קמא לחומרא דבאת הולך לא מהני חלה. וניחא לי ע"פ מ"ש הראב"ד על דבריו מהך עובדא דלקמן בשמעתין חלה טעמא מאי משום דאניס ה"נ הא אניס ולא שיילי' אי אמר ליה הולך ש"מ אפילו הולך דוקא חלה וכדעת הרי"ף. ותי' הר"ן כיון דאיתניס לא איכפת ליה לרבא לשיולי אי אמר לו הולך דכיון דאיתניס אפילו אמר לו נמי את הולך מצי משוי שליח ע"כ והנה כל זה ללישנא מציעא. אבל לשנויא קמא ודאי קשה דה"ל לשיולי אי אמר לו את הולך דלא מהני אונס. ולפ"ז צ"ל אפילו א"ל את הולך ולא אחר כיון דאיתניס מצי לשוויה שליח דאלת"ה אכתי ה"ל לשיולי א"נ דמהך עובדא דרבא לא מוכח מידי דמצינו למימר דהך גברא סח לרבא גופא דעובדא שלא אמר לו המשלח את הולך ובזה נתבטל קושיות ב"ש סי' קמ"א ס"ק נ"ד ע"ש. והיינו טעמא דפסק כלישנא מציעא משום דהסוגיא אזלי כוותיה דפריך ורמינהו אמר לשנים תנו. ללישנא קמא קשה מאי פריך אימא הך מתני' דהאומר איירי בלא חלה אבל להך אוקמתא דבאת הולך חלה דוקא הא בהולך אפילו לא חלה פריך שפיר. ולשיטת הרי"ף דמוקי מתני' כרשב"ג צ"ל דה"פ דבמתני' האומר קתני אפילו אומר לב"ד בירושלים ילמדו ויכתבו דהוי אונס כמו חלה. ועי"ל דלפי' ריצב"א בסמוך דאע"ג דהשליח השני לא שינה וקבל החפץ תחלה מ"מ לא הוי גט דמקרי שינה לגבי שליח הראשון. א"כ הוי כמו את הולך

וכי נפיק לאפיה ונתן לשליח הראשון החפץ הגט כשר וע"כ איירי בחלה ש"מ דחלה מהני באת הולך :

דמסיקנא דסתם מתני' כוותיה. ר"ל משום דהוי לישנא בתרא :

והא דלא בעי לאוקמיה מתני' כרבנן ובהולך כשינויא קמא. דברי רבינו תמוהים דהא הרי"ף בעצמו מיישב זה בגוונא אחרינא וע"ק מה צריך רבינו להמציא תי' חדש כמו שניחא למאן דפסק לישנא מציעא שלא פסק כלישנא קמא כדפירשתי ה"נ להך מ"ד דפסק כלישנא בתרא. לכך נראה לי דה"ג והא דלא בעי לאוקמיה מתני' כרבנן ובהולך או את הולך כשינויא קמא. וכוונתו לפרש דברי הרי"ף שסיים וכן הדעת נוטה. רצונו משום דמשמע ליה דמתני' סתמא קתני ואיירי בין בהולך ובין באת הולך. אבל אי מוקמת מתני' כרבנן ע"כ צריך לאוקמי' המתני' בחד גוונא. וכן מצאתי בב"י סי' קמ"א שפי' כך דברי רבינו ע"ש :

סעיף נד

דאף שלוחו אם נטל החפץ תחלה ואח"כ נתן לה הגט כשר. דאע"ג דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר שליחותא דגט לא בטיל ככל שלוחי גיטין שיכולים לעשות שליח דאגט לא קפיד לדבר זה דגט אינו תלוי בחפץ דאפשר שילך ויטול החפץ וישלח הגט ביד אחר הלכך אפילו שינה בחפץ (פי' השליח הראשון שנתן רשות לשליח אחר לקבל החפץ ואין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר) אין זה שינוי שהרי קיבל החפץ ואח"כ נתן. והא דקתני לא ישלחנו ביד אחר עיקר קפידת הבעל שמא כשימסור ראשון שליחות לשני לא ימסור דברים כהוויתן. ומה שהתנא דמתני' מסיים אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר לא קאי אשליח דהא לפירש"י אגט לא קפיד לדבר זה. אלא ה"ק אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר היא האשה. כלומר שמא לא ימסור הדברים כהוייתן וישאר החפץ ביד האשה. דברים אלו לקוחים מפרש"י ע"ש. ולשיטה זו אפילו בדבר אחר כגון שצוה שתמחול לו זכות שלה מחמת כתובתה קודם נתינת הגט אסור לעשות שליח אחר שמא לא ימסור דברים כהוייתן. וכ"ה דעת הרי"ף והרמב"ם לפי' ה"ה פ"ט מהלכות גירושין. ובס' ב"ש סי' קמ"א ס"ק ס"ד השיב דעת הרמב"ם לפי' תוספות. ועוד שם מתמיה על הטור ולא כן עמדי. דמה שכתב הטור הרמ"ה כתב והרמב"ם כתב וכן פירש"י. המה בחדא שיטתא קיימו דמטעם שמא לא ימסור דברים כהוייתן. וגם לפירש"י לכתחלה לא ישלחו ביד אחר מפני החפץ. אלא דלרש"י גיטא הוי אם נטל החפץ ע"ש :

ועוד קשה מה צריך לכל אריכת הדברים הללו היכא דנפקא לאפיה. ולפרש"י אשמועינן רבותא אפי' השליח השני לא ידע כלל מענין החפץ לפי שהשליח הראשון לא הגיד לו דבר ממנו אלא שהאשה עצמה נתנה לו החפץ ראשונה מיראתה פן הקפיד הבעל מזה. גיטא מעליא הוא שהרי נתקיים קפידתו של בעל מכל מקום וכ"מ בשו"ת הריב"ש סי' שי"ו :

סעיף נה

לפי שאין צ"ל בפ"נ ובפ"נ. ומינה ה"ה בח"ל אם נתקיים הגט בחותמיו : @44ה"ג

סעיף נז

כגון זה שהוא אנוס. ואינו יכול לעכב כאן וילך לדרכו :

משמע דאהאי עובדא קאי. והרי"ף מפרש לה אתחילת סוגיא דקבעי אי שליח שני עושה שליח ושקיל וטרי אמאי לא תבעי לכו כו' ומסיק הא נמי לא קמבעי. וע"ז קאי הא ודאי מבעי לי עי' בספר תפארת שמואל :

דהלכתא דאין אונס בגיטין. עיין מ"ש רבינו בריש כתובות סי' ב':

סעיף נט

לפני הזרע. שלוקחין בני אדם כדי שיהא מוכנת להם בשעת הזרע :

ובשעת הזרע. אם נתחסר להם שלא היה להם כל הצורך :

0הדרן עלך כל הגט

סעיף סא

עשה שליח להוליך את הגט צריך להחזיקו בפני שנים ואין השליח עולה משום שנים. בירושלמי שלפנינו ליתא בבא זו :

צריך לבטלו בפני שנים. ובירושלמי שלפנינו מסיים והשליח עולה משום שנים פי' שליח הגט. ונ"ל דרבינו השמיט במתכוין. דהא התוס' ד"ה ור"נ. ובדף ל"ג ד"ה רבי סבר הוכיחו דבפני א' אפילו לרב נחמן אינו מבוטל. ואם באת לחלק מסברא כיון שלשליח עצמו אומר שהוא מבטלו לא בעינן שנים דא"כ אפילו אחד נמי לא בעינן וכמ"ש התוספות ד"ה רבי אומר וי"ל דמשמע ליה מלתא דרבי דיכול לבטל אפילו בפני אחד אע"ג דאין דבר שבערוה פחות משנים כיון שלשליח עצמו אומר שהוא מבטלו הוא מבוטל. משמע דאין צריך יותר שום אדם לבטלו בפניו כי אם בפני שליח לחוד :

שהרי הוא עומד במקום הבעל. ויראה מלשונו דאפילו במקום אחד אינו עולה כיון שנתן טעם לדבר שהוא במקום בעל. והשיגו הטור בסי' קמ"א ונ"ל שעולה במקום אחד שהירושלמי אינו אומר אלא שאינו עולה במקום שנים אבל עולה במקום עד אחד עכ"ל ואיכא לתמוה על השגתו דאם איתא דעולה במקום אחד אלא שאינו עולה במקום שנים לא היה צ"ל ואין השליח משום שנים דפשיטא היא דמאחר שאמר תחלה שצריך ליתנו בפני שנים אלמא דשנים בעינן ואין השליח עולה משום שנים. אע"כ דאתי לאשמועינן שצריך שנים בלא השליח ודברי רבינו מיושרים ופירושו ברור ופשוט בירושלמי וכ"כ הב"ח שם סעיף י' שחלילה להקל כדברי הטור :

דאילו בהקדש אי אמר ככר זה הקדש מועיל כדאיתא בפ' אין בין המודר. והתוספות הניחו בתימה. ורבינו סבירא ליה דוקא גבי ככר של הפקר אם אמר ככר זו הקדש מועיל דא"א לומר על עבר שעדיין לא היה ברשותו. אבל גבי גט זה חרס הוא איכא למימר דלשעבר קאי. ולפ"ז בדבר שהיה ברשותו ואמר ככר זה הקדש באמת אינו מועיל דדמיא לגט וע"ק בנדרים דף ל"ה פי' רבינו ככר זה הקדש. פירוש הקדש גמור ומלתא דפשיטא היא וכו'. ש"מ דס"ל אפילו בשאינו של הפקר אם אמר ככר זו הקדש מהני וצ"ע לדינא :

סעיף סב

בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין. וחזרה לנותן שהרי זה מודה שהיתה בטלה מעיקרא ומעולם לא כוון לזכות בה והודאת ב"ד כמאה עדים דמי. והראב"ד כתב דווקא שאינו חב לאחרים. אבל אם חב לאחרים. כגון שיש לו ב"ח לגבות ממתנה אינו נאמן. ורבינו שלא חילק בזה. כמו בשטר אמנה בפ"ב דכתובות סי' י' משמע שס"ל שהוא נאמן אפי' יש לו ב"ח. וטעמא דמלתא כיון שלא היה בחזקתו עד עתה. משא"כ בשטר אמנה שיש לפנינו שטר מקוים תחת ידו ומסתמא דידיה הוא. וזהו כוונת הטור ח"מ סי' רמ"ה שכתב ורש"י פירש שהוא נאמן אפילו יש לו ב"ח וכן דעת א"א ז"ל. וע"ש בב"ח :

וגירסא דהכא עיקר היא. ולא ניחא לפרש כפי' ר"י דגירסא דכריתות עיקר ודייק דבטל מעיקרא משמע דקתני בטלה היא לא אמר כלום דאי ליבטיל משמע להבא א"כ היו דבריו קיימים. פירוש דס"ל לתוספות דסוגיין דהכא קאי למסקנא דהתם דבריו קיימים וכל הקודם זכה. א"כ ע"כ לא אמר כלום לגמרי אפילו הפקר לא הוי א"כ מוכח דלשעבר משמע. יען רבינו ס"ל לדינא כפירש"י דבמקרקעי לא אמר ר"ל כל הקודם בהן זכה כמ"ש רבינו בסמוך מלתא בטעמא. ורב ששת ע"כ במקרקעי איירי מדקאמר מקבל מתנה ולא אמר הנותן מתנה ואמר הלה אי איפשי כדפרש"י בכריתות. וא"כ ליכא לפרושי סוגיא

דהכא כגירסא דכריתות דאיכא למימר דבמקרקעי בטלה היא ליבטיל משמע ומש"ה לא אמר כלום דזה לא הפקיר את השדה אלא אינו חפץ שתהא המתנה קיימת וכיון דלהבא הוא לא אמר כלום וא"כ מאי פריך. וע"ק דאדרבה באי אפשי דקאמר רב ששת דבריו קיימים והוי הפקר ע"כ צ"ל דלשעבר משמע וה"ק כשקבלתיה לאו לשם מתנה קבלתיה והנותן נתן מרשותו לידי ואני לא קבלתיה לשם מתנה נמצא השדה עומדת בלא בעלים וכיון שאין ברשות הנותן והמקבל מש"ה כל המחזיק זכה בה. כך צריכין לפרש לפרש"י במה דמשני שם בכריתות לא דבריו קיימים וכל המחזיק זכה בה אף שבמקרקעי איירי ואם כן עדיפא מיניה ה"ל למפרך מאי (אי) אפשי בה :

ורש"י גרס התם כגירסא דהכא. ז"ל הב"ח בח"מ סי' רמ"ה ס"ק י"ג הבין הרא"ש מדברי רש"י שכך הוא הדין אף למסקנא לחלק בין מטלטלין למקרקעי ואחריו נמשך הטור. ולי נראה כיון דבשדה שלו ידי מסולקת הימנו הוי לשון הפקר והשתא למסקנא דפרק השולח לישנא דמהני ביה קאמר גבי אי אפשי בשדה שאינו שלו נמי אמאי לא אמר כלום הלא יש לפרשו לשון הפקר אף בשדה ואע"ג דיש לפתרו ג"כ בענין אחר כלומר איני חפץ שתהא המתנה קיימת והוא יותר קרוב בלשון מ"מ נימא דלישנא דמהני ביה קאמר. וע"ש באריכות. ואני אומר מה מאוד צדקו דברי רבינו והטור דגבי בטלה היא אמר אביי שתי לשונות משמע. משמע דבטל משמע דליבטיל מש"ה גבי גט לישנא דמהני ביה קאמר וכמו כן גבי מתנה. משא"כ אי אפשי דלהבא משמע בשדה שאינו שלו לא הוי הפקר דהא לא אתא לידו אלא שטר מתנה א"כ מפקיר שטר מתנה וזה לא אמר כלום. ותדע דהכי הוא. דהא פרש"י בשמעתין לא אמר כלום וזכה בה על כרחו ואם יש לו ב"ח גובה הימנו. ולפי' הב"ח צ"ל דפירש"י כך לפי ס"ד המקשן. אבל לבתר דמשני לישנא דמהני קאמר א"כ הא דאמר רב ששת לא אמר כלום היינו דלא מהדר למרא אבל הפקר הוי ה"ל לרש"י לפרש כן בהתרצן ולא ה"ל לסתומי. וע"ק גבי ידי מסולקת הימנו כמו כן יש לפרש הא דקתני לא אמר כלום דהפקר מיהת הוי דלישנא דמהני ביה קאמר אע"ג דאיכא למימר דמדין ודברים קאמר ולא משדה. א"כ מאי פריך בהכותב וכי כתב לה מאי הוי והתניא דין ודברים כו' לא אמר כלום אימא דהפקר מיהת הוי ומשום הכי תני במתני' הרי זה אינו אוכל פירות בחייה שהפקיר את הפירות : @44ודע

סעיף סג

אלא אזלינן ביה לחומרא. ולכתחלה לא יגרש בו ואם נתגרשה בו ה"ל ספק מגורשת ועיין בטא"ה סי' קמ"א :

בפני כמה מבטלו. נפקא מיניה לרבי דאמר בסמוך אם בטלו מבוטל וקי"ל כוותיה :
והלכתא כרב נחמן דקאי רבי יוחנן כוותיה. ותימה מה צריך ליתן בו טעם הלא תלמודא פסק להדיא הלכה כרב נחמן. ואפשר בגירסתם לא היתה כתובה עד כאן לשון הגאון מוהר"ש קאדנוור. ונראה משום דהרשב"א בחידושיו בשם ר"ת פי' הא דאמר הלכתא כרב נחמן היינו דאמר רב נחמן הגדילו אינם יכולים למחות. לכך צריך הרי"ף ורבינו לפסוק כרב נחמן מטעמיה דר' יוחנן סבר כוותיה. ועוד משום דבפרוזבול קי"ל כרב ששת דבעינן ג' ולא פסקינן כרב נחמן אלא דלענין ביטול סגי בתרי משום דר"י קאי כוותיה וכ"פ בעל התרומות. אח"כ מצאתי בב"ח סי' ס"ז בח"מ סי' כ"ב שכ"כ לתרץ דברי הטור ומפרש דברי רבינו על דרך זה ע"ש ועיין לקמן בפרק זה סימן י"ג. וקצת קשה לי דלפ"ז ה"ל לרבינו להביא שינויא דרב ששת דהא קמ"ל דל"ש כתב בלשון דיינים וחתמו עדים ול"ש כתב בלשון עדים וחתמו דיינים :

סעיף סד

היינו אפילו לכתחלה. וא"ת מנ"ל להש"ס דלמא סבר בטלה כולה אפ"ה יכול לבטל בדיעבד דהא אית ליה לרבי אם בטל מבוטל עיין בתוספות ד"ה רבי סבר :
דקסבר רבי עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה. ובגמרא אמרינן עוד פלוגתא לענין שליחות אם אמר לשנים תנו גט לאשתי וס"ל לרבי דיכול לבטל דשליחות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה. ומסתימת לשון רבינו משמע דקי"ל בהא ג"כ כרבי דשווין הן אי אמרינן לגבי עדות לא בטלה כולה ה"ה לענין שליחות אבל הרמב"ם בפ"י דגירושין כתב דלגבי שליחות דכי בטל מקצתה בטלה כולה. והראב"ד השיגו: @44ה"ג

סעיף סה

שמא מתחלה מסר מודעא למודעא. וליכא למימר דאזלינן בתר דיבור האחרון אם כן אפילו כשיאמר הריני מבטל כל מודעה שמסרתי יועיל שהרי מבטל עכשיו כל מודעא שמסר וכן הקשה הרשב"א הביאו הרב המגיד :
היינו שביטל המודעא בסתם אז מודעא דמודעא קיימת. עם היות שהוא אומר אני מבטל כל מודעא שמסרתי שמא יערים שמבטל כל המודעא ולא מודעא דמודעא לפיכך התקנה לבטל המודעות בדרך כולל:
אין חשוד לקלקלה בידי שמים. ומ"מ לכתחלה טוב הוא שיבטל מודעא אפילו כשמגרש ברצונו. טור סי' קל"ד:

סעיף סו

לא שהיה כותב שם אחר שאינו שלו. דזה בראשונה נמי פשיטא שסבירא ליה דפסול כדתנן לקמן (דף פ') שינה שמו ושמה פסול וע"ש בתוי"ט :

פירוש שם הנקרא לו במקום הנתינה. לשון המשנה לתרץ הא דלא קתני לפי' ר"ת דבסמוך בקיצור התקין ר"ג לכתוב כל שם שיש לו :

משמע דשם הנתינה הוא עיקר ושם הכתיבה טפל. ובדיעבד אם היפך אין הכרע בדברי רבינו. ור"י ור"ן מכשירים מש"ה לא הביא התוספתא דאיכא למימר דשם דיעבד קתני ודלא כמהרש"ק :

ואמרינן בגמ' דבני מערבא. לאלומי מלתא דשם הנתינה עיקר. שמא תעקש לומר אימא הא דקתני עד שיגרש שם אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו איירי שהאשה המתגרשת והוא עומדים ביהודה במקום הכתיבה והוא העיקר ע"ז מייתי הך דהירושלמי דשמעינן מיניה. שני שמות במקום אחד א"צ לכתוב רק אחד מהם. וא"כ אי תרוייהו ביהודה לא מצריכין אלא שם דיהודה ולא יותר :

על הך ברייתא. ר"ל על הך דינא דברייתא דבגמרא דילן נקטינן שכתב לגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ובירושלמי נקטינן כתב זה שביהודה לגרש זו שבגליל או זה שבגליל לגרש זו שביהודה אינה מגורשת. מתניתא כשהיה כו'. ולאו דווקא דאיפכא נמי אינה מגורשת אלא דאורחא דמלתא נקט דמסתמא בשם מקום הכתיבה הוא מגרש. הר"ן : @44ה"ג

ואין צריך לכתוב שני שמות. אלא אפילו כתב שם הטפל לחוד כשר. ולדייק הא אם כתב שם הטפל וכל שום שיש לו פסול דגרע טפי דעשה מהעיקר טפל משלא כתב כלל וכל שום. כ"כ ב"י בסי' קכ"ט. אבל הב"ח ושאר פוסקים וב"ש מסקי דבמכ"ש בכה"ג דכשר ע"ש :

כדאמרי' בגמ' אחא. והא דלא מייתי ראיה מהאי דקתני שם דיהודה ושם דגליל עמו דא"ל כמו שכתב הר"ן דלאו דוקא שם דגליל בפירוש דה"ה נמי דאי כתב וכל שום בלחוד דמהני.

וכן מוכח לשון המשנה. מדלא תני בקוצר התקין ר"ג שיהא כותב וכו' אלא מש"ה תני בראשונה היה משנה שמו ושמה לאשמועינן דלאחר התקנה צריך לכתוב שני שמות :

והעולם נהגו כהלכות גדולות. וכן הוא בטופס הגט שתיקן רבינו עי' סוף הרמזים:

בחניכה הקרוב ללשון עברי. ומסתמא לכל אחד מחנכין הנכרים ומש"ה לא אתי לידי תקלה אע"ג דלא ידעינן בזה האיש שום כינוי :

ואפי' אם יוודע לנו אח"כ שיש לו שם אחר במקום אחר. ויש לחוש לתקלה כי יאמרו שאינה מגורשת מ"מ הגט כשר דאין לנו אלא שם שהחזיק עצמו בו. כלומר בזה לא היתה תקנת ר"ג והניחו אדינו מדאורייתא :

ופי' בערוך בערך חנך א' :

וכה"ג מפרש במתני'. רצונו שר"ת מפרש ג"כ לקמן במתני' ע"ש. ומכאן עד סוף דברי תוספות הם ולא מר"ח. ועיין מהרש"א שהגיה ואין מן הצורך :

בירושלמי . בפ' זה הלכה ב' ועיין בהר"ן באלפס גדולות דף תקע"א ע"א תמצא שם הגרסא נכונה ופירושה:

סעיף סז

בחרם ובשבועה שתודה. ובב"י וכן בש"ע גרס בחרם ובשבועת התורה שתודה. ולפי גירסא זו צריך נקיטת חפץ והזכרת השם. אלא דמ"מ אינה חמורה כ"כ כיון דבשעת השבועה היה בדעתה לומר אמא אף שמשקרת אח"כ הוי שבועת שקר ולא חמירא כמו בתחלה שהיא משקרת בשעת השבועה והוי שבועת שוא. וכ"כ מהרש"ק. אבל בט"ז א"ה פוסק דאינה צריכה נקיטת חפץ וזו מפני שלא היה בגרסתו בשבועת התורה :

דחשידא אשבועתא. שהיה ידועה לה שעברה חד מהנך שבועות דחשיב במתני' אבל מכח שבועת ביטוי לא אפיך שבועתא. וכך היא גירסת הרי"ף. ומזה נראה שכתב רבינו בפרק כל הנשבעין סי' ז' שדעת הרי"ף כרש"י ודלא כב"י שכתב סי' ל"ד בח"מ לא ידעתי מהיכן למד כן :

וגרסי' בהלכות גדולות דמפקא ש"ש לבטלה. ר"ל דגרס דחשידא אשבועתא דמפקת ש"ש לבטלה. וכמו שהיתה אומרת בת רב חסדא על הנך שבועות דמתני' אינה יודעת אם עוברת אך על שבועת ביטוי היא עוברת ומש"ה חשידא אשבועתא. ויש לדקדק הא בשבועת ביטוי שאדם אוסר על עצמו לא צריך שם וכמ"ש רבינו ריש נדרים סי' א'. ונראה דס"ל לבעל ה"ג כמ"ש הריב"ש סי' שי"א דאינו פסול לעדות ולשבועה אלא כשעובר על דבר שהוא חייב מלקות ורשע הוא. וס"ל כמ"ש הראב"ד והובא בחידושי הר"ן ריש נדרים דלענין מלקות אינו לוקה אלא בהזכרת השם ומש"ה אמרה דמפקא ש"ש לבטלה :

מיהו אף לדברי רבינו תם. כאן ובפרק כל הנשבעין מסיק רבינו כדברי רבינו תם וכן כתוב הטור בשמו. ובפרק הכותב סימן ו' העתיק גירסת הרי"ף וסמך אדהכא וכמ"ש בכללים :

וא"ת ידירוה שלא תאכל ככר זה. ובתוספות הוסיפו וז"ל ולר' אליעזר דאמר בפרק נערה המאורסה שיכול להפר כל נדרים שעתידה לידור אתי שפיר דאיכא למיחש שמא כבר הפר לה כל מה שעתידה לידור אבל לשאר תנאים קשה. ורבינו לא הזכיר מזה כלום. משום דס"ל לרבינו דלר"א נמי לא ניחא דמ"מ קשה ידירוה בככר או בשאר דבר שאין בו עינוי נפש ותעבור לאלתר ואין הבעל יכול להפר. כמו שהקשה בסמוך וליכא לשנויי כיון שאין בהן עינוי נפש לא תחוש אם תקיימה דהא תאכל לאלתר אותו ככר שאין מתענה בה. אבל תוספות לא חש להאי קושיא ידירוה בדבר שאין בו עינוי נפש דהא כל מה שירצו יתומים קתני במתני' הן דבר שיש בהן עינוי נפש או שאין בהן עינוי נפש :

וי"ל דהבעל יכול להפר אפילו נדר שהודר על דעת רבים. וקשה מ"מ מאי פריך וניחוש דלמא אזלא לגבי חכם ה"ל לשנויי דאדרה על דעת רבים כמ"ש בזה בתוס'. ונראה דס"ל לרבינו כמ"ש בשיטת הרמב"ם פ"ו מהל' ביחת מקדש ע"ש בחידושי באריכות דבנדר שהודר ברבים בדיעבד הותר הנדר כמ"ש רמ"א בשם מהרי"ו אלא דחכם לא יתיר לו לכתחילה ויאמר לפני חכם דבר מצוה בא לידי ואני רוצה להתיר לי הנדר מחמתו. מש"ה לא יכול לשנויי דאדריה ע"ד רבים. וס"ל דאין צריך לפרט הנדר. משא"כ אליבא דאמת צריך לפרט הנדר משום מלתא דאיסורא ולא נאמין לנודר ה"ה והוא הטעם דצריך לברר הדבר מצוה שבא לידו מש"ה משני קסבר צריך לפרט הנדר. ומה שהקשה רבינו וא"ת ידירוה ע"ד רבים אליבא דמסקנא דמשני קסבר צריך לפרט הנדר :

ואפשר אפילו אם יבטל הבעל דעתו ויתן לה רשות. עמ"ש הש"ך סימן רכ"ח ס"ק ע"ו באריכות. והקשה שם על רבינו דלרב הונא קשה אמאי הפסידה כתובתה יתן לה הבעל רשות א"ו דנתינת רשות לא מהני ואמאי כתב רבינו בלשון ואפשר. ולק"מ דלפי מ"ש רבינו בסמוך שמא יפר לה בלחש א"כ ה"ה הכא בנדון דידן איכא למיחש שמא הפר לה בלחש מה שנתן לה רשות לידור ע"ד רבים. אך בתירוץ השני שתירץ בסמוך שמא ישאל על ההקם ולא ניחוש להך חששא שמא יפר לה בלחש ודאי מוכח דיש הפרה אפילו נתן לה הבעל רשות וא"כ מפני זה כתב בלשון אפשר דמספקא ליה בהנך שני תירוצים :

או שמא ישאל על ההקם ואח"כ יפר לה. יש לדקדק הול"ל קיים ליכי ע"ד רבים א"כ לא יוכל לשאול על ההקם דהא רבינו לא הביא רק תירוץ הראשון בתוספות לחלק בין בעל וחכם. אבל גבי חכם רב הונא ג"כ ס"ל כאמימר דע"ד רבים אין לו הפרה וצ"ע :

או שמא ישאל על ההקם ואח"כ יפר לה. והתוספות לא ניחא להו בתירוץ זה דאזלי בשיטתם בכתובות פרק המדיר (כתובות דף ע"א) שכתבו שם דאין נשאלין על ההקם אלא ביום שמעו שאמר לה קיים ליכי. אבל אם עבר יום שמעו אין יכול לשאול. וא"כ

אכתי קשה להו ידירנה בפני בעלה ויקיים לה הבעל ובאותו יום נשגיח עליו שלא ישאל על הקמתו. א"נ דהתוספות בשמעתין ס"ל דצריך לפרוט הסיבה על מה נדר א"כ לא יתיר לו החכם. ורבינו כתב תירוץ למאן דס"ל דא"צ לפרט אלא הלשון שנדר ולא הסיבה כמ"ש תוס' בערכין :

סעיף סח

וי"ל דודאי לכתחלה אין להתיר אלא בפני יתומים אבל אם התיר מותר. ביאור דבריו דאכתי לא ס"ד דצריך לפרט הנדר ולא ידע החכם שהוא לתועלת היתומים והאשה יצאתה ידי שמים בהתרת נדרה דבדיעבד אם התיר מותר :

ה"ג כי הוא סבר שחילל נדרו. וסיימו בתוס' והשתא ניחא הכא דלא שייך לא בושה ולא חשד דלא ידעי אם קבלה כלום מכתובתה ועיין מ"ש בנדרים פ' ר"א סי' ב' :

סעיף סט

ואם לא פרט הנדר אין התרתו התרה. אפי' בדיעבד וכדמשמע מטעמיה דרב נחמן דאמר ואי אמרת צריך זימנין דגאיז ליה לדיבוריה וחכם מאי דשמע מיפר אלמא מאן דאית ליה צריך התרה אינו מותר. רשב"א. וקשה לי הא דאמרינן בפ' הספינה שאמר בת קול אוי' לי שנשבעתי כו' ה"ל למימר מופר לך הא לפי מה דפסקינן צריך לפרט הנדר ואפי' בדיעבד אין מותר וא"כ מה מהני ליה הפרה דידיה בלא פריטת הנדר וצ"ע :

א"ל ברוך שבחר בדברי חכמים שאמרו צריך לפרט הנדר. עיין בב"י סי' רכ"ח שמוכיח מדברי הירושלמי הזה דצריך לפרט הנדר וגם הסיבה ויש לגמגם ע"ש :

סעיף ע

אלא קאי נמי אדרב נחמן. ויש לתמוה היאך משני דאדרינן לה ברבים הא רבינו כתב בעצמו לעיל סי' ח' דבבעל אין חילוק בין הודר ברבים או ע"ד רבים וא"כ מאי איכפת לן דמדרינן לה ע"ד רבים אכתי יפר לה בעל ונראה דמדרינן לה ע"ד רבים והבעל יבטל דעתו ויתן לה רשות לדור ע"ד אחרים. וזה שכתב רבינו לעיל בלשון ואפשר אי מהני ביטול דעת היינו משום דחיישינן שמא יפר לה בלחש. ורב נחמן לא חש לזה והא דמשני תלמודא דמדרינן לה ע"ד רבים לאו דווקא אלא ה"ה דמדרינן לה ע"ד בעלה א"נ י"ל דה"ק דמדרינן לה ע"ד רבים ר"ל שידירוה בפני הבעל ויקיים לה הבעל ומדרינן ליה ע"ד רבים שלא ישאל על ההקם ושלא היפר לה בלחש מקודם:

דהאשה על דעת בעלה היא נודרת. עיין בהר"ן בשמעתתא דבוגרת ששהתה י"ב חדש בנדרים דף ע"ג בסופו שדוחה ראיה זו בטוב טעם :

סעיף עא

משמע מכשירין לכתחלה וכותבין. דהא אאין כותבין דקאמר ת"ק קאי וחכמים מכשירין :

אלא תיקן ולימד לעשות כן כדי שלא יהיה צריך לעדי מסירה. לעיל דקא משני רבה לא נצרכה אלא לר"א דאמר עדי מסירה כרתי. פירש"י וקרא עצה טובה קמ"ל. וקשה לי א"ה אכתי למאי איצטריך ר"ג לתקן דהא אתא ירמיהו ואשמועינן תקנה זו וא"ת דקרא אשמועינן עצה טובה ומאן דבעי חייש לה ומאן דלא בעי לא חייש לה ואתא ר"ג ותיקן דלכתחלה יהו הכל עושין כן הא ליתא דר"ג נמי עצה טובה גרידתא אשמועינן ולכתחילה נמי לא מצרכינן הכי וכ"כ ר"י ודייק לה מדתנן לעיל אין כותבין על נייר מחוק כו' כך הקשה הרשב"א בחידושיו. ורבינו שמר מקושיא זו בצחות לשון דאין החיוב לכתחלה אלא שר"ג תיקן ולימד. והרשב"א נאיד מפירש"י ואמר דהקרא וחתם קאי אגט מקושר והעד עדים קאי אפשוט ופריך דאורייתא מדכתיב והעד עדים וסבר בחתומים בשטר ומשני והעד עדים קאי אעדי מסירה. וצריך יישוב דהא בפ' חזקת הבתים (בבא בתרא דף כ"ט.) ובפ' גט פשוט (בבא בתרא דף ק"ס) קאמר תלמודא דלמא עצה טובה קמ"ל ע"ש ורבה גופא קיבל הקושיא. וי"ל דס"ל דזה אינו אלא דיחוי כדרך התלמוד דמהא ליכא למשמע מיניה אבל למסקנא דצריך שני חזקה ג' שנים הוצרך לשטר דלא הוה ליה חזקה עד חורבן ירושלים :

ורב אלפס ז"ל כתב. רצונו שמדברי רב אלפס נמי מבואר דלא מצרכינן עדי חתימה לכתחילה : @44ה"ג

סעיף עב

רבא אמר הפקר ב"ד היה הפקר. הא דמייתי הרי"ף ורבינו שינויא דאביי הא מני רבי היא. משום דס"ל הא דמשני רבא הפקר ב"ד הפקר אינו אלא אליבא דרבי דס"ל דשביעית בזמן הזה דרבנן. ולאפוקי פירש"י דרבא נמי קאי לשנויי פירכא קמייתא מי איכא מידי דמדאורייתא משמטא שביעית והתקין דלא משמטא. דרבא בעצמו מודה דמשום הפקר ב"ד אין לנו לעקור לדורות מצוה אחת מתרי"ג מצות. ועי' פ' הרבית ס"ס נ"ז. ויש לחלק דשאני הכא דעוקר המצוה לגמרי :

רבי אלעזר אומר מהכא. הביאו הך ילפותא דמינה שמעינן דכח ב"ד יפה להפקיר ממון מזה ולזכותו לזה אפילו קודם שבא לידו. דכן מוכח מהך קרא דאלה הנחלות דמה אבות מנחילין ואומרים שדה פלוני לפלוני וזכה לו מיד ואף קודם שבא לידו. אף ראשים מנחילים לכל מי שירצו ואומרים ממון ראובן יהיה לשמעון וזוכה בו מעתה. אחר כמה שנים מצאתי כדברי בישׁ"ש פ' האשה קמא סי' י"ט: @44ה"ג

ורבי חייא בר אבא היה אחר עמו דשנים בעינן. וקשה לפי מה שפסק הטור דלענין פרוזבול צריך ג' דיינים וכן פרשתי לעיל בפרק זה סי' ד' דעת רבינו. וי"ל דכוונתו דר"ח בר אבא היה עמו אחר ושניהם היו עדים על הפרוזבול שמסר בע"פ בפניהם לדיינים שהמה במקום אחר שאף ע"פ שאינם בפניו ש"ד. כדכתב המרדכי פרק השולח כדאיתא בירושלמי דשביעית חזקיה בשם ר' ירמיה אפילו נתונים ברומי פי' הדיינים יכול לומר מוסרני לפלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני. והכי מוכח קצת בדברי רבינו דהא מפרש דר' חייא עם אחר היו עדים שהרי מסיים ואזיל כדאמרינן זהו גופו של פרוזבול כו' או העדים. הנה שהעתיק כל לשון המשנה כדי להביא ראיה דבתרי סגי משום עדות כדתנן או העדים. ב"ח :

אלא משמע דהני אמוראי בתראי לית להו הא דשמואל. ויש מביאין ראיה מדרב יהודה אמר רב דאמר לא שבק התירא ואכל איסורא. דאם איתא דדוקא בי דינא דרבי אמי ור' אסי מאן לימא לן דאיזדקיקו להו. ולא נראה לרבינו ראיה זו לדחות שיטת ר"ת מש"ה לא הביא ועי' חידושי רשב"א :

סעיף עג

יתומים אין צריכין פרוזבול. מסתימת הרי"ף ורבינו משמע שס"ל בין חוב שירשו מאביהם ובין שהלוו הם עצמם אין צריכין פרוזבול. והא דר' חוצפית בפ' י' דשביעית משנה ו' כותבין לאיש על נכסי אשתו וליתומים על נכסי אפוטרופסין. משמע שהיתומים צריכין פרוזבול פירשו בו שאפוטרופסים שלוו לצורך היתומים ותקנה זו לטובת היתומים עשאוהו כמו כן שימצאו מי שילוה להם. וכ"פ התוי"ט. אלא שלפ"ז בסמוך ס"ס ט"ו שהביא רבינו להאי דר'. חוצפית כותבין לאיש על נכסי אשתו. והשמיט סוף דבריו ולהיתומים על נכסי אפוטרופסין וכבר ראיתי שתמה בזה על רבינו והטור בס' כנה"ג ח"מ בטור ס"ק ל"ח והאריך עד שהניח בצ"ע: @44ודע

סעיף עד

והסיכי הם של בעל הקרקע נמצא שאין הקרקע מושאל לו אלא סיכי וסיכי דנעיצי בקרקע לאו כקרקע דמי. אבל אם הסיכי של בעל עציץ אפילו אין נקוב דהא איכא מקום סיכי וכי מגרע גרע מקלח של כרוב. ועוד דהא קרקע כל שהוא קתני אפילו כמלא מחט כדמוקי לה הש"ס בפ"ק דקידושין דף כ"ו ע"ש :

והקילו בפרוזבול אע"ג דחוב הוא לו. הקילו דשביעית בזמן הזה דרבנן מש"ה סמכו על קצת זכות להם שלא למנוע מלהלות להם פעם אחרת. ואם הוא בפנינו ועומד וצווח שאין רוצה בקרקע עיין בהר"ן :

מדר' נתן. וכר' נתן קי"ל כמ"ש תוס' ראיה לזה. ועיין בפ"ק דקידושין דף ט"ו בתוס' ד"ה ואידך. ובפ"ב דכתובות סי' ס' פסקו שם כר' נתן :

סעיף עו

המלוה על המשכון. בין בשעת הלואה בין משכנו שלא בשעת הלואה אינו משמט דאלים שיעבודיה לענין שמטה מדר"י דאמר ב"ח קונה משכון ולענין חמץ נמי למהוי כשלו כמ"ש רבינו בפרק כל שעה סי' י'. אבל לענין קידושין משכנו בשעת הלואה אינו חשוב כשלו לקדש בו אשה כ"כ רבינו בפ"ק דקידושין סי' י' וע"ש באריכות מה שבארתי בזה :

אפילו אינו שוה אלא פלגא אינו משמט. אע"ג דמוקי התם בכנגדו. אינו אלא דיחויא דלאו בדשמואל קמפלגי. אבל לפי האמת דקי"ל כשמואל אפילו אינו שוה אלא פלגא סבר רשב"ג דאינו משמט דקים ליה כשמואל :

פירוש שזקפן במלוה לפורען עד זמן פלוני. וה"ה העמדה בדין הוי כזקפן כמ"ש בברייתא פ"ב דגיטין דף י"ח לענין קנס ופיתוי וכתובה עיין בב"י :

אם היה חדש מעובר משמט. דאז הוי יום ראשון יום אחרון של אלול משנה השביעית. ול"ד להקפת החנות דדרך להקיף שנה ושנתיים ואין דרך לנגשו משא"כ הכא. ועפ"ז ניחא מה שפירש רבינו בפ' אע"פ סי' א' כפי' הרי"ף. לשביעית. דתוספת כתובה נמי לא נתנה לתבוע אלא לכמה שנים במיתה או גירושין מש"ה דמיא להקפת החנות ושלא כדין השיג הב"ח ס"ק י"ט על הב"י ע"ש :

סעיף עז

דקי"ל חמשה שלוו כאחד נעשו ערבאין ואחראין זה לזה. רבינו פסק כן בפ' שבועת הפקדון סי' ב' וע"ש באורך :

ער"ה של שביעית. כ"ה בתוספתא שלפנינו אבל בהרמב"ן פ' ראה הגירסא ער"ה של מוצאי שביעית ע"ש :

ודבר שאין שביעית משמטתו אינה משמטת שבועתו. כגון שבועת הפקדון ושומרין ושותפין :

סעיף עח

כלומר אחר שביעית. ובשביעית דקתני ר"ל בזמן שהשביעית נוהג :

איתיביה אביי כשהוא נותן. בין לפירש"י ובין לפי' תוספות הא דלא פריך אביי אגופא דמתני'. דהוי מחלק באם תלה ליה לא סגי עד דאמר במתנה אני נותן לך אבל השתא דאמר רבה ותלי ליה וס"ד דקאי אהך לשון דקתני במתני' ואם אמר לו אע"פ כן יקבל ממנו הוה ברייתא תיובתא וק"ל. ועיין דרישה :

סעיף עט

רב אלפס ז"ל לא הביא כל זה ומתני' וכן ב"ח שהוציא ש"ח כתבה במקומו בפ' הכותב. בהרי"ף שלפנינו מייתי הא דרב יהודה ועובדא דרב וא"כ ל"ק על הרי"ף דסמך אהך פיסקא דהכא והתם אגב גררא העתיק המשנה כצורתה. דאל"כ תקשי לרבינו נמי שהעתיק המשנה במקומה בפרק הכותב. וע"כ צ"ל שלא היה לרבינו הגירסא כן בהרי"ף :

כיון דאמוראי עבדו עובדא כחכמים דברייתא יש לסמוך על זה נשמר מהא דקי"ל הלכה כסתם משנה. ועוד דהא רבינו פסק בכ"מ הלכה כרשב"ג במשנתינו ושם בהכותב משמע דרשב"ג נמי ס"ל כר"מ ולכך כתב דע"ז. יש לסמוך אחכמים דברייתא דמעשה רב:

שאינו אלא בסוף השבע שמוט כל בעל משה ידו. והכתיב לא יגוש את רעהו כי קרא שמטה לה' משמע כל השנה השביעית. מש"ה מפרש ואזיל דודאי לא יגוש נוהג מתחלת שנה שביעית אלא שאם יפרע הלוה בעצמו א"צ לומר משמט אני. אבל המחזיר חוב אחר שביעית צ"ל משמט אני. אמנם הרמב"ם והרמב"ן ס"ל אפילו בלאו דלא יגוש אינו אלא בסוף השמיטה והכי קי"ל יען בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' פ' כתב דלא פליגי דהרמב"ם איירי במלוה הנעשה בשנה השביעית עצמה דיכול אדם לתובעה ביום אחרון

של שמיטה בנדון זה אף רבינו מודה דנגבית ע"י ב"ד וכותבין עליו פרוזבול. ולא כן עמדי דא"כ ה"ל לרבינו לתרץ הכי הקראי אהדדי. ועוד מאיזה טעם או סברא נחלק בין החוב שנעשה קודם או בשנת השבע. גם הב"ח דרך במסילתו והביא ראיה מהך מתני' דהשוחט את הפרה. ודבריו תמוהים ע"ש :

סעיף פ

רשב"ג אומר בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד לשם עבד ישתעבד לרבו שני. ובגי' הרי"ף שלפנינו רשב"ג אומר בין לשם עבד ובין לשם בן חורין ישתעבד בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ישתעבד. לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון ע"כ מלשון זה משמע אפילו לפני יאוש לשם עבד ישתעבד לרבו שני משום ממנעי ולא פרקי. אבל רבינו לא היה בגרסתו כן אלא ס"ל דלפני יאוש לעולם ישתעבד לרבו ראשון ולא ביאר הדין בלפני יאוש דסמך עצמו במה שהביא שפריך התלמודא אי לימא לפני יאוש לשם בן חורין אמאי לא ישתעבד לרבו ראשון וכ"ה ברמזים וגי' הרשב"א והר"ן בהרי"ף בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון ולגירסא זו הלשון מדוייק בין כך ובין כך ישתעבד היינו לרבו ראשון. ולגי' רבינו צ"ל דרשב"ג לא קאי אפודהו לשם עבד דבהא מודה לת"ק אלא אם פדה לשם בן חורין עלה קאי ואמר בין כך ובין כך ר"ל בין לפני יאוש ובין לאחר יאוש פליגנא עלך וסבירא לי דישתעבד לרבו ראשון :

לשם עבד ישתעבד לרבו שני. וכתב הרשב"א בחידושיו לפום הדין פירושא לא מסתגייא הא דלקמן בשמעתין דמקשין דר"י אדר"י דהא לית ליה רבו ראשון. ויש ליישב דהכי פריך לרבא דטעמיה דרשב"ג משום דחזקיה ה"נ ישתעבד לרבו ראשון כשברח. ועוד תופס על הך פירוש מהתוספתא דמכילתין עבד שנשבה ופדוהו אם לשם עבד ישתעבד ורבו נותן את דמיו אם לשם בן חורין לא ישתעבד ואין רבו נותן את דמיו רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ורבו נותן את דמיו משמע דישתעבד לרבו ראשון. ודבריו תמוהים דהא ע"כ האי תוספתא איירי בלפני יאוש דתני במילתיה דת"ק דעבד ישתעבד ורבו נותן דמיו. ואי בלאחר יאוש ישתעבד לרבו שני. ואם כן ע"כ בלפני יאוש ובזה ודאי לכ"ע ישתעבד לרבו ראשון ואיך מייתי ראיה מלפני יאוש אלאחר יאוש. ולגי' הרי"ף שלפנינו הך תוספתא באמת קשה :

אלמא לא מסתבר ליה כפסקא דגאון. אף שהרי"ף דרכו לפסוק כחכמים נגד רשב"ג. כמו שהביאו רבינו בפרק הפרה סי' ה'. היינו היכא דלא מסתבר טעמיה. אבל הכא מסתברא טעמיה משום דחזקיה :

וכן דעת ר"י דהלכה כרשב"ג במשנתינו כפסקא דר"י. וכן הסכים רבינו עמו בפרק אע"פ סי' כ"ז וע"ש בחידושי. וכ"כ רבינו בפ' מי שאחזו סי' ח'. והיינו במשנה ולא בברייתא וכ"כ בספר מבוא התלמוד והרשב"ם ב"ב דף קל"ח וכ"כ מהרש"א בכתובות דף ס"ז. ובש"ך ח"מ סי' קע"א ס"ק ט' וז"ל וליכא למימר דוקא במשנתינו דבתוס' פרק איזהו נשך (בבא מציעא דף ס"ט) ד"ה אלא שיטה אתמר מוכח להדיא דה"ה בברייתא. וכן בשו"ת חות יאיר סי' צ"ד הניח זה בצ"ע. ותמהני על שני גדולי הדור איך שגו ברואה הלא באותו דף ע"ב תמצא דברי רשב"ג במשנה רשב"ג אומר שמין עגל עם אמו וסיח עם אמו. וע"כ אפילו במקום שנוהגים להעלות שכר עמל ומזון :

סעיף פא

דקטן לית ליה זכיה אפילו מדרבנן היכא דאין דעת אחרת מקנה אותו. ומי שהפקיר עבדיו והיו בהן קטנים לא קנו עצמם בני חורין. דזה שהפקיר לא הוי דעת אחרת מקנה אותו. כן הוא מסברא וכן מוכח בתוס' ד"ה מה אשה ע"ש :

ואיכא דאמרי קטן הוה וכאבא שאול. עיין בקידושין פ"ק סי' כ"ח :

סעיף פב

והלכתא כר"ע הלכך פסק רב יהודה כוותיה. הלשון משובש. ובהרי"ף הגירסא נכונה וקי"ל הלכה כר' עקיבא מחבירו הלכך הלכה כרב יהודה דקאי כוותיה שלא תאמר דהלכה כר"א ששחרר עבדו והשלימו לעשרה. אלא אמרינן דר"א נמי ס"ל כרב יהודה דהלכתא כר"ע אלא מצוה שאני :

רבינא אמר בהא מודה רב יהודה משום איסורא. פי' דכייפינן ליה למרה. ודברי הש"ך בסי' רס"ז ס"ק ק' נעלם ממני שאמר שרבינא לא קאי אלא שאם רוצה לשחררה ולא לכופו. דהא אאביי קאי :

וכן לדבר מצוה מותר. ובפ' שלשה שאכלו (ברכות דף מז) פריך מצוה הבאה בעבירה היא. ומסיק מצוה דרבים שאני להוציא רבים ידי חובתן בקדיש וקדושה אפילו מצוה דרבנן ועיין ברבינו שם סי' כ'. והר"ן בשם רמב"ן פי' שלא אמרה תורה לעולם בהם תעבודו אלא משום שלא יתן להם מתנת חנם כענין שכתוב בעובדי כוכבים לא תחנם.

וכיון דאיכא מצוה לאו משום חנינה דידהו קא עביד אלא לצורך עצמו והוי כאילו העבד נותן דמי עצמו. וליתא דא"כ מאי פריך מצוה הבאה בעבירה היא. גם הרשב"א בחידושיו מחי ליה במאה עוכלי ע"ש :

סעיף פג

דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר"י שתי משפחות כו' אחת קבעה סעודתה בערב שבת. וק"ק א"כ הוה ליה לרבה למיחשב ארבעה מילי דנחתי בעלי בתים מנכסייהו מאן דקבע סעודתא בערב שבת :

סעיף פד

והלכתא כרב יוסף דרבה גופה. יש לדקדק הפוכי מטרתא ל"ל הלא ר' יוחנן אמר המפקיר עבדו יצא לחירות כמ"ש רבינו בסמוך סי' כ"ח ש"מ מקדיש לא דאל"כ הל"ל מקדיש וכ"ש מפקיר וא"כ אפילו הלכה כרבה נגד רב יוסף כמו בכולה הש"ס מ"מ המה פליגי אליבא דרב ורב ור"י הלכה כר"י אפי' באיסורא כמ"ש רבינו בפ' הזהב סי' כ"א ויש ליישב דאפשר לומר ה"ה מקדיש והא דקאמר המפקיר דאצטריך לאשמועינן דאפילו במפקיר צריך גט שחרור :

ודחי לא דכ"ע קדוש. וע"כ צ"ל דכ"ע קדוש למכור ותסברא מועלין ואין מועלין מבעיא ליה. ומיהו קשה דלפי שיטת רש"י באם אמר קדוש למכור יוצא לחירות ומ"מ צריך פדיה שמדמינן למתפיס תמימים לבדק הבית. ובין לשיטת תוס' אם אמר קדוש למכור כוונת המקדיש לדמי ואינו יוצא לחירות וה"פ לדמי לא קאמר היינו קדוש למכור אבל אם אמר קדוש למכור קדוש הוא לדמיו. א"כ איכא למימר הא דדחי דכ"ע קדוש היינו באמר קדוש למכור ובכה"ג רבה מודה וצ"ע :

וכן מוכח מההיא דהכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת. ויש לדקדק חדא דאין הלכה כר"מ ועוד דרבנן לא פליגי אלא באם אומר צאי והתקדשי בו דסברי דאין בלשון זה לשון שחרור אבל אם אמר התקדשי גרידא ודאי שחררה מעיקרא. ע"כ נ"ל להגיה. וכן משמע מהאי דהכותב שטר אירוסין לשפחתו דמקודשת וכן לשון רבינו בפ"ב דיבמות סי' ג' אלמא אפילו לרבנן אי לא אמר צאי והתקדשי בו נפקא לחירות משום דלא עביד איסורא הלכך הבא על שפחתו ודאי שחררה מעיקרא ולא מפלגינן בין בא עליה דרך נשואין ובין בא עליה דרך זנות עכ"ל. ורצונו משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. אע"ג דבפ' המדיר ס"ס י"א כתב רבינו היינו בדאיכא עדי יחוד דאמרינן הן

הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה. אבל הכא לא בעינן עדי יחוד. דהכא איסור חמור שבא על נשג"ז ודאי אומדן דעת אי לא שחררה מעיקרא לא עבר עבירה גדולה כזאת. ודלא כב"ח בסי' ט"ו ס"ק ד' ועיין לקמן בפ' הזורק סי' י"ג :

והרמ"ה לא פי' כן. והילך לשון הטור כתב הרמ"ה שמקודשת מספק וכופין את רבה לכתוב לה גט שחרור. ואי בעי לשהויי בתר הכי בעי קדושין אחרינא דקדושי קמאי ספק קדושין נינהו ואי לא בעי לשהויי לשם אישות בעי גט לקדושי קמאי דמשום אומדן דעתיה מפקינן ממונא אבל גבי איסור לא אזלינן בתר אומדן דעתיה להתירה בלא גט שחרור בין בהשיאו רבו בין בנושא שפחתו :

סעיף פה

ורבינו תם ז"ל פירש שיכולין לברך. כ"כ רבינו בפ"ק דקדושין סי' מ"ט באורך ע"ש :

אלא משום דאין עבדים רגילין בתפילין ואי לאו דשחרריה לא הוה מניח ליה שלא יצא עליו קול שחרור ויפסיד את עבדו. וק"ק א"כ לעיל בסמוך עבד שהשיאו רבו בת חורין משמע דוקא שהשיאו ממש. אפילו אי לא השיאו אלא שקידשו עם בת חורין נמי יצא לחירות דאין עבדים רגילין בקידושין בת חורין ואי לאו דשחרריה לא הוה עביד שלא יצא עליו קול שחרור ויפסיד את עבדו :

סעיף פו

דהיינו חליפין הלכך אינה קונה עצמה. והא דתניא בפ"ק דקדושין דף כ"ב תנא אף בחליפין. היינו דנקנה בחליפין. אבל אינו יוצא בחליפין מדלא תני כן אסיפא דמתניתין גבי קונה את עצמו. רשב"א :

אבל אי הואי כליו של קונה הויא קניא נפשה בתורת כסף. אמנם מאן דחזא ס"ד אם כסף גומר חליפין נמי גומרה אלא ש"מ דסבר כר"ש : @44ה"ג

ותירץ ר"ת וכו'. וכ"ה בטור בשם ר"ת דחליפין העבד יוצא בו. ויש לתמוה לפי' ר"ת שלפנינו בתוס' קידושין שאין גורס נפשה והא דלא מקנה בחליפין פחות מש"פ משום דכתיב כסף. וא"כ גבי עבד נמי לא עבדי חליפין בפחות מש"פ דכתיב ביה נמי כסף וצ"ע:

וניחא ליה לעבד דקני נפשיה. לפי גירסת רבינו דגריס לא מקניא נפשה הקשו שם בתוספות דה"ל למפרך פשטה ידה וקבלה פחות מש"פ מקודשת. ועוד אמאי לא פריך מבנתיה דר' ינאי. ומצאתי תי' לזה בחידושי רשב"א כיון דלא מצינו שום קנין כסף פחות מש"פ גנאי הוא לה אפילו נמצא איזה שקבלה בטלה דעתה. ומש"ה לא פריך מבנתיה

דרבי ינאי דהוי ידע פשטה ידה לא קאמינא ומקודשת. ור"ז דפריך שם בדף י"ב דקס"ד אפילו פשטה ידה אינה מקודשת בדבר שרגילה להקפיד כמו לב"ה אם פשטה ידה וקבלה פחות מש"פ :

וכתב הרמב"ן לפי דברי ר"ח. הכוונה לפי' ר"ח קשה אמאי קאמר ולא היא משום דהוי כליו של מקנה אפילו הוי כליו של קונה אינה קונה את עצמה בחליפין דצריכה גט שחרור. לזה כתב הרמב"ן כו'. אבל קשה לפי מ"ש רבינו בשם יש מפרשים דבכליו של קונה הוי קונה את עצמה בתורת כסף רק מה שהקשה עליו מהך דקידושין הואיל דכסף קנה חליפין נמי קנה לזה פירש ר"ח דחליפין קנה אבל צריך גט שחרור אבל אי הוי כליו של קונה הוי קונה בתורת כסף. וי"ל דא"כ אמאי קאמר דהוי כליו של מקנה ה"ל לתלמודא למימר ולא היא שלא נתן לה בתורת כסף אלא בתורת חליפין. בשלמא לפי' הר"מ ס"ל דבכליו של קונה אין מקנין בחליפין אבל ר"ח דמסתמא ס"ל ככל הפוסקים דקונין חליפין בכליו של קונה ודאי קשה :

וצריכה גט חירות. יש לעיין הא הך עובדא איירי בש"מ ומת כדמשמע לישנא דהש"ס. ורבינו לקמן סי' כ"ט מסיק דמיתה מפקעת האיסור אפילו בישראל א"כ למאי צריכה גט חירות וי"ל דמדרבנן מ"מ צריכה גיטא דחירותא שלא יאמר שפחתי את כמ"ש רבינו שם :

אמר עולא אמר ר' יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור. דלא קיימא לן כשמואל דשמואל ור"י קיימא לן כר"י וכמ"ש רבינו בפרק הזהב ס"ס כ"א. וכולהו אמוראי הכי ס"ל וקשה לי מהך סוגיא דנזיר דף ס"ב דמסיק דכ"ע אית להו דשמואל ויכול לדחות דכ"ע לית להו דשמואל וקמפלגי בהך סברא דסוף סוף מהדר הדר. וכללא זה בידן דהאי דלא מוקי הכי משום דתלמודא ידע דהלכתא כאותו מ"ד כמ"ש רבינו בפ"ק דמכילתין סי' י"ז. ובתוספות פסחים דף ל"ז ושאר דוכתא. א"כ ש"מ דהלכתא כשמואל וצ"ע. ועיין חידושי רשב"א פ"ק דקידושין דף כ"ג :

סעיף פז

אלא כי אתא רב שמואל. כ"ה גירסת הרי"ף. ופירש בו ר"י בן לב ול"מ דהא דקאמר אמרו לפניו רבי אמי ור' אסי היינו שאמרו כן לרב דימי שא"א להאמין שר' יוחנן אמר כך אלא כמו שאמר ר' שמואל בר רב יצחק משמיה דר' יוחנן ומש"ה אינו בגרסתו ר' אי אתה אומר כן. וצ"ל דגרס רב אמי ורב אסי. דר' אמי ור' אסי לא היו בבבל וכמ"ש

תוספות ומהרש"א בפ' כל הכלים (שבת דף קכ"ה.) אבל רש"י גורס אמר לפניו ר' אמי ור' אסי רבי אי אתה מודה שאמרו כן לרבי יוחנן רבם ומש"ה מוחק רש"י תיבת אלא :

דאי אמרה האי עבידתא לא מצינא למיעבדה. נראה הא דנאיד רב אלפס מפירש"י משום דקשיא ליה נהי דמצוה לקיים דברי המת מ"מ היאך כייפינהו לשחררה לעבור בעשה. בשלמא בהאי דחני העבד משום מצות פריה ורביה. והך דאל ישתעבדו דכופין. כיון דאמר בלשון זה אין היורשים יכולים להשתעבד בה אך מעוכב גט שחרור הוא. ומכיון שכבר יצא לחירות שוב ליכא משום לעולם בהם תעבודו. אבל באומר קורת רוח ע"כ לא תצא לחירות בזה הדיבור. דא"כ מאי אהדר ליה אמימר אנא כרב שמואל ס"ל. אפי' לרב שמואל קשיא דהא מכיון שאמר האב יעשה לה קורת רוח יצאת לחירות וגופה לא קניה ליה ואיסורא לא מורית לבניה. ורש"י סבר כשיטת רשב"א בחידושיו דלא עברינן בעשה אלא אם משחררו בלא גמילת טובה אלא מרצון לב לבד :

ה"ג אלא תלה הדבר בהן. עיין רש"י ד"ה כרב שמוחל :

ושמעינן לר"י דאמר לעיל. סי' כ"ב שפסק כחכמים דבין גדולים ובין קטנים קנו עצמם בני חורין דמיתת הגר מפקעת האיסור מעליהם. ומזה נקיש דהיכא דפקעה מיניה ממונא בחיי האדון מיתתו מפקעת וזהו לפי שטתו דבסמוך :

מיתת האדון מפקעת האיסור מעליו. ויש לדקדק לפי מ"ש רבינו בסמוך סי' כ"ט דמדרבנן בעלמא הצריכה רבינא גט שחרור דכ"ע לא בקיאי בהאי דינא דמיתת האדון מפקיע א"כ מאי טעותא. וכ"ת אי מדרבנן בעלמא לא שייך למימר כופין זה ליתא דהא במתני' דף מ' עבד שעשאו רבו אפותיקי כופין את רבו ועושה אותו בן חורין ומוקי רב מטעם שמא ימצאנו בשוק ויאמר עבדי אתה :

הלכך ממ"נ טעותא היא. מפרש הכי מפני שר' אמי ורבי אסי אמרו לפניו אי אתה מודה שבניה עבדים. מה ראה על ככה שסובר כן. ועיי' בספר תפארת שמואל מ"ש בזה גמגום :

ממה נפשך טעותא היא. וא"ל תימא ר"י גופא הוי מספקא ליה האי לישנא אי לשון שחרור הוא אי לאו מש"ה כופין. וי"ל דרבינו לשיטתו אזיל שמפרש אל ישתעבדו שאל יטרחוה בעבודות כבדות ודלא כפירש"י. א"כ עכ"פ אית להו ליורשים עבודה קצת עליה ומספיקא לא מוציאין מיורשים :

סעיף פח

מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור אבל אמרה בלשון שחרור ה"נ. בראב"ן דף קל"ז ז"ל ועבד שאמר רבו בשעת מיתתו ליורשיו אל ישתעבדו לאחר מיתתו כופין אותו וכותבין לו גט שחרור דליתא לדאמימר. וזה תמוה דהא אסקינן דרב דימי טעותא היא :

ה"ג דכולי עלמא לא בקיאי. כמו גבי אפותיקי צריך גט שחרור מרבו שני דכולי עלמא לא בקיאי שהשחרור מפקיע מן השיעבוד הכי נמי לא בקיאי שמיתת האדון מפקיע :

בהאי דינא דמיתת האדון מפקיע. אבל במפקיר צ"ל כ"ע בקיאי דיצא לחירות. דאל"כ מנ"ל לר"י לפרש טעמיה דרבי דגמר לה לה אימא מדרבנן צריך גט שחרור ועפ"ז אמר אדמ"ו נ"ע שזה כוונת עולא שאמר דמי האי מדרבנן כדלא גמיר אינשי שמעתתא משום דלכאורה אין מקום לקושיות ר' אבא דאיכא למימר ר"י מדרבנן מצריך גט שחרור. וע"כ צ"ל דר' אבא ידע להך דר"י דמפרש טעמא דרבי דגמר לה לה מאשה דבחיים לא מצריכינן גט מדרבנן דבקיאי. וזהו שאמר כדלא גמרי אינשי שמעתתא דממ"נ ע"כ ידע דיליף לה לה מאשה. דאי לא ידע פשיטא דל"ק דאיכא לשנויי מדרבנן הצריך גט שחרור :

דוקא בגר שאין לו יורשין מפקעת המיתה איסור עבדות. פירוש כיון דגר אין לו כח להוריש ממונו לבניו כמו בן אין לו כח להוריש איסור עבדיו ולהכי המיתה מפקעת כמו אשתו. אבל מי שיש לו יורשין הואיל שיש לו זכות להוריש ממונו לבניו. אמרינן דיש לו זכות נמי להוריש ליורשיו האיסור דפש ליה גביה :

אבל הא דפריך לעיל מאמימר אינו משמע כדבריו וגם אין הסברא נותנת. שיעור דבריו דרבינו בפרק תפלת השחר סי' ב' כתב ליישב דברי הרי"ף. וז"ל כתב רב האי גאון אע"פ שנשאר בקושיא כיון דלא קאמר תיובתא לאו משבשתא היא דטעמא דמסתבר הוא כו'. א"כ הכא בשמעתין דאמר דאמימר קשיא. מ"מ יש לנו לחלק ולתרץ דבריו. מש"ה אמר וגם אין מסתבר. כלומר דלא דמי דהתם טעמא דמסתבר הוא :

ומדינא ולא מקנסא. מדלא קאמר הוא עשה שלא כהוגן לפיכך נעשה לו שלא כהוגן כדקאמר ביבמות פרק ב"ש (יבמות דף ק"י.) אבל כאשר עשה כן יעשה לו הוי דינא כדאשכחן בפ' השואל דף ק"א. ובדין יכול האפטרופוס לשחררו דרך מכירה. תוספות :

ה"ג ולא מקנסא ומקרקיש ליה זוזי. והשאר נמחק ושייך לפירש"י :

אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא. אע"ג דלא קי"ל הכי וכמ"ש רבינו בפ' הניזקין סי' ה' הכא משום פ"ו שאני דהוי חצי עבד וחצי ב"ח. רשב"א :

סעיף צ

ואע"ג דאמרינן חיישינן הוא ודאי ומותר בבת חורין. נראה דדחקו התוספות ורבינו לפרש כן דאי אמרת דחיישינן שמא שחררו א"כ הוי כחצי עבד וחצי ב"ח. ואמאי לא תני כופין את רבו. דהא איכא למטעי ולפרש דהאי חיישינן ודאי הוא. א"נ אמאי תני בברייתא תרי גוונא עבד ושדה אלא דאתי לאשמועינן דבעבד הוא מותר בבת חורין דהאי חיישינן ודאי הוא. וטעמא דמלתא דאי לאו דידע רבו בודאי ששחררו לא הוה מכשילו באיסור שישא בת ישראל. משא"כ בשדה שפיר איכא למימר שדיבר בדדמי וקסבר שנתן. ודלא כמהרש"א שנתקשה בענין זה. ובזה ניחא מה שהקשה הב"ח דברי הטור אהדדי דבי"ד סי' רס"ז פסק דיוצא לחירות ומותר בבת ישראל כמו שפסק רבינו. ובח"מ סי' רמ"ה גבי שדה פסק דהוי ספיקא. אבל לפי מ"ש ניחא דלגבי שדה מפרשינן האי חיישינן כמו בכולי תלמודא:

סעיף צא

אבל הודאת הנותן אינה ברורה כהודאת המקבל. והא דקאמר מי אוכל פירות מאי איבעיא ליה ע"כ הנותן אוכל ולא המקבל דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי שהוא המקבל. ועיין במהדורא בתרא בתוס' ד"ה הודאת ב"ד שדבריו כנים :

סעיף צב

וקי"ל כרשב"ג כדאיפסקא הלכתא בהדיא דדיינין דינא דגרמי בפ' הגוזל קמא סי' י"ג. והנה הרי"ף לשיטתו אזל דלא קים ליה הך כללא דקי"ל כרשב"ג במשנתינו אלא היכא דמסתבר טעמיה כמו שהארכתי בענינא דא בפרק זה סי' כ"א. אבל רבינו שמסיק שם להך כללא כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו. הוי כיהודה ועוד לקרא. ועיין בכללים :

סעיף צג

ולכתובת אשה. פי' שייחד לה שדה תחת נדוניא שהכניסה לו מבית אביה וע"ש בפרק אלמנה ס"ס א' גי' ר"ח בפירוש ג' שדות : @44ה"ג

שהמכר בטל לאלתר לרשב"ג. ולכאורה קשה לאיזה צורך פירש רבינו כך דהא מסיק שם דהלכה כרבנן. ונראה משום דרבנן לא פליגי עליה דרשב"ג אלא כשמכרה לשעה אבל מכרה לעולם אינה מכורה ונשמע מדרשב"ג לרבנן במכירה עולמית שהמכר בטל לאלתר כמו לרשב"ג במכירה לשעה. וכל זה גבי חשה דבירושלמי לא מחלק בזה כ"א

בנכסי צאן ברזל אבל לא לגבי ב"ח כשעשאה לו אפותיקי ומש"ה הטור בח"מ לגבי אפותיקי לא מפליג בין מכור לשעה או עולמית אבל לגבי אשה בטא"ה סי' צ' קשה טובא שלא חילק בזה שהמכירה קיים עד שעת טרפא היינו במכר לשעה אבל במכר עולמית המכר בטל לאלתר וצ"ע :

ירושלמי העושה שדהו אפותיקי. כתב הר"ן דהרי"ף לא הביא הך דהירושלמי אלא ללמדנו דפלוגתת דת"ק ורשב"ג דבשמעתין לא איירי בשטפה נהר כי אם כשכבר מכרה כהאי פלוגתא דהירושלמי ונתקשה בזה בדרישה על רבינו למה הביאה. דאין לומר דנלמד מינה דלא איירי התניא אידך בשטפה נהר דהא כבר הביא רבינו ראיה לדבר דלא מיירי בשטפה נהר. ותירץ דכוונת רבינו שהביא הירושלמי להוכיח מכאן דהלכה כת"ק וכמ"ש רבינו בפרק אלמנה דאי ס"ל כרשב"ג מה הוצרך לומר אבל לא מכרו לשעה ד"ה אינן מכורין כיון דרשב"ג סבר אפילו מכרן לשעה אינן מכורין ע"כ וזה ליתא דהא רבינו מביא שם ראיה מפרק חזקת הבתים מהך סוגיא דשלש שדות דהלכה כרבנן במכנסת שום ואף כי באפותיקי דגרע מהכנסת שום. איברא מה שנראה שהביא רבינו הך דהירושלמי להורות דבמכר עולמית רבנן מודו דהמכר בטל לאלתר ומזה עוד קשה להטור א"ה סי' צ' :

והלוקח יחוש לעצמו. פי' יחוש שיניח להם נכסים בני חורין שיגבה מהם שיוכל לומר הנחתי לך מקום לגבות מהם. המאור. ויש לדקדק במאי יחוש האי לוקח טפי משאר לוקחים שג"כ נטרפין מב"ח המוקדם לקנייתן. וי"ל דאם לא הניח נכסים בני חורין המכר בטל לאלתר משא"כ בשאר לוקחין אבל הרמב"ם גם בדרישה מפרש דעת הטור כן דה"ק הלוקח יחוש לעצמו דאף דיש למוכר בשעת המכירה עוד בני חורין. מ"מ יש לחוש לעצמו דלמא ימכור אותן בני חורין ואז לא יגבה זה המלוה שעשאה לו אפותיקי אלא מהאי שדה. משא"כ בשאר לוקחין :

כשמכרן לשעתה. היינו על איזה שנים או עד שעת טירפא :

סעיף צד

בין מכר ונתנו ואח"כ שחרר. דלא שייר בקנינו אבל איפכא לא דהא שייר בשחרור :

סעיף צה

ובשטר האחר כתב חצי נכסי האחר נתונין לפלוני. והרשב"ם ס"ל דאפילו בכה"ג לא מהני דרבה לטעמיה דס"ל כל שאינו בזה אחר זה בבת אחת נמי אינו. ובודאי אם

אמר היום חצי נכסי לפלוני עבדי לא קנה וכשאמר למחר חצי נכסי האחר לפלוני עבדי לא קנה דהא שייר בכל חד. והלכך בבת אחת כגון שכתב כל נכסי נתונין לפלוני ופלוני עבדי. אף עצמן לא קנו לפי שלא הקנה לזה אלא חציו ולזה חציו. ואינו דומה לשחרר חציו ונתן חציו דהתם בשחרר חציו ונתן חציו לאחר שאין ידו כידו. אבל הכא אותו חציו שלא שחרר לא נתנו אלא לעבדו השני ויד העבד השני כיד רבו וכן בשני והלכך אף עצמן לא קנו. משא"כ כשכתב כל נכסי נתונין לפלוני עבדי וכן כתב לשני וזיכה לשניהם בבת אחת קנו נכסים וקנו עצמם דהשתא אילו כתב וזיכה לא' בכל הנכסים קנו והוי בזה אחר זה. ורבינו לא חש לסברא זו אע"ג דקי"ל כהך דרבה כדמוכח ממתני' דפרק האיש מקדש המקדש אשה ובתה או שתי אחיות כאחת אינם מקודשות דיש לחלק כמ"ש תוספות דאין לדמות ממון הראוי לחלק ואיתא לחצאין כדאמר בעירובין דף נ' אמעשר וע"ש :

סעיף צו

איבעיא להו מעוכב גט שחרור יש לו קנס או אין לו כו'. ואיבעיא להו עבד שמכרו רבו לקנס. והקשה בס' תפארת שמואל בפ"ק דקידושין ותימה למה כתב רבינו הנך איבעיות דהא גבי קנס מומחין בעינן ובזמן הזה ליכא סמוכין ומה שתירץ הרמב"ן דבקנסא קי"ל אי תפיס לא מפקינן וכמ"ש רבינו בפ"ק דב"ק סי' ב' אינו מספיק דהא רבי' בפ' כיצד הרגל סי' ב' כתב דגבי ספיקא דדינא לא מהני תפיסה ע"ש ובתרוייהו פסק כאן ולא איפשיטא ע"כ. ולק"מ דדעת רבינו להיפך להורות דאיבעיא ולא איפשיטא הוא ותפיסה לא מהני ביה. ואחר כותבי זאת ראיתי בישו"ש פ' שני סימן ה' שמחלק היכא דרב אשי קבע האיבעיא בתיקו. אז לא מהני תפיסה אבל בעיא דלא איפשיטא מהני תפיסה ויוכל לומר קים לי כדעת החייב ע"ש באריכות. וא"כ בלא"ה לק"מ:

ולא איפשיטא בעיא. יש לתמוה דהא ע"כ צ"ל דקדושיו קידושין דהא אמרינן בפרק החולץ (יבמות דף מ"ה) וכ"פ רבינו שם ס"ס ל' דמי שחציו עבד וחציו ב"ח שבא על א"א והוליד ממנו אותו ולד אין לו תקנה בבת ישראל. דצד חירות שבו משתמש בא"א. אבל עבד גמור שבא על א"א הולד כשר דילפינן ממזר מאשת אב מה אשת אב דלדידיה לא תפסי בה קידושין לאחריני תפסי בה קידושין לאפוקי עבד דלא תפסי ביה קידושין כלל. ואי אמרת דמי שחציו עבד וחציו ב"ח אין קידושיו קידושין אפילו כשבא על א"א אין הולד ממזר. וי"ל דרבינו ס"ל דאותו ולד אין לו תקנה בבת ישראל דהאיבעיא לא איפשטא ושמא קידושיו קידושין ואזלינן לחומרא ולא הוי אלא ספק ממזר. ועי' חידושי רשב"א. ולפ"ז צ"ל דלא כפירש"י אין לו תקנה בבת ישראל. אלא אפילו שפחה נמי

אסורה לו דשמא לאביו אין קידושין והרי לאו ממזר הוא ואסור בשפחה. וע"פ הצעה זו מיושב דברי הרמב"ם שפסק פט"ו מהל' איסורי ביאה שאסור אפילו בשפחה. מטעם שהוא פסק בפ"ד מהלכות אישות שחצי עבד וחצי ב"ח אם קידש בת ישראל הרי זו ספק מקודשת. ודלא כב"ש סי' ד' ס"ק כ"ח שנתקשה בזה על הרמב"ם למה אסור בשפחה הלא ממזר מותר בשפחה גם מהרש"ל בפרק החולץ סי' ל"ט כתב על הרמב"ם שט"ס הוא. וליתא ולרש"י צ"ל דס"ל דרבא דחויי קא מדחי ליה ראוי ליטול ואין לו וקידושיו קידושין וחצי עבד שבא על א"א אותו ולד ממזר גמור הוא ולפיכך אין לו תקנה בבת ישראל אבל נושא שפחה לתקנת הוולד :

ואם קידש אשה אזלינן לחומרא. שאם בא אחר וקדשה צריכה גט משניהם :

והלכתא כרב חסדא ורבה בר רב הונא. מהך סברא דלא שייר בקנינה. ואפ"ה לא מיפשטא בעיין דמי שחציו עבד וחציו ב"ח וקדש בת חורין. משום דאיכא למימר דשאני הכא דגלי קרא דכתיב והיא שפחה נחרפת לאיש וקי"ל דהיינו חצי שפחה וחצי ב"ח המאורסת לע"ע. וה"ה לישראל אחר דלאו בת אירוסין היא. הר"ן :

דסוגיא דשמעתין כוותייהו. דרב חמא ור' זירא ס"ל דתפסי בה קדושין דמדפליגי בנשתחררה אי פקעי אי גמרי קדושי ראשון. מכלל דס"ל מיהת דתפסי בה קדושין :

ואפי' אי מוקי קרא בשפחה כנענית המיוחדת לע"ע וכי בשביל שחציה בת חורין גריעא טפי. ובעל תפארת שמואל רוצה ליישב דאילו חצי שפחה ליכא אשם אלא היכא שנתייחדה לו כבר. אבל זה שבא בתורת קידושין סבר שיש בידו לקדשה ואי הוי ידע דלא חלו קידושין לא הוה מיחדה לו. ומש"ה אית לן למימר דלית כאן אשם ע"כ. ואני אומר שזה גרם לו שלא ראה דברי הרשב"א בחידושיו. שכתב מיוחדת בקידושין אבל מיוחדת ביחוד בעלמא לאו כלום הוא. ותדע מדאמרי' בסמוך לתנא דבי רבי ישמעאל דאמר מאורסת מיוחדת ה"נ דאי חופשה יומתו אלא מאי אית לך למימר שחזרה ונתקדשה לאחר שחופשה. ואי מיוחדת בלא קדושין קאמר אף כשעשה בה לאחר שחרור מעשה זה כלומר יחוד בעלמא מי ימותו. וקרא ה"ק לא יומתו מפני שמעשה זה שעשה בה הע"ע לא עשאו אלא קודם שחופשה הא עשאו לאחר שחופשה יומתו א"ו כדאמרן. ע"כ. ולי ק"ק אימא מוקי קרא כאחרים בכריתות דף י"א בשפחה כנענית המאורסת לעבד כנעני. אבל ישראל שחציה שפחה אסורה עליו אין קדושיו קדושין מש"ה אין חייב עליה אשם :

והרמ"ה ז"ל כתב דאיכא בינייהו. אבל אשם חייב אפילו למ"ד אין קדושיו קדושין. ותמיהני על שני גדולי הדור רבינו והרמ"ה דרש"י בכריתות מתרץ קושיא זו דמ"ד אין קדושיו קדושין מוקי לה קרא דאיירי בחצי שפחה וחצי ב"ח שמאורסת לע"ע דוקא דהא

תפסו לה קדושין שהרי רבו מוסרה לו בעל כרחו. אבל ישראל אחר שמקדשה הבא עליה אינו באשם דהוי כמו חצי אשה שאינה מקודשת. והא דפרש"י בשמעתין לע"ע לאו דוקא ה"ה לישראל אחר פירוש זה קאי למ"ד דס"ל דקדושיה קידושין שאינה דומה לחצי שפחה דהתם שייר בקנינה. וע"כ צ"ל כפרש"י בכריתות דהא התם פריך לר' ישמעאל מאורסת לע"ע מנ"ל. ולא פריך הכי לר"ע ע"ש בפרש"י :

דלמ"ד אין קדושיה קדושין מצי מגרש לה בלא גט ומותרת לאחר. אבל למ"ד קדושיה קדושין צריכה גט. וכן כתב הטור א"ה סי' מ"ד וא"א הרא"ש ז"ל אמר דהוי קדושין גמורים וצריכה גט. והקשה הב"ח דמשמע דוקא לענין דצריכה גט. והא ליתא דהלא הרא"ש כתב דהלכתא כרב חסדא ורבה בר רב הונא דקדושיה קדושין גמורים מן התורה וכמו שפירשו תוספות. וא"כ ודאי אם מת קודם שחרור אחיו מייבם אשה זו אם היה הוא ג"כ ע"ע (ר"ל אצל אדון זה) ופוטר צרותיה משא"כ אם לא היה קדושין גמורים מן התורה לא היה פוטר. וע"ש בדחוקים. ולא אוכל לירד לסוף דעתו כי הקושיא ראשינה אי אפשר להמציא בכה"ג עכשיו בזמן הזה דאין ע"ע נוהג. וקושיא שניה דלענין חליצה פוטר שאר צרות. זה אינו דאפילו למ"ד קדושיה קדושין אינה פוטרת שאר צרות. כיון דאין זקוקה לו כשאר נשים דאינו חייב מיתה עליה וכ"כ ח"מ וב"ש ע"ש :

ומותרת לאחר. כפל לשון. ואפשר שכוונתו אם מת בלא בנים שאין זקוקה לחליצה :

ואח של השני או חולץ או מייבם. אבל ברישא יבומי לא דקא פגע ביבמה לשוק :

סעיף צז

יצא לחירות. אם ברח מן העובד כוכבים או שקנסוהו ב"ד לפדותו. רש"י :

ולוה ע"מ למשכנו והגיע הזמן יצא לחירות. והרמב"ם לא העתיק דין זה ועי' בב"י סי' רס"ז :

ובקל היה יכול לפייסם. פי' בדמים כל שהוא. ב"י. מטעם כיון שנותנים דמים. אבל אנס שהעליל עליו ונתנו לו לא יצא לחירות. דמה הוי ליה למעבד. ובערוך פי' כפרש"י :

כותי וישראל מומר אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל. מה שכלל רבינו כותי שלא בדקדוק דע"כ לא איבעיא להו בגמרא אלא בזמנם שהיו מוחזקים כישראל קצת אבל האידנא דעשאום כעובדי כוכבים גמורים לכל דבריהם כדאיתא בריש חולין דף ו' המוכר לכותי דינו ודאי כמוכר לעובד כוכבים. וכ"כ הר"ן וכ"פ הרמב"ם בפ"ח מהלכות עבדים. ב"י. ולשיטתו עדיפא ליה ה"ל לאקשויי דידיה אדידיה דבפ"ק סי' ט' מסיק רבינו דכותי הרי הוא כעובד כוכבים לענין יין נסך ולבטל רשות ויליף מיניה כ"ש

לענין עדות דדינו כעובד כוכבים. ועוד הקשה הב"ח דבימי ר' אמי ור' אבהו עשאום כעובדי כוכבים גמורים א"כ מאי קא מבעיא ליה לר' ירמיה שהרי ר' ירמיה מהאמוראים אחרונים בימי ר' זירא. ורוצה לחלק דלענין קנס לא נשתנה דינם ודוחק כהלכתא בלא טעמא. ולבי אומר לי דרבינו ס"ל כפרש"י בחולין גזר אינהו ולא קבלו מינייהו. שלא היה אף גזירת ר' אמי ור' אסי אלא מחששא דמיעוטא שקלקלו מעשיהם ובימי ר"ג ור"מ לא קבלו מהם שא"א להם באותו זמן לפרוש מהם. אלא בימי ר' אמי ורבי אסי היה אפשר להם לפרוש מהם וקבלו גזרתם וע"ש חידושי רשב"א. ומעתה צדקו דברי רבינו דזיל בתר טעמא המוכר עבדו לעובד כוכבים דקונסין אותו משום דהפקיעו מן המצות והכותים רובם לא קלקלו מעשיהם ואינו מפקיעו מן המצות ואמרי לה כעובדי כוכבים ס"ל דלא פלוג רבנן בגזרתם. אבל הרמב"ם והר"ן ס"ל כפי' הרמב"ן שבימי ר' אמי ור' אסי רובם קלקלו מעשיהם א"כ כותי נמי מפקיעו מן המצות :

וכיון דלא איפשטא לא יצא לחירות. וקשה לפי מ"ש הישׁ"ש ב"ק פ' שני סי' ה' שמחלק היכא דרב אשי קבע האיבעיא בתיקו. אז לא מהני תפיסה. אבל בבעיא דלא איפשטא מהני תפיסה ויכול לומר קים לי כדעת החייב. והעבד מוחזק בגופו. א"כ כשברח מן העובד כוכבים אין לו להשתעבד מפני הספק. וי"ל דסבירא ליה כדעת הראב"ד דאין בקנסות תפיסה אלא במי שחסרו ממון. כגון פלגא נזקא ודומה לו אבל הכא לא מחסרו ממון אלא המצות :

סעיף צח

ואין רבו יכול להוציאו. ולשון הטור ואין רבו יכול לפדותו משמע דיש חיוב לפדותו. והיינו בדמים קלים כמו אפרהנג דאמר בקל היה יכול לפייסם. וכן פי' הט"ז ס"ק נ'. ויותר נראה שאין יכול לפדותו היינו שאין יכול להוציאו מבית השביה שהוא פדיה שלו :

וה"ה אם לא הפיל עצמו לגייסות אלא ששבוהו. וכן מוכח קצת דאל"כ אמאי דחי בגמ' בלשון ודלמא ה"מ בית. הא ע"כ צ"ל דבית שאני דבית הוי כמו נשבה בעבד :

סעיף ק

קונסין אותו עד מאה בדמיו. פי' עד דפריק. ואם ניתן לו לפדותו בפחות הפורנא לרבו. ועיין בספר הליכות עולם דף כ"ד וז"ל דרך הגמרא לומר חשבון מופלג ולאו דוקא אלא גוזמא בעלמא וה"מ ממאה ולמעלה ומאה בכלל. אבל ממאה ולמטה דוקא הוא. נראה היינו היכא דהוה מלתא בלא טעמא. אבל בדבר שיש לו טעם לא כייל בהאי כללא

כמו הכא במכירת בהמה דקונסין אותו לפדותה משום קנס שהיא מלתא דשכיחא. ובזה נסתלק מה שפקפק בזה הר"ש אלגזי בס' יבין שמועה ע"ש :

עד מאה בדמיו. הרי"ף ורבינו פסקו כלישנא בתרא. אבל הרמב"ם בפרק עשרים מהלכות שבת פסק עד עשרה בדמיו. וכתב הל"מ שהוא פוסק כתרווייהו לישני לקולא ע"ש :

דלא מגבינן האי קנסא. אבל שאר קנסות שתקנו חכמים לעשות סייג לתורה מודה הרי"ף דגובין אפי' בזמן הזה. שכן כתב הרי"ף להדיא בפרק הגוזל קמא סי' ה' ע"ש. ובמרדכי בפ' זה הביא בשם רבינו ברוך דהא דאין דנין קנסות בבבל היינו קנסות הכתובים בתורה כגון אונס ומפתה ומוציא ש"ר ודומיהן. אבל מה שבאו לקנוס מעצמן כגון ע"י תקנתן קונסין בכ"מ כדאמר פ' האשה ב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין. ובפ' הגוזל האי גזלנא עתיקא ובעינא למקנסיה ע"ש. דעתו היה שר' ברוך חולק על הרי"ף. ולא עיין בפ' הגוזל דבהני מילי הרי"ף מודה. ודייק הכא. האי קנסא לא מגבינן. קנס גדול לקנוס עד עשרה או מאה בדמיו אין להם כח לגבות קנס זה בבבל :

למה לא יגבו אותם בבבל. ודווקא גדול הדור כגון רב נחמן דחתנא דבי נשיאה הוי וממונה ע"פ הנשיא. או טובי העיר שהמחום רבים עליהם אבל דייני בעלמא לא. כ"כ רבינו בפ' הגוזל סי' ה'. ותמהני שכל הפוסקים ראשונים אחרונים לא הזכירו מזה כלום בסי' רס"ז :

וצריך גט שחרור מרבו שני. ואפי' אם עדיין לא נתן הדמים אלא קנאו במשיכה או בהגבהה או בחזקה צריך ליתן למוכר מעותיו ואע"פ שצריך לשחררו. טור:

סעיף קב

בעבד שברח מחוץ לארץ לארץ הכתוב מדבר. ודין זה נוהג אפילו בזמן הזה שהארץ ביד עובדי כוכבים. רמב"ם וטור. אע"ג דאשה שאמרה לעלות לארץ ישראל אין כופין לבעל בזמן הזה כמ"ש בטא"ה סי' ע"ה י"ל שאני התם משום דיש סכנת דרכים. או שיש שם צמצום פרנסה. מה שאין שייך בעבד שכבר ברח. וע"ש בב"ח :

בפרק בתרא דכתובות שיכול למוכרו לישראל אחר. והרמב"ם כתב דאין יכול למוכרו. וס"ל כפי' ר"ת דהאי דקאמר התם אמרינן ליה זבניה הכא לאו מכירה ממש לאחרים אלא לעצמו והיינו נכתוב שטר אדמיה:

סעיף קג

ולא איפשטא. עיין חדושי רשב"א ור"ן. ומ"ש רבינו בזה בפרק נערה סי' כ"ב :

סעיף קד

ואמרי לה יגנז חיישינן שמא עובד כוכבים כתבו. ולגי' זו הלכתא דיגנז. וכ"ה ברמזים וי"ג יגנוז ואמרי לה קורין בה. ולגי' זו כשר לקרות בו :

ותני רב חיננא. נראה דמסתייע מברייתא זו דלא תימא דמכל מקום כשר לקרות בו כדפרש"י מכח ס"ס שמא לא כתבו עובד כוכבים ואפי' כתבו עובד כוכבים שמא כתב למכור לישראל. לזה מייתי ותני רב חיננא אפי' כתבו עובד כוכבים לישראל נמי פסול :

ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן מין כו' פסולין. וצ"ל דאגב גררא העתיק כל הברייתא אבל העיקר לדינא כבר פסק כרב נחמן דאמר נקטינן ס"ת שכתבו אפיקורס ישרף אפי' לקולא. אבל ברמזים העתיק ס"ת שכתבו אפיקורס ישרף. ושוב פסק שכתבו אפיקורס יגנז והיכי מזכי שטרא אבי תרי. ע"כ נראה לפרש דודאי אם כתב כל הס"ת עם האזכרות ודאי ישרף דכותב האזכרות לשם עבודת כוכבים. והך ברייתא דר"ח נמי איתא כגון שלא כתב אלא איזה פסוקים בלא האזכרות וישראל עומד ע"ג. אע"ג דאדעתיה דנפשיה קעביד כמ"ש לעיל בפ"ב (דף כ"ג.) מ"מ מחלקים שם בתוס' דהא דקאמר עובד כוכבים אדעתא דנפשיה קעביד היינו שעושה בסתם מש"ה ימול עובד כוכבים. והנה בס"ת סתמא לשמה קיימי כשכותב לקרות בו וכמ"ש הט"ז בהל' ס"ת סי' רע"ו ס"ק א' בשם ר' שמשון ע"ש. מש"ה אין להקל ולשרוף וצריך גניזה כיון דאינו בקשירה. ועתה אביא ראיה לדברי דאם נאמר דהברייתא דר"ח איירי בשכתב כל הס"ת כולה א"כ מאי אריא דעובד כוכבים ואפיקורס פסול משום דלאו בני קשירה נינהו תיפוק ליה דפסול דכתבו האזכרות שלא לשמן. דעובד כוכבים ואפיקורוס אדעתא דנפשיה קעבדי ובאזכרות סתמא לאו לשמן. ועוד דאי הך ברייתא דתני ס"ת שכתבו עובד כוכבים איירי בשכתב כל הס"ת א"כ אידך ברייתא דתני קורין בו נמי בשכתב כל הספר איירי. א"כ אמאן תרמיה אפי' תאמר דס"ל כרשב"ג דלא דריש וקשרתם וכתבתם מ"מ פסול לקרות בו דהאזכרות לא נכתבין לשמן דעובד כוכבים אדעתא דנפשיה קעביד אלא ע"כ דכל הני ברייתות איירי אפילו בשלא כתב אלא קצת ס"ת בלא אזכרות. וכ"מ במנחות דף מ"ב בתוספות ד"ה ואל : @44וראיתי

מוקמי' לה בגר שחזר לסורו מחמת יראה. וכ"פ בש"ע סי' ל"ט דמותר לכתוב תפילין וכן לענין כתיבת ס"ת סי' רפ"א. וצ"ל דאיירי שמניח תפילין בצנעה. או שמפחד שמא

יהרגנו אינו מניח תפילין אפילו בצנעה. הא בלא"ה לאו בן קשירה הוא וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה. ועיין סימן ל"ט במ"א ס"ק ז' :

סעיף קה

למישדי בה תכלתא. פרש"י להצניע בה. מכאן סתירה למ"ש הט"ז בא"ח סי' י"ד ס"ק א' דלר"ת טויית ציצית מותר דדוקא על תליית ציצית בבגד הוא דקפיד ע"ש. ואם כדבריו אינה ראיה מהך דהספינה. אלא ודאי לר"ת מהקישא דלבישה אינו בעשיה כל העשיה אסורה הטויה ועשייתן בבגד :

דילפינן מתפילין ומזוזה. ותפילין ומזוזה משתעי בהו קרא. ר"ן :

דכתיבה מכתיבה ילפינן. כ"ה במנחות דף ל"ב ופרש"י הכא כתיב וכתבתם והתם כתיב כתוב זאת זכרון בספר :

סעיף קו

כטעם דסיפא דאיילונית דהוי מטעם קלקולא. יש להקשות אימא לישנא דפריצות ס"ל נמי דחייש לקלקולא אלא שמוסיף בטעמיה לחומרא היכא דשייך פריצות לא יחזיר אפילו לא אמר וי"ל דללישנא קמא נמי אית ביה חומרא דהב"ד צריך שיאמר לבעל הגט הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע ונדר לא יחזיר עולמית כדמסיים בברייתא דר"מ לפיכך אומרים לו הוי יודע וכו'. ובאידך ברייתא דר"א בר' יוסי דמביא מינה תניא כוותיה דלישנא בתרא לא מסיים דצריך לומר לו הב"ד הוי יודע ש"מ דלא חש לקלקולא כלל אפילו לחומרא : @44ה"ג

סעיף קח

שתיקותיך יפה מדבוריך. וברב אלפס מסיים דאמרי' לה השתא הוא דברית. דס"ל לרב אלפס דודאי איילונית נמי יש לה רפואה אחת מאלף דאמרינן שרה אמנו איילונית היתה. ומשום דקשה ליה קושיות תוספות ואם היא שתקה אנן מי שתקינן ומש"ה כתב רב אלפס דגבי איילונית נמי אמרינן השתא הוא דברית כמו שתירץ רב פפא בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף ס"ה.) וא"ת א"כ למה אמר רבי יהודה דלא יחזיר הא לא מצי מקלקלה דאמרינן השתא הוא דברית. וי"ל דמ"מ מצי לקלקלה דיאמר דאתגליא מלתא למפרע דלא היתה איילונית ולא שהיתה איילונית ונתרפאת. משא"כ התם דניסת לראשון ושני שהיתה לה סימני אשה כשאר נשים אלא שהיתה עקרה ועצורה מלדת אפילו לעז ליכא

דמוכח דהשתא הוא דברית. אלא הכא אם היא תבעה כתובתה אומר לה המוציא מחבירו עליו לאתויי ראיה דלמא איילונית היתה ועכשיו נתרפאת וק"ל :
0הדרן עלך השולח

סעיף קי

תניא ר"ש בן אלעזר. כ"ה בריף וטעות הוא אלא סתם ר"ש הוא דהא כאן אמר ר"ש היא דדריש טעמא דקרא ופרש"י גבי בגד אלמנה בב"מ דף קט"ו וגבי לא ירבה לו נשים סנהדרין דף כ"א:

ומפני מה אמרה תורה ב"ח בבינונית כ"ה בריף. וטעות הוא היכן מצינו בינונית בתורה הא אמרינן להדיא בב"ק דף ח' דבר תורה ב"ח בזיבורית והגירסא מפני מה אמרו ב"ח בבינונית. הא מדאורייתא בזיבורית :

כתובת אשה בזיבורית שיותר כו'. מש"ה הניחוה אדאורייתא כשאר ב"ח שדינו בזיבורית ולא שייך נעילת דלת. אמנם נדוניא דהנעלת ליה גובה מן הבינונית דבמה שהביאה אם תגבה מזיבורית ממנעי ולא מנסבי. ר"ן. ולרבי מאיר דס"ל כתובת אשה דאורייתא וראוי מן התורה לגבותה מעידית והוא אמר במתניתין כתובת אשה בזיבורית תירצו בתוספות דה"ט כמו בניזקין שלא תקניטנו ויגרשה כדי לגבות כתובתה מהעידית שלו כמו בב"ח :

סעיף קיא

דלא פלוג רבנן ביתמי. ומש"ה בניזקין ביתמי מן הזיבורית וכמ"ש רבינו בסמוך בשם רבי' יונה וכמ"ט תוס' דף מ"ח ד"ה אין נפרעין :

דקי"ל כרבינא דמוקי מתני' כר"ע. לפירוש רש"י קשה דה"ל לשנויי הא דאברם חוזאה ואפילו הן ניזקין היינו דשף העידית לאחר היזק דאזל ליה דינא וגבי מבינונית ולגבי יתמי אוקמא אדאורייתא וצ"ל דבאמת לפי מסקנא דמוקי ברייתא דר"א ניותאה בשפאי עידית הדר הוא מהך תירוצא דרבי ישמעאל היא וא"כ לפי מסקנא אתיא הא דאברם חוזאה אליבא דהלכתא וצ"ל דהרי"ף ורבינו מפרשי כפי' ר"ת שפאי עידית גרועים מזיבורית א"כ בהך דר"א ניותאה שפיר אית לן לומר אפילו הן עידית כלומר אפי' הן שפאי עידית דגריעי מזיבורית משא"כ בהך ברייתא דאברם חוזאה אין מקום לפרש הכי מיהו צ"ע בחידושי רשב"א שמפרש דברי ר"ת באופן אחר ע"ש שפיר אית לן לפרש הך דאברם חוזאה בשפאי עידית והוא תפס נמי הך קושיא דקי"ל כרבינא דמוקי מתני' כר"ע

ולדידיה למסקנא אתיא כר"ע וצ"ע. ואין להקשות לפי מ"ש תוספות דף מ"ט ד"ה כגון ומיהו אי בשל עולם הן שמין לר"ע הוי מצי למימר כגון דאית ליה למזיק עידית בינונית וזיבורית. וזיבורית דידיה כעידית דעלמא ועידית דידיה כעידית דניזק. ומפני תיקון עולם שיימינן כעידית דניזק. וא"כ אית לן לאוקמי הך ברייתא דאברם חוזאה אפילו אליבא דר"ע בכה"ג. אלא דניחא ליה לתרץ הברייתא אפילו למ"ד בשלו הן שמין אבל למ"ד דבשל עולם הן שמין שפיר איכא לאוקמי כר"ע משום דעדיין לאו אליבא דהלכתא דקי"ל כמ"ד בשלו הן שמין כמו שמסיק רבינו בפ"ק דב"ק ס"ס ב'. ולפ"ז אתיא הך דאברם חוזאה אליבא דהלכתא :

אבל ר"ח ור"י פסקו הלכה כאבא שאול ואפילו פירש. א"כ הך דמר זוטרא איירי אפילו בדפירש. וליכא לאקשויי על אביי דקאמר תדע ממתני' דסבר דהך דקתני ב"ח בבינונית וביתמי בזיבורית איירי גם כן אפילו פירש דמ"ש. וא"ת א"כ היאך אמר רבא הכי השתא ב"ח דיניה מדאורייתא בזיבורית הא אי פירש הוי מדאורייתא דיניה בעידית וי"ל דה"ק ליה מנ"ל דילמא המתני' לא איירי בדפירש והכי השתא :

לקטנים עבדינן תקנה ולא לגדולים. וא"ת הא דפריך דף מ"ט אפי' כל הני נמי ר"ל אפילו ניזקין ביתמי גובה מן הזיבורית. הא לשיטת רבי' יונה איכא למימר דמתני' איירי ביתומים גדולים וי"ל דלמר זוטרא דס"ל מיניה דידיה בבינונית משום חינא ה"ה והוא הטעם ביתומים גדולים א"כ אי איירי ביתומים גדולים כתובת אשה נמי בבינונית. אלא ע"כ איירי ביתומים קטנים א"כ כל הני נמי ועפ"ז נמי ניחא הא דפריך שם אלא למ"ד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר ופירשו התוספות דע"כ איירי בדלית ליה דאי אית ליה ניזקין אמאי בעידית כיון שיש ממון ליתומים אימא דאיירי ביתומים גדולים דאי איירי ביתומים גדולים כתובת אשה נמי בבינונית. ועי"ל בזה דר"י מפרש כפרש"י דאי אית ליה הא דרשב"ג ס"ל אפילו בקבלן דאין נפרעים מן הערב תחלה אף דלא קי"ל כרשב"ג כמ"ש רבינו בפרק גט פשוט סי' מ'. מ"מ קשה הניחא :

סעיף קיב

ואינן כתובין אצל משועבדים. ואפילו בכתיבה ממש אינו גובה ממשועבדים ודלא כש"ך סי' ס' ס"ק י"ב ועיין במ"ש בכתובות פרק הנושא סי' ג' ותמצא נחת :

סעיף קיג

כמו שפירש ר"י דאיירי בטוענו גדול. משמע לפירש"י שמפרש בטוענו קטן ר"א לית ליה משיב אבידה ודברים אלו צריכין ביאור הלא גם לפרש"י איכא למימר דר"א אית ליה משיב אבידה ובהאכלתיו פרס היינו טעמא כיון שקטן תבעו במילי דאבוה ואינו מעיז בבנו מש"ה מחויב לישבע ועיין בספר בית הלוי אופן י"ז דבריו בזה שלא בדקדוק ועוד שכתב שרש"י מפרש שראה את המציאה בידו. ובכל ספר לא מצאנו גי' זו. ע"כ נראה דס"ל דרש"י מפרש להא דר"י כפירוש המאור שלא ידע בעל אבידה שזה מצאו אלא מתוך דבריו של המוצא כשהחזירו ואמר ליה כיס א' מצאתי לך וכשאמר לו כיס א' מצאתי לך הלה אומר לו א"א מאחר שמצאת את האחד שלא מצאת את השני שהרי קשורין היו וכן מדוקדק לשון רש"י ד"ה והלה דה"ל טענתו של זה טענת ברי אחרי שאחד מהן ביד זה כו' ולא קאמר הואיל וראה לזה שמגביה כיסו. ובד"ה שני שווין קשורין כו' ואע"פ שלא ראה כשמצאן ור"א דאמר פעמים נשבע על טענת עצמו היינו נמי שהוא פותח בטענה מעצמו מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס. אלא שאח"כ טוענו קטן בטענת ברי שכך אמר לי אבא שלא פרעת לו כלום. ואם תקשי לך לפ"ז שהוא פותח בטענה מעצמו הל"ל לרש"י למסקנא דראב"י איירי בטוענו גדול. י"ל דבאמת לראב"י ה"ה בטוענו גדול אלא משום דמתני' דשבועת הדיינין דקתני אבל נשבעין לקטן צריך לאוקמיה דראב"י ס"ל שנשבע בטענת עצמו אפילו כשטוענו קטן. וא"כ בשני דיניה אלו משיב אבידה הוה דהא פתחו מעצמם מ"מ ס"ל לראב"י ור' יצחק כיון דעכ"פ מתוך דבריו מכחיש אותו בטענת ברי צריך לישבע ודקתני במתני' המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון עולם כגון בשוורים והמחזיר הודה מעצמו ובעל אבידה אינו יכול להשיבו בטענת ברי כיון דמנתחי אהדדי. וא"ת בזה ל"ל תקון עולם בלאו הכי נאמן מכח הפה שאסר הפה שהתיר ומגו דאורייתא. י"ל דס"ל לרש"י דלא אמרינן מגו לאפטורי משבועה מש"ה קאמר דלא ישבע משום תיקון העולם. אבל התוס' מיאנו בזה דא"א לפרש המתני' כ"א בטענת ברי. כגון בכיסין דאי בטענת ספק קשה ל"ל תיקון עולם הא מיגו דאורייתא דס"ל לתוס' כשיטת הפוסקים דאמרינן מגו אפילו לאפטורי משבועה כמו שמוכח בשמעתין בתוס' ד"ה תניא וקשה דלהימני במיגו דאי בעי אמר לא מצאתי אלא אחד. וא"כ המתני' ודאי היא דלא כרבי יצחק ולא מצי למימר אנא ס"ל כראב"י דאנן דחינן ליה דראב"י נמי ס"ל משיב אבידה לא ישבע אפילו בטוען ברי מתוך דבריו מפני תיקון עולם. ודראב"י לא איירי בטענו מעצמו כ"א ע"פ טענת בנו גדול ורבנן פליגי עליה דבבנו מעיז :

סעיף קיד

להאכיל אבל לא להניח. מכאן הקשה בשו"ת חכם צבי סי' ל"ג על מה שתירץ תוס' בשבת דף נ"ד ד"ה הוה מעשר. א"נ אפטרופס היה מעשר בקטנותו. הא להניח אין רשות לאפטרופוס ולק"מ דזיל בתר טעמא דלהניח אסור דלמה ליה עשורי לכשיגדלו יעשרום הם כדפרש"י. אבל מעשר בהמה דקדשים קלים הם וזה היה סמוך לחורבן וידעו שבה"מ יהיה חרוב ואי אפשר לעשר אחר החורבן ולכן לא שייך לכשיגדלו יעשרו הם :

ולא נהירא לי לאוקמי פלוגתא דרבי ורשב"ג בפלוגתא דאבא שאול ורבנן. וכ"ת דאינהו לא מחלקין בין מינהו ב"ד למינהו אבי יתומים דלרבי שניהם נשבעים כראב"י. ורשב"ג ס"ל דלא ישבע ולא אחד מהם. מ"מ פליגי בשבועה וזה דוחק שיהא ארבע פלוגתות בזה הענין. ועוד דקשיא הלכתא אהדדי דבהא קי"ל כרשב"ג וקי"ל כאבא שאול:

רשב"ג סבר אינו צריך. ודוקא באחרונה אבל לכתחלה צריך ב"ד לחשוב עמהן ולכתוב חשבון מטלטלין והקרקעות וחובות וכל דבר שיתנו בידו דאע"ג דאמרי' דאין נשבעין ה"מ בטענת שמא אבל בטענת ברי משביעין הלכך צריך שידעו מה שקבלו ומה שהחזירו :

דקא פסיק הלכתא כרשב"ג. בהא אבל למכור עבדים וליקח שדות בהך קי"ל כת"ק. והרמב"ם פסק בהך קמייתא ג"כ הלכתא כרשב"ג וצ"ע דלא קי"ל כרשב"ג אלא במשנה ולא בברייתא :

ולא אמרי' הלכתא כרבי אלא לגבי חבירו אבל לא לגבי אביו. וקשה הא בפ"ק דמציעא סי' ט"ו פסק הרי"ף ורבינו כרבי לגבי רשב"ג. וי"ל דשאני התם דרב נחמן דהלכתא כוותיה בדיני הכי ס"ל בפ"ב דכתובות דף י"ט. ועיין בפ' גט פשוט סי' כ"ז : @44ה"ג

סעיף קטו

ומדנחלקו אבא שאול ורבנן במינהו אבי יתומים כו' משמע דכולהו מודו דצריך שבועה. ק"ק אימא איפכא שכולן מודו שא"צ לישבע דמימנע ולא עביד. וי"ל דבתר דסתר רבינו הך סברא דממ"נ אם אינו הגון ימנע וימנע ואם אדם הגון הוא לא ימנע בשביל השבועה א"כ ודאי התנא צריך לאשמועי' דלא ישבע כדי שלא נטעה דלא שייך בכה"ג הך סברא דלמא מימנע :

כשהן בן ט'. או בן עשר לפום חורפיה כדאיתא לקמן (דף נ"ט) :

ולא מסתבר לחלק. בין בן ט' לפחות מבן ט'. או בין מקרקעי למטלטלין וכ"ה בטור :

סעיף קטז

לגניבה ואבידה לא חיישינן. ר"ל שנגנב או נאבד ע"י פשיעתו :

סעיף קיז

אבל התם מיירי בשותק דכהודאה דמיא. אין לפרש הודאה ממש שיודע ודאי שכן הוא כיון ששותק דא"כ לא הוי שייך למימר התם בקידושין נאמן העד. ועוד דאמר שם אי מהימן לך דלאו גזלן הוא זיל אפקה אפילו גזלן נמי מאחר שהוא שותק אלא ה"פ כיון ששתק נראה לו אמת ויודע קצת שיש רגלים לדבר. תוס' פרק האשה רבה דלא כהר"ן בפרק האומר שמיישב דברי ר"ת בדוחק ע"ש :

ואפילו אי מכחישו כיון שהיה בידו. וקשה מנ"ל לר"ת להחמיר אפילו במכחישו והא איכא למימר דבמכחישו מודו אביי ורבא ואינהו איירי באינו יודע והתם בקידושין מיירי בשותק דהוי כהודאה וי"ל דסברא הוא לאביי כיון שהוא ברשותו והוי כשלו ואדם נאמן על שלו אפילו במכחישו אדם אחר וא"כ ה"ה רבא ג"כ איירי במכחישו ומהימן כיון שהיה בידו. ובלימוד הלכה תוספות יישבתי דברי ר"ת בדרך אחר כי דקדקתי שבסוגית פרק האומר תירצו תוס' שם לאביי דהכא בניזקין איירי במכחישו ולא כתבו עוד א"נ אומר איני יודע כמו שסיימו הכא בדבריהם. וגם שם לא מייתי ראיה דהא דאמר אביי שתיקה כהודאה דמיא איירי בשתיקה ממש כגון שאמר בפניך או ידעת דהוי כהודאה דאמרינן בפרק האשה רבה. והכא סיימו והביאו ראיה לדבריהם מפרק האשה רבה. ועוד יש לדקדק דה"ל לתוספות בקידושין או בגיטין לכתוב הך פירוש דשתיקה כהודאה דמיא היינו נראה לו אמת וקצת רגלים לדבר כמו שפירשו התוספות ביבמות ולפי מה שתירצו תוספות בקידושין דאיירי אביי בשתיקה כהודאה א"כ קשה מה שייך נאמן הא אפילו גזלן יהיה נאמן ושם בקידושין הוא מקומם ולא ביבמות. אלא ברור הדבר דמה שתירץ תוספות בקידושין דהכא בהניזקין איירי במכחישו והיינו הא דאמר אביי שתיקה כהודאה דמי איירי באומר איני יודע ומש"ה שותק וליכא למימר לאביי דבהניזקין איירי באומר איני יודע א"כ ע"כ צ"ל הא דקידושין שתיקה כהודאה כגון שאמר בפניך ושותק א"כ קשה מאי שייך נאמן ואפילו גזלן יהא נאמן ואינך קושיות שהקשה הר"ן ובתוספות יבמות. אבל הכא בגיטין קושייתם לאביי ורבא גם לר' אמי גבי ס"ת שפסק כיון דהיא ביד הלוקח אינו נאמן נהי דאיכא למימר דר' אמי לא ס"ל הא דאביי ורבא בקידושין באם א' אומר נטמאו טהרותיך והלה שותק דנאמן. מ"מ קשה לדידיה ממתני' דכריתות עד אומר אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור טעמא דאמר לא אכלתי הא אי שותק

חייב. וע"ז תירץ ר"ת דלאביי ורבא צ"ל דאיירי הכא במכחישו ובקידושין שותק מחמת שהוא אינו יודע. או אומר איני יודע היינו לתרץ ר' אמי כתבו כן אבל התם דשותק הוי כהודאה וכדמשני בהאשה וליכא לאקשויי מה שייך נאמן אפילו גזלן יהא נאמן ר' אמי לית ליה הך דאביי ורבא בקידושין ומתני' דכריתות איכא למימר בשותק כהודאה ודו"ק. כל זה לשיטת רבינו תם אבל מה שסיימו בסוף הדיבור ונראה דאם שותק מחמת שאינו יודע לא הוי שתיקה כהודאה וכו' תדע דקתני דומיא דאכלת חלב והתם דוקא הוה שתיקה כהודאה עכ"ל נראה כסותר דברי ראשונים המה דברי ר"י שהוא סתם בעל תוספות וס"ל דר"א לא פליג עם אביי ורבא גבי אשתו זנתה בעד אחד דהא לא אשכחן שום אמורא אחרינא התם בקידושין דפליג אאינהו. וא"כ ע"כ צ"ל דהתם בקידושין מיירי ששותק מחמת הודאה שהיה בפניך ושותק. א"כ א"ל דסוגיא דהכא איירי באומר איני יודע אבל במכחישו אפילו אשכחינהו בזימנא קמייתא ואמר ליה לא אמר רבא דמהימן כיון שהיה בידו וא"כ מה שפסק ר"ת גבי המטהר יין דמהימן אפילו במכחישו ליתא וזהו שכתב ר"י ונראה דאם שותק מחמת שאינו יודע וכו' כלומר שנראה דלא כפסק ר"ת אלא במכחישו אפילו אשכחיה בזימנא קמייתא אינו נאמן דרבא איירי באומר איני יודע וסוגיא דפ' האומר איירי שאומר בפניך ותדע ושותק. אלא שיש להקשות לשיטת ר"י א"כ מה שייך נאמן אפילו גזלן נמי וע"ז תירצו שם תוספות ביבמות ולא נזכר ג"כ שם בשם ר"ת אלא שהוא ג"כ ר"י בעל תוס' סתם וכן ע"פ שיטה זו נתפרש ג"כ סוף דברי תוס' בקידושין ודו"ק ע"ש. ולפ"ז מתורצים כל הקושיות שהקשה הר"ן על פי' ר"ת באריכות ע"ש. ומעתה צדקו דברי רבינו שכתב ואפילו אי מכחישו כיון שהיה בידו דלרבא ע"כ צ"ל דאיירי במכחישו דבאינו יודע ושותק בלא"ה מהימן אפילו לא היה בידו מעולם ודו"ק :

(**דין א'**). **ולא** איתחזק לא איסור ולא היתר עד א' נאמן. וילפינן זה מנדה דדרשינן בפרק המדיר וספרה לה לעצמה וכיון דאינה בחזקת רואה כל שעה וכשעברו שבעה טהורה ממילא כלא איתחזק איסורא דייניגן לה כ"כ תוספות ריש מכילתין דף ב': :

(**דין ב**) **היכא** דאיתחזק התירא ואמר עד אחד איסור הוא אינו נאמן. וקשה הלא זה הדין ממש דין י"ב הוא ונראה לחלק דין י"ג לשנים עד ודוקא כשאמר לו העד נטמאו טהרותך בפניך הכל הוא סיום דין י"ב ודין י"ג מתחיל מתיבת ודוקא. וכן במרדכי פרק האשה רבה מחלק דין י"ג לשנים. ויש עוד שם שנוים בדינים אלו :

(**דין ה**) **עמי** הארץ וחשודין אינן נאמנים על שלהן. היינו היכא דאיתחזק איסורא אינו נאמן להוציא מחזקתו :

והלה אמר לא תקנתיו. אבל כשאותו פלוני אינו לפנינו ועד אחד אומר שאותו פלוני לא תיקן הטבל אינו נאמן דעד הראשון נאמן כשנים. וכ"כ ט"ז בי"ד סי' קפ"ה :

סעיף קיח

ואע"ג דעביד לאגלויי. וז"ל המרדכי ועוד אמרינן פ' עד כמה (בכורות דף ל"א) שואלין על טהרותיהן ופרש"י הוא עצמו אם בקי בהלכות נשאל לעצמו על טהרותיו אם אירע בהן ספק ואין צריך לילך לחכם אחר (כלומר ועוד אמרינן התם דנאמן בלאו האי טעמא דעבידא לגלויי) והיינו טעמא דחשידי כהני טפי מישראל משום דהן שבח יוחסין וריוח מתנות כהונה לו ולזרעו לדורותם ע"כ ועיין בתוס' שם שבזה נסתלקו תמיהתם ע"ש :

סעיף קכא

שבח כהונה פי' שבח יחוס כהונה :

ואפי' מכחישו. והיינו כמ"ש לעיל סי' ח' דלאביי ורבא מוכרחים לפרש דשמעתין דהכא במכחישו :

סעיף קכב

אע"פ שכבר נכתבו. ובחידושי הרשב"א דיש עוד בידו לקדור האזכרות או למחוק ויכתוב אזכרות שלא לשמן ודוחק גדול. ופשוט שס"ל לרש"י אם יש בידו לפסול הס"ת עדיין בידו מיקרי ואע"ג דאותו פיסול שאומר אינו בידו לעשות ובהכי ניחא מ"ש רש"י וגבי קרבנות בכהן העובד מיירי כגון שהודיעוהו בין שחיטה לזריקה ע"כ ולכאורה קשה מהאי דכהן גדול בי"כ יוכיח דכבר שחט וזרק בפנים ובהיכל אלא צ"ל כיון דעדיין בידו לפסול הקרבן שס"ל כמ"ד במנחות דף ט"ז דשיריים מעכבין בי"כ ויש בידו עדיין שלא ליתן השיריים על יסוד מזבח החיצון מ"ה בידו מקרי אע"ג דאותו פסול ראשון אינו עדיין בידו דלא כמהרש"א ע"ש : (דין יב) דבר שאין עתה בידו כו' עד דשתיקה כהודאה דמיא : (דין יג) מתחיל ודוקא :

וחזר ואמר לה כנסי שט"ח זה מגורשת. עיין לקמן בפרק הזורק סי' ד' :

והלכתא כשמואל. ויש לדקדק לפי מה שפירש רש"י רב דאמר דוקא באומר לך חזק וקני דכיון דדיבורא בעלמא הוי איכא למימר השני נוח לי. וא"כ שמואל עד שיכתוב אחריות ס"ל אע"ג דקעביד דהיינו כתיבת השטר מצי למימר השני נוח לי וא"כ שמואל דאמר כאדמון דלא כהלכתא וכמו שמסיק רבינו בפרק חזקת הבתים סי' ז'. ומצאתי קושיא זו בחידושי רשב"א. ופשוט בעיני דלא קשה מידי לפי מ"ש המהרש"א וז"ל

ובמתני' כתב רש"י בפי' ראשון מקחו בטל דאמרינן מיראה קעבידי. א"נ השני נוח לי. ואפשר לשמואל דבשטר נמי לא קנה צריך לומר דמיראה עביד אבל לרב דבשטר קנה ע"כ בלך חזק וקני ליכא טעמא אלא דהשני נוח לי דהאי טעמא לא משמע ליה בשטר ע"כ ועוד הקשה הרשב"א לפרש"י א"כ מאי פריך לרב הונא מהאי דסקריקון. הא טעמא רבה איכא בסקריקון דאמרו בעלים ראשונים השני נוח לי. אלא ש"מ דטעמא משום דאנוס הוא. ולפי מ"ש לק"מ דהא ס"ד דמקשן דהך דסקריקון מדקתני סתם אפילו בשטר לא קני וע"כ צ"ל דמיראה עביד ולא אמרינן אגב אונסיה גמר ומקני. ומשני הא אתמר עלה אמר רב ל"ש אלא דאמר לך חזק וקני כו' וע"כ צ"ל דטעמא דמתני' משום שני נוח לי וק"ל. ועפ"ז ישבתי קושיות תוס' בפ' חזקת הבתים (בבא בתרא דף מ"ח) ד"ה הא אתמר עלה תימה לרשב"א דמשמע כו' ע"ש. דאיכא למימר דרב הונא דאמר תלויה וזבין זביניה זביני אפילו באומר לך חזק וקני מהאי טעמיה דאגב אונסיה גמיר ומקני אלא שהתרצן ה"ק כיון דרב מחלק בין בע"פ ובין שטר ע"כ ס"ל טעמיה דמתני' משום השני נוח לי וא"כ ל"ק מהך דסקריקון כמ"ש הרשב"א ודו"ק :

סעיף קכג

ולא סמכינן אשינויא. דאמאי קתני שטר וליכא למימר כיון שצוה לכתוב השטר אחריות טעות סופר. דדווקא היכא דיהיב לוקח זוזי למוכר אמרינן לא שדי איניש זוזי בכדי. אבל היכא דלא יהיב זוזי לא אמרינן אחריות ט"ס וכמו שמסיק רבינו בסמוך :

סעיף קכה

ת"ד לקח מן הסקריקון כו'. רב אלפס לא הביא הך ברייתא ומה דאית עלה. משום דהוא מפרש כפרש"י דקמ"ל אפילו למאן דלית ליה בעלמא טוענין ליורש א"כ משנה שאינה צריכה היא דהא כבר הביא שם הרי"ף בפרק חזקת הבתים דטענינן ליורש וללוקח. אבל רבינו ס"ל כפי' התוס' :

מדהביא רב אלפס ז"ל הך מימרא דרב נחמן בהלכותיו משמע שפוסק כבן בתירא וכו'. וראיתי בס' תפארת שמואל וז"ל אני אומר דהרי"ף לא פסק אלא כת"ק ומש"ה הביא הרי"ף פלוגתייהו לומר דבכולהו לישני משמע דמועיל רמיזה בחרש דלא תימא דווקא במטלטלי קתני אבל בגיטין לא מועיל שום רמיזה ע"כ. ודברי תימה הם מהיכא ס"ד דלא תועיל כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה כדפריך לקמן בפרק מי שאחזו (דף ע"א.) ועוד הביא ראיה מפ' מי שאחזו דבחרש לא הלכו אחר רמיזותיו בגיטין. וזה פלא דהא

מוקי לה התם ביבמה שנפלה מאחיו פקח. ותו כתב והא דלא מייתי לישנא קמא דרב נחמן לחוד. דמ"מ יש לבעל דין לחלוק ולומר דשמא בגיטין לא יועיל. וזה תימה כפולה מי הוא בעל דין שכדאי לחלוק על רב נחמן ועיין ב"ח ובדרישה סי' רל"ה ס"ק י"ט :

דברי התנאים לידע פי' המשנה. ואע"ג דבכמה דוכתי מוכיח רבינו דהלכה כפלוני מדמפרשי אמוראי או הגמרא דבריו היינו בברייתא או בדברי אמוראי. אבל במשנה דרך האמוראים לפרש אע"פ שאין הלכה וזה שדייק לידע פי' המשנה דרישה סי' רל"ה ס"ק י"ט ועיין לקמן בפרק הזורק סי' י"א :

סעיף קכז

אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח. משום שאין בה משום כדי חייו :

שלא ימכור אלא כדי חייו. וה"ה בחרש דווקא כדי חייו טפי לא :

סעיף קכח

שהרי במתנתו אסיקנא דמתנתו מתנה בין מתנה מרובה כו'. והא דלא מייתי ראיה דהא מתנתו מתנה אפילו מתנה מרובה. וה"ה במכר וכ"ת דמתנה עדיף הא חזינן דמכר עדיף דלחד מ"ד אין מתנתו מתנה כלל ובמכר כדי חייו ממכרן ממכר. וי"ל דאע"ג דלמ"ד אין מתנתו מתנה מ"מ למ"ד מתנתו מתנה איכא למימר דבהא פליגי דלדידיה מתנה עדיף דהא ע"כ צ"ל הכי דבמכר כשיש לו אפוטרופוס אין המקח קיים ובמתנה מתנתו מתנה אפילו כשיש לו אפוטרופוס כדמסיק רבינו בסמוך. וכמ"ש רבינו מלתא בטעמא שלהי מציאת האשה ע"ש. ודלא כמהרש"א בד"ה אחת מתנה ע"ש :

והכי נמי משמע בשלהי מציאת האשה. דקאמר ממאי מדקתני אין מעשה קטנה כלום ואי כדברי רב האי מאי ראיה ממתני' שאני מתני' דיותר מכדי חייו היא ואפילו בלא אפוטרופוס אין מעשה קטנה כלום :

גבי המשליש מעות לבתו. ע"כ דברי רמב"ן הם :

וטעותן עד כמה. קאי אפעוטות ואחרש דדין אחד להם :

ומתנתו מתנה. פחות מבן כ' אפילו פעוטות מדלא קתני מתנתו מתנה היינו כשהוא בן י"ג :

מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום. מטעם שיש הנאה שאותו בית אינה נותנת פת. רמב"ם בפי' המשניות. ובגמרא קאמר משום חשדא. וצ"ל דהוא מפרש משום חשדא שיחשוד ויאמר שמה שהסירו העירוב מביתו שלא יתהנה שלא יתן פת. ויתהנה מי שהניחו עירוב אצלו ואתא לאינצויי :

ת"ר וקדשתו לכל דבר שבקדושה. ובפרק כסוי הדם סי' ח' מסיק רבינו דהך דרשא אסמכתא בעלמא הוא כמו ליטול מנה יפה ראשון דאינו יכול לגבות בב"ד ע"ש וכ"כ תוספות. וצ"ע דהכא בשמעתין אמרי' בהדיא דאורייתא היא. מגן אברהם סי' ר"א ס"ק ד' ע"ש. ולי לק"מ דהא דפריך מפני דרכי שלום דאורייתא היא קאי לאינך אמוראי דמפקי מקרא אחרינא. ותדע דאי למ"ד וקדשתו מאי פריך הא איצטריך דרכי שלום ללוי שקורין אחר כהן ולהקדימו לישראל ועוד מה משני דאורייתא ומפני דרכי שלום. הא תינח לאינך מ"ד שאית לן למימר תורה אמרה כן להקדים כהן ללוי ולוי לישראל מפני דרכי שלום. אבל למ"ד וקדשתו לכל דבר היאך שייך לומר שאמרה תורה כן להקדישו מפני דרכי שלום ועיין בירושלמי דמייתי פלוגתא דאמוראי אי מדאורייתא או לאו. ותלמודא דידן סבירא ליה כמ"ד דמדאורייתא היא ולכך פריך שפיר לכולהו אינך אמוראי :

סעיף קכט

ואף אם בא הכהן לחלוק כבוד לרבו. דהא תניא בברייתא ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו. ואמר רבה עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבה"כ לא דאתא לאינצויי :

משום דמופלג בחכמה היה כו' מיכף הוו כייפו ליה לרב הונא. היינו מצד חכמתו ומזה לקח הטור א"ח סי' קל"ה דלא בעינן לרבינו שיהא כפופים לו מצד נשיא או ראש גולה. אמנם רב נטרונאי ורב עמרם גאונים אלו סברי דתרתי בעינן ועי' בטור שכן מוכח מדבריהם דחדא מעלה לא מהני. והרב ב"י מביא סעד לרבינו מהא דריש פ' הקורא את המגילה רב קרי בכהני ופריך והא איכא שמואל דכהנא הוא מדבר ליה לשמואל עליה ומשני שמואל נמי הוי כייפי ליה לרב כו' ורב לא הוה כייפי ליה אלא מצד חכמתו לבד ואפ"ה קרי בכהני :

כדאמר ריב"ל במגילה. אין שם ולא בכולי בבלי אך ירושלמי הוא סוף פ' אין עומדין שם תמצאנו וכן הובא בטור א"ח סי' ר"א. אבל תמוה מאד בעיני למי שמעיין שם בטור ובב"י ובב"ח ומ"א שלכל אלו נעלמו מהם דברי רבינו בכאן ע"ש :

אחריהן קורין תלמידי חכמים הממונים על הציבור. בט"ז א"ח סי' קל"ה ס"ק ג מביא סעד לדברי רב נטרונאי דכפוף מצד חכמתו לא מהני דהא אחריהן קורין תלמידי חכמים ממונים על הציבור עיין שם. ודברי תימה הן דאף שהם ממונים ותלמידי חכמים בעירם. כמו כן יש ת"ח ממונים במקומות אחרים משא"כ ת"ח כרב הונא שכל חכמים באותו הדור כפופים ליה מצד חכמתו איכא למימר דסגי בחכמתו לחוד :

ולא היא שרי למקרי ביה ושרי לטלטולי. ולפי מ"ש מ"א וט"ז א"ח סי' רפ"ד היתר על ההפטורות שנדפסים לקרות בהם בצבור. לדידן אסור לכתוב הפטורות על הקלף א"כ אותן הפטורות בכתב אסור לטלטולי בשבת וצ"ע:

ולא חייש להא דקאמר כיון דאידבק. ורבה נמי לא קאמר אין כותבין אלא משום דס"ל פריש לקיש תורה חתומה נתנה והא דאמר רבה חומש אין קורין בו בצבור משמע הא חומש כותב. איכא למימר דסבירא ליה דחומש אחד נמי ספר מקרי. כמ"ש תוס' דכתיב ויקח ספר הברית אבל אנן קיימא לן כר' יוחנן דכללא כייל בכולא תלמודא ר"י ור"ל הלכה כר"י מש"ה פסק הרי"ף דכותבין מגילה לתינוק להתלמד בה :

דא"כ אפילו חומש לא נכתוב. ר"ל דאי רבה קאמר אין כותבין אפילו לר"י מטעם כיון דאידבק. א"כ להך סברא ודאי אפילו חומש אין כותבין וקשה דרבה אדרבה. ועל פי דברים האלה מיושב קושיות הב"י סי' רפ"ג וז"ל אפילו לא היינו יודעים תי' לקושיא זו אין כח ביד האחרונים לחלק על דברי האמוראים וכל שכן שאפשר לתרץ כל חומש וחומש מלתא באפי נפשיה היא אפילו למ"ד חחומה ניתנה כותבין ע"כ :

ועוד ראה להקל משום דלא אפשר. ומיהו רבה אזיל לטעמיה דאמר לעיל האי ספרא דאפטרתא וכו'. אבל בתר דאסיקנא ולא היא דהא ר"י וריש לקיש וכו' ה"נ כיון דלא אפשר עת לעשות לה'. ע"כ דברי ב"י :

0הדרן עלך הנזקין

שתהא דעתו מיושבת עליו ואף בשעת כתיבה. כן היא גירסת רבינו בתוס' וכן היה גירסת הרשב"א בחידושיו וגם ההגהות בפ"ב מהל' גירושין בשם התרומה וגם הסמ"ג וגם המרדכי והר"ן. ולא הזכירו נתינה. ומה שחראה בסוף המסכת בסדר הגט שסדר רבינו ז"ל יזהר הסופר שיהא החולי שפוי ומיושב בדעתו מתחלת כתיבת הגט עד גמר נתינתו כו' ט"ס הוא וצ"ל גמר כתיבתו והלשון מוכיח שפתח יזהר הסופר ואי מזהיר גם על הנתינה הל"ל יזהר הסופר והבעל (או) מסדר הגט. וכ"כ ב"י בסי' קכ"א שט"ס הוא. אבל גירסת התוס' שלפנינו הוא צריך ליזהר שלא יתקלקל בין כתיבה לנתינה ע"כ. וכתב ב"י ואין הכוונה כל היכא שנכתב בעודו שפוי ונתקלקל וחזר ונשתפה ונתנו לה כשהוא שפוי דכיון שנתקלקל בינתים הוא פסול דכל כה"ג משמע לי דכשר דק"ו היא אחיזת קורדייקוס לא מבטל דבריו ראשונים מכ"ש שלא חבטל מעשה כתיבת הגט. אבל כוונתם לומר שאם אחר הכתיבה נתקלקל דעתו ונתנו לה בעודו מקולקל אע"פ שנשתפה אח"כ לא אמרינן איגלאי מילתא דשפוי היה כשנתנו לה ותונבא בעלמא הוא דנקטי' והגט כשר אלא מספקא לן שמא שוטה היה באותו השעה וה"ל ספק מגורשת ועי' בב"י

באורך ודלא כמהרש"א שהניח דברי תוס' בצ"ע. ודעת הרשב"א והר"ן שצריך שיהא בדעתו בשעת נתינה וכ"פ המחבר בש"ע והביאו ראיה מהירושלמי. אלא שהרשב"א כתב וז"ל וק"ל דהא אמרי' לקמן (דף ע"ג) באומר מעת שאני בעולם דמשמע שאינו רוצה שיחול הגט אלא רגע אחרון שהוא בעולם ואותו רגע א"א לבדקו ע"כ. ולא אוכל להבין מאי קשיא ליה דאנן אמדינן דעתיה שלא מחמת איבה מגרשה אלא כדי שלא תפול קמי יבם א"כ דעתו להתגרש באותו שעה שהוא עוד בחייו ודעתו צילותא והגט חל באותו שעה האחרונה שעדיין ברור שכלו :

סעיף קל

נשתתק מתני' היא ריש פ' מי שאחזו :

סעיף קלד

אמרו לו נכתוב גט לאשתך. מתני' היא בפרקין דף ע"א :

סעיף קלה

דבי ר' ישמעאל תנא אומרים לו. משמע דס"ל להרי"ף ורבינו דלא פליג ר"י אמאי דפריש רב נחמן אמתני' אלא דרב נחמן אתא לפרושי דבדקינן ליה בסירוגין ור"י אתא למימר דבדקינן ליה בסירוגין בפירי וכיוצא בהן דאי בדקינן ליה בגלופקרי איכא למימר קורא אחדיה וכן בכל דבר דאיכא למתלי במידי כה"ג לא מהני בדיקה ב"י :

פירי . מן האילן תוספות :

אבל בעדות דעלמא לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם. משמע דבעדות אשה מהני עדות ע"י כתב וכ"פ הרמב"ם פ"ג דגירושין וראייתו מהא דקתני כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין לעדות אשה ובגיטין מהני הגדה ע"פ כתב כמ"ש הרי"ף לקמן בפ' האומר סי' י"ט וגם לרבינו דחולק שם ואמר דהרכנה עדיף מכתב מ"מ לרב דסבירא ליה דחרש שיוכל לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו ומוקי הך דעדיות בעדות אשה וקתני כשם שבודקין לגיטין כך בודקין לעדיות ש"מ דלרב מהני בעדות אשה ע"י כתב ואף דלדידן דלא קי"ל כרב מ"מ בזה הדין דמהני כתב בעדות אשה קים לן כוותיה. ורי"ף ורבינו בפ' בתרא דיבמות סי' ט' מייתי פלוגתא בשם ירושלמי אם מצאו בשטר כתוב פלוני מת אי מהני אי לא ולא הכריעו וסמכו אדהכא עיין מ"ש בזה שם :

ותנן נמי חרש רומז ונרמז. בהניזקין דף נ"ט וע"ש ברבינו סי' י"ח :

כתב ר"ת ז"ל שיש לכתוב בגט ש"מ מעכשיו וכו'. ואפילו לדעת ר' אלחנן דאמר מהיום לאלתר משמע מ"מ יש לכתוב בגט ש"מ מעכשיו. שמא ימות בו ביום ואין עדים שהגיע גט לידה מחיים ולא מתכשר הגט אלא ע"י עדי חתימה. ועדי חתימה אין עושין את הגט אלא אחר היום דצריך להיות מוכח מתוכו וכיון שמת קודם לכן הוי ספק גירושין וחולצת ולא מתייבמת וכ"כ הרמ"ה :

סעיף קלו

אמר אביי אם מתי משמע שתי לשונות. דבגמרא מקשה מדקתני ברישא זה גיטך אם מתי לא אמר כלום אלמא אם מתי כלאחר מיתה דמי והדר תני מהיום אם מתי הרי זה גט אלמא לאו כלאחר מיתה דמי דהא במהיום ולאחר מיתה תני סיפא גט ואינו גט. ע"ז משני אביי. וקשה דהא מסיפא גופא הוה יכול לדקדק כן דמדקתני מהיום אם מתי הוי גט משמע הא אם מתי לחוד לאחר מיתה משמע וכן דרך הש"ס כמ"ש תוס' בפ' כירה (שבת דף מ"ו) ד"ה כבתה אין לא כבתה לא דאע"ג דהוי מצי לאתויי רישא דקתני בהדיא חוץ מן הנר הדולק בשבת מייתי סיפא ודייק מינה ע"כ וע"ש בחידושי מהר"ם מלובלין. בשלמא לפי מ"ש הרמב"ם מעכשיו א"צ לכפול התנאי לק"מ דה"א הא דתני מהיום אם מתי כדי שלא תצטרך כפילות התנאי מש"ה פריך מרישא אבל לפי מה שמסיק רבינו לקמן בפרק זה סי' ט' דאפילו במעכשיו צריך כפילות וע"כ צ"ל דמתני' איירי בשכפל התנאי או משום שקובע זמן א"צ כפילות כמ"ש בא"ה סימן קמ"ו סעיף א' וצ"ע:

ולית הלכתא כרב הונא דהא אסיקנא רבה ורבא לא ס"ל הא דרב הונא. פי' בין בסתמא בין אם אמר אם מתי אם עמד אינו חוזר ואפילו הלך בשוק בלא משענת אם לא כשהבריא לגמרי כשאר בריאים ומש"ה ניחא הא דלא מייתי הרי"ף ורבינו הך שינויא דמר בריה דרב יוסף דמוקי מתני' כשניתק מחולי אל חולי ובהלך על משענתו. והביא המשנה כצורתה. משום דלרבה ורבא מוקמינן המשנה אפילו בהלך בלא משענתו מ"מ אינו יכול לחזור ואומדין אותו אם מחמת חולי ראשון מת. ולא ס"ל כפרש"י ור"ח דמפרשי דרבה ורבא מודים באם מתי דיכול לחזור דא"כ לדידהו נמי צריך לאוקמי המתני' בהלך על משענתו. או שמפרש רבינו דברי רש"י כמו כן וכמו שפירש הר"ן בשם הרמב"ן דברי רש"י. ועוד נראה לומר דרי"ף ורבינו ס"ל דרבה ורבא לא פליגי עליה דרב הונא אלא בסתמא אבל בתנאי אם מתי מודים דאם עמד חוזר וא"ת א"כ ה"ל לאתויי הך פירוקא דמר בריה דרב יוסף דהא לדידהו נמי קשה ממתני'. יש לומר דה"א באם מתי לחוד ודאי אם עמד חוזר ושאני מתני' דכיון דאמר אם מתי מחולי זה גרע כיון דשוב מת מאותו חולי

אינו חוזר והוי גט וכמ"ש תוספות סברא זו. וכמו שהקשה מהרש"א. אלא דלרב הונא פריך שפיר דהא אמר גיטו כמתנתו ובמתנה אפילו אמר מחולי זה אם עמד חוזר דבהא לא שייך לומר שמא יאמרו יש מתנה לאחר מיתה א"כ אפילו בגט נמי סבירא ליה אפילו אמר אם מתי מחולי זה אם עמד חוזר אבל לרבה ורבא אית לן לתרץ המתני' שפיר דכיון דאמר אם מתי מחולי זה טפי יש לגזור שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה וכמ"ש תוספות סברא זו. אמנם אחר העיון א"א לתרץ דברי הרי"ף ורבינו ע"ד זה שהמה ע"כ סבירא להו דאפילו בתנאי אם מתי אם עמד אינו חוזר דלא כפירוש רש"י דהא מסיימים הלכך אם עמד אינו חוזר אם לא שהתנה אם לא ימות לא יהא גט כדאתקין שמואל. אבל מה שהקשו על שיטת רש"י דהוי ליה לש"ס למימר ולטעמיך מיושב שפיר ע"ד שפירשתי :

הלכך אם עמד אינו חוזר אם לא שהתנה. וקשה למה בתנאי אם מתי אינו חוזר אי משום שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה הא לר' יוסי דסבירא ליה דזמנו של שטר מוכיח הוי כמו מהיום אם מתי ובכי האי גוונא הוי גט. ומה שתירץ בזה בספר ב"ש סי' קמ"ה ס"ק ז' דשמא יאמרו מהיום ולאחר מיתה גט. אין נוח לי דא"כ אם אמר מהיום אם מתי לא יהיה גט גזירה משום מהיום ולאחר מיתה. אצ"ל דשאני מהיום אם מתי כיון שהתנה. משא"כ בלאחר מיתה כיון דלא אמר בלשון תנאי איכא למימר דחזרה הוי וכמו שפרש"י במתני' א"כ אם אמר אם מתי לחוד נמי לא גזרינן משום לאחר מיתה :

ש"מ שניתק מחולי אל חולי אחר מתנתו מתנה. אע"ג דעל פרוקא דרב הונא אמר שמעת מינה ש"מ שניתק וכו' מתנתו מתנה ולא קי"ל כרב הונא. בהא מילתא הלכתא כוותיה חדא דר"א משמיה דרב אמרה. ועוד הא רבא משני לה הכי מתני'. אע"ג דפליג רבא מטעם גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה. חבל דהך דניתק דמתנתו מתנה בהא לא פליג עליה :

מתוך החולי קאמר ואפילו מת מחמת דבר אחר. וז"ל הרשב"א ומתני' דקתני אומדין אותו אם מחמת חולי ראשון לא דייקא כפי' זה דה"ל למימר אם מתוך חולי הראשון מת כלומר שלא פסק חולי ראשון אע"פ שלא מת מחמת חולי ראשון כיון שמת מתוכו. ונראה דגמ' דילן משמע להו דאם לא אעמוד היינו אם יעכבנו חולי מלעמוד והרי לא עכבו אלא ארי ומש"ה פריך מ"ש רישא מ"ש סיפא והיינו דשלחו מתם אכלו ארי אין לנו שיהא גט באם לא יעמוד שהרי לא עכבו אלא ארי וסיפא משבשתא היא ולאו משום אונסא דלא שכיח אלא אפילו באונסא דשכיח משום תנאו ע"כ:

וה"ה שנפל עליו בית או נשכו נחש. אין כאן מקומו דלפרש"י נמי צ"ל כן :

סעיף קלז

דלכאורה פליגי אהדדי. דלפום סוגיא דהש"ס בבלי צ"ל בתרווייהו אינו גט דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה דא"ת לא אעמוד מחולי זה דהוי גט משום דאמר לא אעמוד אסיק אדעתיה הא בעובדא דהאי גברא בפי' אמר כל אונסא ומ"מ אמר רבא אונסא דלא שכיח הוא :

משום דפליגי אהדדי צריך גט מספק. והקשה בספר תפארת שמואל ולא אוכל להבין דעתו דס"ס תלמודא דידן עיקר דסברי אינו גט. ונראה לי דיש לכוון דברי רבינו עם מ"ש הרב המגיד וה"ק משום דפליגי אהדדי ויש לנו להשוות ע"כ אית לן לפרושי דהא דקאמר שלחו מתם אכלו ארי אין לנו כלומר אין לנו שיהא גט גמור וכן הלשון משמע מדלא קאמר אכלו ארי אין גט ומתוך כך כתב שהיא ספק מגורשת. ומטעם שאף שהוא התנה אם לא אעמוד מ"מ מחולי זה קאמר והרי לא מת מחמת החולי וכמו שפירש הרשב"א שהבאתי לעיל. והא דקאמר רבא משבשתא היא ר"ל הסיפא משבשתא דתני הרי זה גט אלא הרי זה ספק גט וזיל בתר סברא דאונסא דלא שכיחא לא מסיק אדעתיה :

לא תתייחד עמו אלא בפני עדים. לפי מה שפסק רבינו כרבי יוסי דמתני' אם נתייחדה עמו צריכה גט מחדש דהא מספקא לן אי מהיום ממש קאמר וא"כ כשמת היא מגורשת למפרע וחיישינן שמא קדשה מחדש ובאופן אם עומדים העדים בחוץ בשעת יחוד ואז אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי קידושין. ואם נתייחדה עמו בלא עדים חיישינן לגט ישן דהא מספקא שלא יחול גט זה כי אם שעה אחת סמוך למיתה. ודין של גט ישן מבואר לקמן בפ' הזורק סי' ח' אבל לגי' הריי"ף והרמב"ם דקי"ל כחכמים דברייתא דמגורשת למפרע משעה שנכתב הגט דמהיום ממש קאמר אם נתייחדה בלא עדים לא איכפת לן. דממ"נ אם לא מת גיטו לאו גט ואם מת מגורשת למפרע משעת כתיבת הגט. ואינו אסור אלא להתיחד משום יחוד פנויה. אבל בדיעבד אין כאן בית מיחוש :

כי רצון האדם לאחר הגירושין בכל מה שיוכל. היינו בש"מ שלא מחמת איבה שהוא נותן גט אלא שלא תיזקק ליבום. אבל בבריא אם הוא נותן בתנאי י"ל שמעכשיו הוא מגרשה :

מהיום יחול תנאי זה אם ימות. כלומר אפילו ימות היום יחול שעה אחת קודם למיתה :

ור"י מספקא ליה אי מהיום ממש קאמר. אבל משום ברירה צ"ל דאית ליה לר"י ברירה דאלת"ה אפילו כשימות לא להוי גט ועיין בפרק כל הגט (דף כ"ה) :

הלכך הויא מגורשת ואינה מגורשת. ואם נשרף הגט או נאבד סמוך למיתה נמי הויא מגורשת ואינה מגורשת דשמא מהיום ממש קאמר :

ולא תתייחד עמו ואפילו בנה קטן עמה. כ"ה בתוספתא פרק ה' :

רב אלפס ז"ל כתב וחכמים אומרים מגורשת לכל דבר. ואפילו נאבד הגט סמוך למיתה ופסק כחכמים דלמפרע מגורשת :

מאי פריך חכמים היינו ר"י. והרשב"א אומר שגירסת הרי"ף היה חכמים היינו ר"מ ע"ש :

א"ב שנתקרע הגט. והא דלא קאמר א"ב כשפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר. תירצו תוספות בקידושין דף ס' דא"כ היה צריך לומר דלרב הונא צריכה גט משני ולרב יהודה א"צ גט משני. והא ליתא דהא אפילו לרב יהודה נמי צריכה גט מספק. אבל קשה להרי"ף ורמב"ם והביאם רבינו לקמן סי' ט' דבתנאי ע"מ לא בעינן כל דיני תנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה א"כ הל"ל א"ב דלרב הונא אם לא כפל התנאי ולא נתקיים התנאי אינה מגורשת. ולרב יהודה התנאי בטל ומעשה קיים ומגורשת אלא ש"מ דאפילו בתנאי דע"מ נמי בעינן כל דיני תנאי כדמסיק רבינו שם. אבל לרבינו נמי קשה לפי מה שבארתי בפ"ק דקידושין סי' ט' דבתנאי דע"מ גופיה כל זמן שלא נתקיים התנאי אין אחד מהם יכולין לחזור בו וכדעת הרשב"א דלא כבעל העיטור. א"כ המ"ל א"ב דלרב יהודה יכולין לחזור בהן אלא דחדא מינייהו נקט :

רשב"ג אומר תתן לו את דמיה. וק"ק לרב יהודה דאמר לכשתתן. אמאי לא פליג רשב"ג נמי אירשא דהא רשב"ג ס"ל בברייתא והוא יתן דע"מ כאומר מעכשיו דמי ולי אפילו ליורשי. וצ"ל דס"ל לרב יהודה הך כללא דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ורבי סתם בזה כחכמים דע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי אלא לכשתתן :

סעיף קלח

ה"ז גיטיך ע"מ שתתן לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין לך מהו. ראיתי בס' מהר"ם שיף בשם שו"ת מהר"ל בן חביב שהקשה למה לא בעא באיצטלית דקיימי ביה ואין בידי גוף התשובה לעיין בי'. ונעלם ממנו שהתוספות הקשו קושיא זו והובא בחידושי רשב"א. ותי' הוא ומסתברא דלא דמי דהכא מתכוין כו' ע"ש :

והלכתא כרבה. ויש לדקדק מה איצטריך למפסק הלכה הלא קי"ל בכולי הש"ס דהלכה כרבה לגבי רב יוסף כמ"ש רבינו בפרק אלו מציאות סי' ז'. זהו מלשון הרי"ף. ולדידיה ניחא שפסק בפרק הכונס ס"ד ובפ' אלו מציאות כרב יוסף בשומר אבידה ע"פ

ראיות שם. וע"כ צ"ל הא דאמר בפ"ק דב"ב דהלכה כרבה נגד רב יוסף בר משדה ענין ומחצה היינו במילי דפליגי במסכת ב"ב לחוד. אבל על רבינו קשה מאי איצטריך למפסק הלכה הא הוא ס"ל כתוס' שאומרים דבכולי תלמודא הלכתא כרבה נגד רב יוסף וכמו שמסיק רבינו בפרק אלו מציאות סי' ז'. ועיין בכללים :

אלא הכא מיירי בדבר שהוא זקוק לקבל מחבירו. פירוש דלא דמי למתנה שאינו זקוק לקבל ומש"ה אין מזכין לאדם בע"כ משא"כ בתנאי הגט תלה בדעתה שכל זמן שתרצה לתת יהא מוכן לקבלם מש"ה איצטריך רבא למילף מבתי ערי חומה שהוא ג"כ זקוק לקבלם :

סעיף קלט

וחבירו יש לו לזכות בדבר אחר כנגדו. סברא זו הוצרך רבינו לתרץ מה תיקן הלל בבתי ערי חומה וגט דהא הוי כפרעון חוב שעליו לקבלן בע"כ ע"ז מחלק דגבי פרעון חוב אין המקבל מחויב ליתן דבר אחר תמורת הפרעון. משא"כ בגט ובתי ערי חומה יש לו לזכות בדבר אחר כנגדו שהיא זוכה בגט והמוכר בבית ע"י נתינה.

סעיף קמ

ה"ה נמי שלא בפניו. יכול לזכות לו ע"י אחר ואע"פ שחובתו היא ואין חבין לאדם שלא בפניו הלא בשהוא בפניו נותן לו בע"כ אע"פ שאין רוצה לקבלו הוי נתינה וכיון שכן אפילו שלא בפניו מזכה לו ע"י אחר. והרשב"א הקשה על תי' זה דהא אשה מתגרשת בע"כ ואין מזכין לה גט ע"י אחר לפי שחוב הוא לה שיוצאה מתחת בעלה וכדתנן בפ"ק אלא מסתברא דרבא ס"ל דהלל כי תיקן אפי' בפניו ה"ל לתקוני דנתינה בע"כ בין בפניו בין שלא בפניו לא הוי נתינה אלא מה דאצטריכא ליה לשעתו תיקן ע"ש: א"ד אמר רבא. כאן שייך סי' ח:

ורבא לא חשש להשיבו. כי סבר רבא דאי נתינה בע"כ לא הוי נתינה מפני מה היה נטמן. אלא שרב שימי דחה והלל מה דאצטריכא ליה תיקן. שהמה נטמנים מחמת בושה מבעל דינו. א"נ שהיו כופין לו בב"ד לקבל ומש"ה רבא לא חש לסברא זו :

כדפרישית לעיל בסי' ז'. ר"ל כמו שפירשתי ללישנא קמא שרבא לא קבל תשובת רב שימי כמו כן מצינו לומר בלשון האחרון :

וטוב להחמיר. היינו לענין קידושין וגירושין. אבל לענין ממונא נראה דעת רבינו אם מכר לו קרקע או מטלטלין ובתנאי ליתן לו מאתים זוז. אם נתן לו בע"כ הוי נתינה דקי"ל

כרבא. אבל הרשב"א ס"ל לספיקא דדינא. ולכך הקרקע בחזקת בעלים. ולגבי מטלטלין לא מפקינן מיניה. והרי"ף לא הביא כל זה בהלכותיו ואנחנו לא נדע מה טעמו:

כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ. הרי"ף הביא נמי הך מימרא דר' יוחנן ואל תטעה שהוא פוסק כרשב"ג בכ"מ ששנה במשנה. דהא להדיא כתב שלהי גט פשוט סי' מ' דהדין כללא לאו דוקא הוא דלא אמרינן הלכה כרשב"ג אלא עד דאיכא טעמא ובפרק היה קורא ס"ס ט"ו פסק כת"ק דמתני' לגבי רשב"ג. ועיין לקמן סי' י'. ולא הביא הך מימרא דרבה בר בר חנה אלא לענין הפרט שפרט חוץ מערב וצידון וראיה אחרונה. ולאפוקי מרבה בר רב הונא דאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף ל"א) דדוקא גבי ראיה אחרונה אין הלכה כרשב"ג אבל בערב וצידון הלכה כרשב"ג. ועיין בישו"ש פ' הפרה סי' י"ד :

בכולהו תנאי דמתני' לא דק לפרש. ר"ל בעלי התלמוד לא דקדקו לפרש בשום מקום דצריך כפילות ותנאי קודם למעשה. משום שסמכו על סוגיא דשמעתין דהכא מאחר שהוצרך לדקדק על תנאי דהכא מכח קושיא דפריך רישא אסיפא מהכא איכא למילף כל דיני תנאי :

ורבא בעי ת"כ. רבינו אזיל לשיטתו דמסיק בסמוך סי' ט' דאפילו בתנאי ע"מ בעי כפילות ושאר דיני תנאי. אבל לשיטת הרי"ף אין ראיה מהא דבעי רבא כפילות לקמן אם מתי אם לא מתי. דדוקא באם בעי כפילות אבל לא בתנאי ע"מ. וקשה דעדיפא ה"ל לרבינו להוכיח דהא בשמעתין בעי רבא תנאי קודם למעשה ואמאי אמר רבא התם לא החזירהו לא יצא הא הקדים המעשה קודם לתנאי אתרוג זה נתון לך ע"מ שתחזירהו :

סעיף קמא

ורבא לשופרא דשטרי הוא דתקון. דדילמא איכא מאן דס"ל כר"מ ואי לא כפיל תנאי אתי למימר דגט קיים ותנאי בטל וקא שרי א"א לעלמא :

היכא דאתני ולא כפיל. ואיכא למימר דלהכי ליכא למיחש דמדאתקין הכי וארגילו בכפילא לעולם איכפל כפלי ליה. רשב"א וכ"כ רשב"ם בב"ב :

סעיף קמב

דהא בע"מ איירי בשמעתין. ראיה קלישא היא דאיכא למדחי דכל זה לס"ד דע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי אבל לבתר דמשני רב אשי באמת אית לן למימר דלא בעי כל דיני תנאי :

ושלא יהא תנאי ומעשה בדבר אחד. לכאורה היה נראה שדעת רבינו דאפילו בתנאי ע"מ צריך שלא יהא תנאי ומעשה בדבר אחד. וא"א לומר כן דא"כ תקשי לך מהא דקי"ל גבי אתרוג מתנה ע"מ להחזיר יצא כמ"ש רבינו בפרק לולב הגזול סי' ל'. ואי לא החזירו לא יצא ואמאי והא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד ותנאו בטל. ותו קשה מהא דפסק רבינו בפ"ק דקדושין סי' ו' דמתנה ע"מ להחזיר לא הוי קידושין דאין האשה נקנית בחליפין הא לא צריך לקיים התנאי דהוי תנאי ומעשה בדבר א' ותנאו בטל. ומה שתי' הב"ח שם ליתא ע"ש בחידושי. אבל האמת יורה דרכו שבתנאי ע"מ אפילו התנאי ומעשה בדבר א' קיים דהתנאי אין סותר המעשה דע"מ כאומר מעכשיו דמי וכ"כ כל הפוסקים. וכי דייקת בלשון רבינו מוכיח כל זה שכתב לפיכך צריך ליזהר בכל התנאים שיהא תנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ושלא יהא תנאי ומעשה בדבר אחד ואי החלוקה זו שוה לאינך שלשה הכי הל"ל ולא יהא התנאי ומעשה בדבר אחד. אמנם מלשון זה משמע כאילו הוא פרט בפני עצמו ולא דמי לאינך שהג' דברים צריך ליזהר אפילו בתנאי ע"מ. אבל חלוקה זו קאמר ושלא יהיה תנאי ומעשה בדבר אחד. כאומרו או שיהיה בתנאי ע"מ שאין התנאי סותר המעשה ואם הוא בתנאי אם צריך שלא יהיה התנאי ומעשה בדבר אחד. וכל זה דלא כדעת ב"ש סי' ל"ח ס"ק ז' שמברר ומחלק בדינים שם לדעת רבינו דאפילו בתנאי בע"מ צריך שלא יהיה התנאי ומעשה בדבר אחד ע"ש. והעיקר יסוד שבנה עליו מהא שהקשה רבינו בפרק יש נוחלין סי' מ"ט על מימרא דרבא ע"מ שתחזיר לי את האתרוג הא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד. ומתרץ דרבא לא ס"ל הך כללא ש"מ דאפילו בתנאי ע"מ הוי תנאי ומעשה בדבר אחד. ולא כן עמדי דלדבריו שהבין כפשוטו דברי רבינו שם דרבא פליג אדרב אדא בר אהבה דא"כ כמו כן נימא דאביי פליג אדרבא דלא בעינן תנאי קודם למעשה וזה א"א לומר דהא משנה ערוכה היא בסוף פרק הפועלים דף צ"ד שצריך תנאי קודם למעשה אלא ה"ק דהא ודאי רבא נמי ס"ל כרבי דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי כמו שהוכיחו תוס' בשמעתין. אלא שרוצה רבא ליישב בריית‌א זו אפילו כרבנן דרבי אבל לרבי אתיא שפיר כדמסיק רב אשי. וא"כ ה"פ דרבא לא ס"ל הך דרב אדא בר אהבה היינו בתנאי ע"מ. ואי הוי מוקמי בריית‌א משום תנאי ומעשה בדבר א' לא מצי ליישב בריית‌א אליבא דרבי דס"ל דע"מ כאומר מעכשיו ואין התנאי סותר למעשה. ורב אדא פריך ליה דס"ל דאפילו לרבי דע"מ כאומר מעכשיו מ"מ בעינן שלא יהיה תנאי ומעשה בדבר אחד ואהא פליג רבא וס"ל דלרבי בתנאי ע"מ לא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד. ולפנינו עוד תראה מה שהזקיקוני עוד לזה : @44ודע

ואם לא כפל התנאי בטל והמעשה קיים אפילו בגט. והכי קים ליה לרבינו כדמייתי ראיה מדקאמר ר"מ לקמן (דף ע"א) אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט. וז"ש רבינו בפרק יש נוחלין סימן מ"ח דאי לא כפל נמי התנאים הקידושין והגירושין אינם בטלין לגמרי אלא חולק מספק ע"ש. אינו אלא לפרש שיטת הירושלמי אבל לדינא תלמודא דידן עיקר ודלא כספר עצמות יוסף בקידושין דף ס"א שנתקשה בזה. ואני אביא עוד ראיה דהמעשה קיים אפי' בגט דהא קתני לעיל (דף ע"ב) מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת. וע"כ אירי דלא כפל דאי כפל לאו חזרה היא אלא תנאי וע"ש פרש"י. ואם נאמר דבלא כפל התנאי צריכה חליצה מה איריא מהיום ולאחר מיתה. אפילו מהיום אם מתי נמי אם מת חולצת ולא מתיבמת. ועל הירושלמי ל"ק ממתני' דאיכא למימר דמהיום כמעכשיו דמי ובמעכשיו לא בעינן כפילות. אבל רבינו דמסיק בסמוך דאפילו במהיום בעינן כפילות וכל דיני תנאי מ"ה ע"כ צ"ל דרבינו ס"ל לדינא דאי לא כפל המעשה קיים אפילו בגט : @44ה"ג

כיון דמהשתא חייל המעשה בתנאי הוא דחייל. ר"ל דלכשתתקיים התנאי הקידושין והגירושין למפרע מעכשיו חיילין וא"כ התנאי אין מבטל המעשה מעכשיו :

ה"ג כיון שהתנאי בא לבטל המעשה שלא יחול מעתה. כ"ה בחידושי רשב"א ור"ן. ור"ל דבתנאי דאם אין המעשה קיים אלא לאחר קיום התנאי :

ואף במהיום אם מתי אתקין שמואל. דאילו אם מתי גרידא משנה שלימה שנינו דלא אמר כלום. והרמב"ם פ"ט דגירושין ס"ל דהא דאתקין שמואל בדלא אמר מעכשיו ומפני כפילות הרי זה גט :

מאן תנא אם בא ואם לא בא. דקתני במתני' בפ' בכל מערבין אם בא חכם למזרח ואם לא בא. מאן תנא דצריך לכפול התנאי :

הידין . איזהו :

והא אם לאו כלאחר דמי. פי' אם יעברו אם לא יעברו דכתיב גבי תנאי ב"ג וב"ר לאו כלאחר דמי בתמיה. ומכל מקום התנה משה רבינו עמהם בתנאי כפול :

ה"ג שהיתה הארץ לפניהם והוא מבקש להוציאה. ולהכי צריך תנאי חזק וכפול :

ובלאחר ובאם לא בעי ת"כ. ונהי דלפום גמרא דילן משמע דבאם בעי ר"מ תנאי כפול מ"מ נראה שאין לנו לתפוס היפך סברת הירושלמי לגמרי דנימא דבאם בעי ת"כ ובע"מ לא בעי ת"כ. הר"ן :

וסוגיא דשמעתתא איירי בע"מ קאי אג' חילוקי תנאי אבל בתנאי ומעשה בדבר א' כבר בארתי והוכחתי דבתנאי ע"מ לא שייך הך חילוק דתנאי ומעשה בד"א. אבל קשה היאך

משמע סוגיא דשמעתא דאיירי בע"מ דהא אביי ורבא ורב אדא אזלי למאי דס"ד כרבנן דרבי דע"מ לאו כמעכשיו. ולרב אשי דמוקי הברייתא כרבי לדידיה מנא לן דבעינן כל דין התנאים. ועוד קשה לפי מה שהוכיחו תוס' דאביי ורבא נמי ס"ל דע"מ כאומר מעכשיו דמי אלא שאינהו רוצים לאוקמי הברייתא כרבנן דרבי. א"כ מה חידש רב אשי הא מני רבי. בשלמא לשיטת הרי"ף והרמב"ם דרב אשי פליג אאביי ורבא וסבר דבע"מ לא בעי דין תנאים שפיר אבל לשיטת רבינו ור"ח מה חידש רב אשי. ונראה דהמה מפרשים שינוייא דרב אשי דלא אתא אלא לפרוקי פירכא דרב אדא ואמר הא מני רבי היא כלומר דרבא אתא לאוקמי הברייתא בין לרבנן ובין לרבי. ואי הוי מוקמי' הברייתא משום תנאי ומעשה בדבר אחד דלא אתיא הברייתא כרבי דבע"מ לא הוי תנאי ומעשה סותרים זה את זה דכמעכשיו דמי. אבל אהנך דין תנאי כפול ותנאו קודם למעשה לא פליג. דאפילו בע"מ בעי כפילות. ורב אדא דפריך ליה לרבא סבר דתנאי ומעשה בדבר אחד לא הוי תנאי אפילו בתנאי ע"מ דלא סתרי אהדדי אבל אנן לא קי"ל כרב אדא אלא כרב אשי וכרבא וזהו סעד למ"ש לעיל דרבינו סובר דבע"מ לא שייך תנאי ומעשה בדבר אחד :

פרש"י אחר הנקה ושימוש. הטעם משום דצריך לקיים הדבור שהוציא מפיו. ול"נ עוד ט"א משום דלכל האוקימתות אתיא מתני' כרבנן וא"כ לדידהו לצעורא קא מכוין כמו גבי אצטלית וצריך הנקה ושימוש קצת אלא בהניקתו קצת אמרינן כיון דלא פירש שתי שנים אמרינן דלהרווחה קא מכוין. וזהו מדוייק בלשון תוס' ונראה לר"י לפרש דמת קודם שהניקתו כלל דלא נתכוין אלא להרווחה ולא לצעורא משמע דלפרש"י אכוין נמי לצעורא וכדפירשתי ונ"מ אם כשאמר אי אפשי או מת הבן קודם ב' שנים בסיפא לטעם ראשון צריך נמי הנקה קצת ולטעם אחרון קי"ל בהא מלתא כרשב"ג דלא אמרי' בהא לצעורא קמכוין וא"צ הנקה כלל :

אגב דבעי למיתני בסיפא. ובסיפא קמ"ל רבותא דהגט בטל ומותרת ליבם. ואי לא אשמועינן ה"א דהוי כתנאי על מנת שתתן מאתים זוז ומת דצריכה חליצה ואסורה ליבם כיון דאין קובע זמן ועדיין לא נשלם הזמן כמ"ש בש"ע סי' קמ"ג סעיף ג'. אע"ג דהכא קבע זמן שתי שנים מ"מ הא לא התנה ע"מ שתשמשי את אבא מכן עד ב' שנים. וא"כ בכל ימי חיי האב יכולה לשמשו אותן ב' שנים קמ"ל דהוי כקובע זמן מכאן עד ב' שנים. ועיין בב"ש סי' קמ"ג ס"ק י"ד. וזהו לגירסת רבינו והרי"ף דגרסי בסיפא או שמת האב. אמנם לפי גירסתינו ובירושלמי דלא גרסינן בסיפא או שמת האב צ"ל כיון דבעי למיתני בסיפא באב אם אמר אי אפשי. תנא נמי ברישא הדין במת האב לאפוקי אם אמר אי

אפשי לכולי עלמא הוי גט. אי נמי להיפך וכפי התוספתא וזהו ידעינן מדאיירי רישא באב לא נקיט א"א :

סעיף קמג

וכן מפרש בירושלמי. רצה לומר לחד מאן דאמר דמוקי מתני' במת אחר הנקה ושימוש. אם כן לדידיה על כרחך צריך לומר דתנא מת אב משום איידי :

ומי בעינן כולי האי ורמינהו שמשתו יום אחד. אין להקשות לפי מה שכתב הטור סי' קמ"ג היכא דהתנו לאחר ששלמו שתי שנים אפילו לא הניקתו אלא שעה אחת קיימת תנאה כיון ששלמו שתי שנים א"כ מאי פריך אימא דמתני' איירי בהתנה תוך שתי שנים ובברייתא איירי דהתנה לאחר שתי שנים דסגי ביום אחד. דמכל מקום משמשתו יום אחד פריך. אי נמי דהוי ליה למתני בהדיא בברייתא שהתנה לאחר שתי שנים כמ"ש תוספות לפ"ה דהוה ליה למתני בברייתא בהדיא ומת :

אמר רב חסדא כו'. ולית הלכתא כרשב"ג. ויש לדקדק לאיזה צורך מביא הרי"ף בהלכותיו הא דרב חסדא הא פסק כרב אשי. גם על רבינו יש לתמוה הלא הוא פסק כרבא. ונראה משום דהרי"ף מסיק בפרק גט פשוט סי' מ' דהדין כללא דכייל רבה בר בר חנה כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו לאו דווקא אם לא היכא דמסתבר טעמיה וא"כ הכא במתני' מן הסברא כרשב"ג דאמר כל עכבה שאינה ממנה הרי זה גט דיכולה היא שתאמר תן לי אביך ואשמשנו תן לי בנך ואניקנו. ועוד דהא בברייתא דף ע"ו הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וכו' דברי ר"מ וחכמים אומרים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט. ומסיק דאיירי בדכפליה לתנאי וחכמים היינו רשב"ג. וכיון דבברייתא שנו דברי רשב"ג בלשון חכמים היה לנו לומר דהלכתא כרשב"ג דמתני' להכי מייתי הך שינויא דרב חסדא דס"ל דרשב"ג דפליג במתני' ואמר כזה גט וכן בשמשתו יום א' דהוי גט ולעיל גבי אבד איצטלית דאמר תתן את דמיה כולה חד טעמא הוא דמיקל בתנאי גט. וכבר פסק ר"י דלא קי"ל כרשב"ג דאיצטלית וא"כ ה"ה והוא הטעם דלית הלכתא כרשב"ג דמתני'. וע"ז כתב רבי' ור"ת ור"י פוסקין בכ"מ כההוא פיסקא דר"י דפסיק הלכה כרשב"ג במשנתינו וא"כ לדידהו צ"ל דרבא ורב אשי פליגי עליה דרב חסדא וסבירא להו דטעמיה דרשב"ג במשנתינו דאמר כל עכבה שאינה הימנה אינו תלוי בהך דאיצטלתי גם הך שמשתו יום אחד ס"ל לרשב"ג דבסתמא שתי שנים מדלא פליג אורישא דמתני' :

ור"ת ור"י ז"ל פוסקין בכ"מ כההיא פיסקא דר"י דפסיק הלכתא כרשב"ג במשנתינו. וכ"כ רבינו בשני דייני גזירות ס"ס י"ז ובפרק השולח סי' כ"א ובפרק אע"פ סי' כ"ז וע"ש בחידושינו. ואבוהון דכולהו בפ' היה קורא ס"ס ט"ו שפסק הרי"ף כת"ק ורבינו פסק כרשב"ג. והרשב"א בשמעתתא דא והרמב"ן מטי' לדברי הרי"ף :

ושתי שנים דקתני היינו יום אחד בתוך שני שנים. ובירושלמי אוקי מתני' בשכר הנקה ועיין בזה בחידושי רשב"א באריכות. ותלמודא דידן לא ניחא לאוקמיה כך דמ"מ קשה ה"ל לתנא דמתניתין לאשמועינן דאם התנה שהיא תניקתו בסתמא סגי ביום אחד :

לכן יש לפסוק כרבא לחומרא. כתב ב"י וז"ל ומשמע דספוקי מספקא ליה ומה דאיכא בין רבא לרב אשי הוי ספק מגורשת וכ"פ בספר ב"ש ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר אלא ה"פ דבגט לצעורה קמכוין לכך אנו דנין לשונו להחמיר. משא"כ לענין ממון אם קיבל עליו לזון את חבירו סתם או שאמר הנני נותן לך בית זה אם תעשי לי מלאכה או על מנת שתשמשי את אבא. אנו דנין לשונו להקל ואמרינן דלא נתכוון אלא שעה אחת דלענין ממון קי"ל כרב אשי. ואשתמיטתיה להרב"י תשובת הרא"ש כלל ו' סי' י"ד שמבואר שם להדיא כמו שפרשתי ע"ש:

וכן פסק הרמב"ם ז"ל. כתב עוד ב"י נ"ל שט"ס הוא וצריך להגיה הרמב"ן בנו"ן דאילו הרמב"ם פסק להדיא כרב אשי עכ"ל ואני חפשתי ולא מצאתי בחידושי רשב"א והר"ן שהמה נושאי כליו שהזכירו שום דבר בשמו בשיטה זו. ונראה יותר לומר שמקומו למעלה אחר שהביא רבינו דברי רי"ף שפסק כרב אשי אזה קאי וכ"פ הרמב"ם. והוא בפ' י' מהלכות אישות :

והלכתא כרבנן ואע"ג כו'. דברי רי"ף הם :

אמר לה בפני שנים כו' וחזר ואמר לה בפני שנים. פרש"י כגון שלא מסרו לה בפני שנים הראשונים שאם מסרו לה אינגרשה לה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא. וכ"כ תוספות והביאם הרשב"א שאם מסרו לה בתנאי הראשון שוב אינו יכול לבטל דבריו הראשונים דהא קי"ל כרבי דאמר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ומסתמא הך ברייתא כוותיה אזלא וא"כ כיון שהגיע גט לידה כל היכי דמקיימא תנאה מגורשת ואפילו נתקרע הגט או נאבד מגורשת לכשתשלים תנאה. ורבינו שלא חילק בזה סמך על מה שפסק לעיל סי' ה' כרבי דע"מ כאומר מעכשיו דמי ואם נתקרע הגט או נאבד הרי זו מגורשת. ואמה שפסק רבינו בפ"ק דקידושין סי' ט' אם אמר מנה זה או במנה סתם והיה מונה והולך ורצה א' מהם לחזור אפילו בדינר האחרון הרשות בידו. משמע הא במנה סתם ועל מנת אין אחד מהן יכול לחזור בו וע"ש מה שכתבתי בזה:

באומר נאמנת עלי לומר שלא פייסתי. וקשה אנן חיישינן ולא מהימנינן לה. ואומר ר"י דלא חיישינן לשמא פייס אלא חי שינן משום לעז בעלמא שיוציא הבעל לעז שבטל את הגט והשתא משני שפיר דשוב לא יוציא לעז דכסיפא ליה מלתא. ועיין מזה בתוס' דף י"ח ד"ה חיישינן שמא פייס :

סעיף קמד

וכן דעת רב אלפס דבכ"מ הוא תופס איכא דאמרי עיקר. וכן בפ"ק דב"ק סי' ו' כ"כ בשם הרי"ף. וזהו דעת הרי"ץ גיאות שהביא שם רבינו בפ"ק דע"ז סי' ג'. ומן התימה שלא הביא באותו מנין דעת הרי"ץ. איברא ברמזים אפיק דעת הרי"ץ גיאות וחילופו הרי"ף. יען דעת רבינו כמו שפסק ר"ת שם דבשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים אחר המיקל בפ' בהמה המקשה סי' ו' ז' ועיין בכללים :

סעיף קמה

והלכתא כרבנן. וק"ק דלכאורה הלכה כר' יוסי דרבא דהוי בתראה פסק כוותיה לעיל (דף ע"ב.) מהרש"א ומהרש"ל. ולא ידענא מאי קשיא להו דהא מסיק שם וא"א לעולם דאמר לה מהיום ורבנן כו'. א"כ להך שינויא רבא קים ליה כרבנן. ומה שפסק הרי"ף והלכתא כרבנן כתב הרשב"א והר"ן אין דעתו שמתייבמת אלא הלכתא כרבנן דאינה מגורשת וחולצת והביאו לזה ממה שכתב הרי"ף בפ' יש נוחלין והביא רבינו שם שפסק רב התם הלכה כר' יוסי חזינן למקצת רבוותא דאמרי לא דמי מתנה לגט דהכא ממונא והכא איסורא וטעמא דמסתבר הוא דלא תקשי דרב אדרב ע"כ. ופירשו בו דודאי מדינא אפילו גבי גט הלכתא כר"י אלא משום חומרא דעריות חשו לב"ד טועין וסברי דחולצת. ולדידי אינו מוכרח דאיכא למימר כיון דאיסורא הוא ולא שייך ביה קנין הלכתא כרבנן לגמרי ומתייבמת וכך נראה דעת רבינו שאמר לקמן נדקדק בו והתם פירש מטעם חשו לב"ד טועין משמע דס"ל להרי"ף דמצד הדין קים ליה להרי"ף דהלכתא כרבנן ומתייבמת וכן הוא דעת הרמב"ם וכן מוכיחין דברי רבינו בפ' יש נוחלין סי' מ"ב שהביא תירץ רשב"ם ושבק תי' הרי"ף דמשמע ליה דהרי"ף מצד הדין קים ליה הלכתא כרבנן וליתא אלא בגיטין מצד חומרא דעריות אתקין רב הכי : @44ודע

נדקדק בו בסייעתא דשמיא. מה שמגמגם בזה בספר תפארת שמואל אינו. לפי מה שפירשתי בדיבור הקודם :

סעיף קמו

ה"ג יתיב ר' זירא קמיה דרבי אסי ואמרי לה רבי אסי קמיה דר' יוחנן. כי ר"ז לא היה בימי ר"י. וכ"ה גירסת רבינו בפסחים בפרק ערבי פסחים סי' י"ג :

וכן לענין הבדלה. שם בערבי פסחים לגי' רבינו. אבל הרי"ף שפסק שם שאינו מבדיל אלא כל יום ראשון ולא יותר אין ראיה משם ויש לחלק בין הבדלה שאינו מבדיל להרי"ף אלא יום ראשון כמו בקידוש שמקדש ביום השבת. אבל אחר שבת מקרי ג' ימים. אלא דלענין הבדלה כיון דאפליג יותר מיום אחד משבת אין שייך להבדיל בין קודש לחול כיון דעברו כבר ימי החול ועי' ע"פ סי' י"ג מ"ש בזה:

סעיף קמז

ה"ג היה לו לומר לאחר אחר השבוע. וכ"ה בטור:

אבל לאחר הזמן אין קפידא אם מאחרין הכתיבה. נשמר בזה מה שהשיג הטור על רבינו וז"ל וכתב א"א הרא"ש ז"ל על דבריו גם פירוש זה אינו נכון דאם צוה לכתוב וליתן אחר השבוע כותבין מיד אחר השבוע ע"כ ויראה שהוא מפרש דברי הרמב"ם שרוצה לומר שלא יכתבו עד שנה אחר השבוע ואין נראה כן מדבריו אלא אדרבה ר"ל שיכתבו מיד אחר השבוע ואין להם זמן לכותבו אלא בתוך השנה וכן באינך ע"כ. וכן פירשו בו המגיד והר"ן. מפני כך כתב רבינו אם עלתה על דעתך לפרש הרמב"ם כמו שפירשו אינהו. פשיטא אין דבריו נראין בזה דלאחר זמן אין קפידא אם מאחרין זמן כתיבה:

ואע"פ שאינו דומה. דשבת היא הנקודה האמצעית ויום ד' הכנה לקבל נפש דנשמה חדשה ויום ה' לקבל רוח דנ"ח. ויום ו' לקבל נשמה לשבת הבאה. ויום א' השארת הסתלקות נשמה חדשה ויום ב' השתארות רוח מנשמה חדשה ויום ג' השתארות הנפש וחוזר חלילה. מה שאין שייך לומר בשאר מועדים ורגלים. והטור סי' קמ"ד פסק להלכה דאחר הרגל ט"ו ימים הם וכתב הב"ח שסובר דאע"פ שלא נתברר להרא"ש טעמו של ר"ח וגם הרשב"א בחידושיו כתב ע"ש הרמב"ן דאין טעם זה מחוור מכל מקום כיון דדבריו דברי קבלה נינהו לא דחינן להו מהלכה ועיין בכללים מה שכתבתי בשם פלפלא חריפתא דלענין פסק הלכה לא אמרי' כל דבריו דברי קבלה:

הדרן עלך מי שאחזו

האומר התקבל. טעות נפל בדפוס שהקדים המאוחר פ' מי שאחזו. בירושלמי תני התקבל אחר הניזקין ותוס' כתבו טעם בשם ר"ת:

הלכך אמרינן לחומרא דאדיבוריה דידיה קא סמיך. דבפ' האומנין סימן א' איבעיא דלא איפשטה אי אדיבורא דידיה או אדיבוריה דמשלח. הלכך לחומרא אמרינן דאדיבוריה דידיה קא סמיך ואינו גט עד שהגיע לידה ואם מת חולצת ולא מתיבמת : ה"נ כזכי דמי והלכה כרבי נתן:

סעיף קמח

והלכה כרבי נתן דאמר הולך לאו כזכי דמי. והוא הדין תן לאו כזכי כמו במתנה אבל במלוה ופקדון תן והילך כזכי כדמסיק רבינו לעיל בפ"ק סי' י"ט. והא דפריך הכא בשמעתין רב אדרב ממלוה אגט. תי' הר"ן דס"ל הכא דגט נמי כיון שעשאתו האשה שליח לקבלה וזה נותן לו סתם דמי לפקדון וה"ה למתנה אם המקבל עשאו שליח ומש"ה מקשי הכא מפקדון אגט :

סעיף קנ

נפקא מינה להולך לאו כזכי. וק' מאי ראיה האי דהשולח איכא לאוקמיה כגון דלא עשאתו שליח ומנ"ל דלא אמרי' הולך כזכי אפילו בעשאתו שליח. ותי' הר"ן והרשב"א בדוחק ולי נראה דע"כ אביי איירי אפילו בעשאתו שליח דאלת"ה ק' מאי קמ"ל הולך לאו כזכי הא כבר רב יוסף ספ"ק פסק דהלכה כר"ש הנשיא דאמר הולך לאו כזכי ואביי שהוא תלמיד דרב יוסף ודאי דהוי שמיע ליה. אלא ע"כ דקמ"ל אפי' בשעשאתו שליח. מהך דרב יוסף לא הוי ידעינן וכ"כ מהרש"א סברא זו בפ"ק דכתובות דף ט' ד"ה מאי לאו ע"ש. וס"ל לאביי דהלכה כר' נתן דאמר הולך לאו כזכי אפילו בשעשאתו שליח :

סעיף קנא

אמרה ליה להוי בידך. כלומר ואתה תהיה שלוחי לקבלה ובוודאי דבהך נוסחא לי גרסינן אבל אמרה ליה להוי בידך בלא לי לא מהני דלא משמע דאיהי עבדה ליה שליח לקבלה והכי מוכח בירושלמי ובתוספתא. אבל גירסת הרי"ף להוי פקדון בידך. הר"ן : @44ה"ג

ומסתברא כוותיה. ע"כ לשון הרי"ף : @44ה"ג

סעיף קנב

ואזלינן לחומרא. שאם כתבו גט בלא ציווי הבעל שוב שנית אזלינן לחומרא וצריכה גט אחר ואם קבלה קידושין מאחר נמי צריכה גט מזה. ואם מת חולצת ולא מתייבמת.

וקשה דהא איבעיא שניה באת"ל קאמר כמו שפרש"י ואת"ל הוי כמו פשיטות לשיטת הגאונים וא"כ בבעיא ראשונה ה"ל למפסק דבוודאי לא הוי גט. תי' הב"י כיון דהאת"ל אינו מפורש בגמרא ליכא מאן דפסק כאת"ל ובב"ש סימן קכ"ב כתב ז"ל ולפמ"ש בח"מ סי' שמ"ו דהרא"ש לא פסק כשיטת הגאונים לא היה צריך לזה:

ועדים מעידים שעשאתו שליח לקבלה. דלענין זה לא שייך דהא הימנו דבעל לא יכול לעשות שליח וקבלה. וכ"ת נאמין לשליש שהוא שליח קבלה במיגו דהוי יהיב לדידה. י"ל דשמא היא לא רצתה לקבל כיון דבעל אומר לפקדון לא רצתה לקלקל עצמה כמ"ש רבינו בסמוך :

סעיף קנג

ומיירי ששלשתן בעיר דשייך האי טעמא לדידה הוי יהיב לה הבעל. בתוספות הביאו ראיה לזה דאי אפילו כשלא היה בעיר אחת תקשי לך לרב הונא מה הועילו חכמים שתקנו לומר בפ"נ ובפ"נ עדיין יערער הבעל שיאמר לפקדון נתתי איברא ריש מכילתין סי' א' תי' רבינו קושיא זו אלא מסברא דנפשיה מחלק כן :

סעיף קנה

מדפריך סתמא דגמרא לקמן ונהימניה לשליש. מהא דפריך אמימרא דר' יוחנן ליכא ראיה דהא הבעל בפנינו ואומר גרשתי ובכה"ג ודאי מודה רב הונא אלא שמסייע ליה מן הדא דפריך אמתני' ונהימניה לשליש ואף שתאמר דמתני' איירי כשאין הבעל בפנינו ומכחיש ס"ל להרי"ף בכה"ג נמי לרב הונא אנן חיישינן שמא יבא הבעל ויכחיש :

ואינו נ"ל ראיה דהתם אין הבעל מכחישו ולא פליג רב הונא. והא דלא דחי דמתני' איירי כשאין שלשתן בעיר ולא פליג רב הונא. דא"ל בתר דמחלק בין ממון דאיתיהיב למחילה ובין איסורא דלא שייך להאמין כמ"ש תוס' תו לא צריך לטעם אם איתא דלדידה הוי יהיב לה. אלא רב הונא סתם אמר הבעל נאמן ובתחילה מפרש התלמודא טעמיה דרב הונא משום אם איתא כו' וא"כ אין לחלק בין שלשתן בעיר אחת או לא היו :

והכא קמודי ליה. והא דפריך ממתני' ונהימניה לשליש צ"ל דפריך נמי לרב הונא דמתני' נמי איירי בכל גונא אפילו כשהבעל בפנינו ומודה א"נ דמתני' איירי כשאין שלשתן בעיר ובהא לא פליג רב הונא :

ראוי להחמיר. אי בעלה כהן לא שריא ליה ולעלמא לא משתריא עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואי מיית ואכתי לא יהיב לה גיטא אחרינא אסורה לכהן ואי אית לה יבם חולצת ולא מתייבמת :

וקשה לי דהאי ומודה לא הוי מעין פלוגתייהו דאינהו איירי כשהגט ביד השליש. ומפני קושיא זו הרי"ף בתשובה מפרש דרב חסדא השליש אומר לגירושין שהוא שליח להולכה והגט ביד האשה :

וכיון דלא מסייע לה אלא שליש לחודיה אינה מעיזה. ואם אומרת גרשני בעלי נאמנת ומה שאין הגט בידה שהיא הפקידה אותו ביד השליש אבל אם נאמר שתוכל להעיז ואינה נאמנת לומר גרשני בעלי א"כ אין להאמין דבריה קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה משום מיגו שאומרת לדידי יהביה ניהליה והפקדתיו ביד שליש שאין זה מיגו דהא השליש יכול להכחישה משא"כ כשאינה מעיזה ויכולה לומר גרשני נאמנת בזה אפילו נגד השליש ושפיר אית לה מיגו:

אבל הכא דקאמרה קמאי דידי יהביה נהליה לגירושין עדיף האי מיגו. ויש לדקדק א"כ ל"ל לתלמודא לומר מיגו דאי בעי אמרה לדידי יהביה ניהליה והפקדתיו ביד השליש. הל"ל מש"ה מהימן השליש כשהיא אומרת קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה דאית ליה לשליש מיגו דאי בעי יהיב לה וליכא למימר דהאשה אינה רוצה להתקבל דהיא אינה רוצה להתגרש מספק הא היא יודעת באמת שנתן הבעל לשליש לגירושין. וי"ל דבאמת היא נאמנת מהאי טעמא דאית לשליש מיגו. אלא דקמ"ל הש"ס הך מיגו לדידי יהביה ניהליה לאשמועינן הך דינא כשאין מסייע לה אלא השליש אינה מעיזה ונאמנת לומר גרשני בעלה. ונ"מ כשמסייע לה עד אחד אינה מעיזה ונאמנת :

ואין הבעל מכחישו. ר"ל שהבעל אינו בפנינו להכחיש השליש ואנן לא חיישינן שמא יבא הבעל ויכחיש :

ולהימניה לדידה מדרב המנונא. עיין סוף נדרים סי' ח' :

מתוך פרש"י שפי' בגמרא. רצונו מה שפרש"י בדף ס"ה ד"ה כנגדן בקטנה כו' ואם מת כו' משמע דוקא כשמת אביה יש לה יד אבל לא כשאב קיים והרז"ה דחה ראיה זו דאיכא למימר לרבותא כתב רש"י מת אביה. ר"ל למאי דפשיט לקמן פ' המגרש (דף פ"ה) אע"ג כשמת אביה אין לה יד להתקדש עצמה מ"מ קרינן ויצאה והיתה דאתיא לכלל הויה. אבל רבינו לא ניחא ליה בהכי דע"כ הפשיטות התם קאי אפילו כשאביה קיים דמ"מ השתא לאו בת הויה היא ע"י עצמה דאלת"ה קשה על הפשטן מנ"ל אימא

הך ברייתא איירי כשאביה קיים. ולפ"ז ה"ל לרבינו להביא עוד ראיה מפרש"י שם פרק המגרש שפי' ג"כ שם כשאביה מת ע"ש :

והכי פי' בגמ'. פי' זה הוסיף רבינו מדעתו לפי שיטת רש"י :

סעיף קנו

וכן עיקר. לאפוקי מהיש מפרשים דרש"י בתחילה סבר ה"ה לקטנה וחזר הכא בגיטין נערה דוקא ולא קטנה :

אבל מעיקרא ס"ד כשיש לה אב ואפ"ה קתני עד שיגיע גט לידה ש"מ אם בא גט לידה מגורשת. עי' ברמב"ן ובמרדכי שדחו ראיה זו. ואני שדית נרגא ג"כ. לפי מה שמצאתי בתוס' חולין פ"ק דף ט"ו ד"ה להודיעך ולא חייש לאשמועינן כח דהתירא דר' חייא דכבר אשמועינן בברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר. כמו כן בסוגיא דידן איכא למימר דה"ה קטנה והא דקתני בנערה להודיעך כחו דר' יהודה ולא חייש לאשמועינן כח דהיתירא דרבנן. דהיתירא דקטנה כבר אשמועינן מהך מתני' דקתני עד שיגיע גט לידה. ש"מ אם בא גט לידה מגורשת. כל זה למאי דס"ד דאיירי מתני' כשיש לה אב אבל לבתר דמשני דאיירי מתני' באין לה אב ע"כ צ"ל דווקא נערה דאי קטנה נמי ה"ל לאשמועינן רבותא דהיתירא לרבנן כמו שהקשה הרמב"ן ושאר מפרשים וליכא למימר דסמך אמתני' אם הגיע גט לידה. הא מתני' איירי באין לה אב. ועיין בפ' האיש מקדש סי' ה' ובחידושי :

ראוי להחמיר. ואם מת חולצת ולא מתייבמת ולא הוי אלא גירושין מספק וכ"פ בש"ע :

פירוש שהתורה זיכתה שבח נעורים לאב. הרי"ף מפרש להא דמשני התם קידושין דמפקעת עצמה מרשות אביה היינו משום דשבח נעורים לאביה ואם רצה מוסר הוא למי שיתן לו ממון הרבה משום הכי אביה ולא היא. והר"ן פי' בע"א ולא ידעתי למה:

ה"ג רבה. דאי רבא קשיא דרבא אדרבא דאמר בפרק מי שמת למכור במטלטלין בן י"ח עיין בתוס' :

כלומר כנגד עונת נדרים דקטן. שהוא בן י"ב שנה ויום אחד :

סעיף קנז

למימרא דהני ארבעה דמתני'. ובזה יתיישב מה שמקשין תוס' ורב הונא מה הוצרך להשמיענו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה הא פשיטא דמתנת ש"מ בכולה או מצוה מחמת מיתה דלא בעינן קנין. וקאמר הרי"ף דקמ"ל רב הונא דהני ארבעה דמתני' יש לו דין שכיב מרע :

סעיף קנח

אבל לא לענין מתנה. דיוצא בקולר ומסוכן כשנתנו כל ממונם ודאי מדעתם שהן סבורין למות והוי כמו מצוה מחמת מיתה. אבל מפרש ויוצא בשיירא מדעתם יצאו ודעתם לחזור לא הוי כמצוה מחמת מיתה : @44ה"ג

סעיף קסב

והרחוקים אחר שלשה ימים. ונ"מ דאחר שלשה ימים נקרא ש"מ שכל צוואתו מחמת מיתה אפילו לא הזכיר מיתה כ"כ רבינו בפ' מי שמת :

ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסין מיד. וכל צוואתו מיד מחמת מיתה הוא:

דאדם המקנה לחבירו עשר חביות בחביותיו. פי' יין בעד ארבע מאה זוזי ע"ד משל עולה לעשר חביות. אבל אם אמר בפירוש הבו ליה עשר חביות מן חביותי. בזה מודה רביט שמצי למימר שלך החמיצו דהא חלקו מבורר כמו חצי שדה. דיד מקבל על התחתונה וכ"ה בטור סי' רנ"ג :

בפרק בית כור דף ק"ז והרמב"ן מביא עוד ראיה דאמרינן במנחות דף ק"ח האומר לחבירו בית בביתי אני מוכר לך ונפל אחד מהן מראהו נפול שור בשורי אני מוכר לך ומת אחד מהם מראה לו מת. הלכך אם אמר חמרא אם החמיץ מראה לו חמוץ :

סעיף קסג

אבל אם הקנה לו בחביותיו עשר חביות לא נתברר חלקו מעולם. היינו יין כשיעור עשר חביות וכאילו אמר כך וכך מדות יין ממדות ייני. וכפי' הדרישה ודלא כב"ח סי' רנ"ג ס"ק כ"ה :

מי שהיה מושלך בבור. עי' פרק האשה בתרא סי' ח' :

הרי אלו יכתבו ויתנו. ואם שמעו שלשה אחד כותב ושנים חותמין ואינו צריך במעמד כולן אף על פי שאמר כל השומע שלא נתכוין זה להרבות בעדים אלא ליתן רשות לכל שנים שאיזה שירצה יהא רשאי לכתוב הרמב"ן: @44ה"ג

סעיף קסד

תוספתא פ"ד ושם הגי' משובש :

דתנן בפירקין דלעיל. פ' מי שאחזו (דף ע"א) וזהו שלא כדברי ר"ת ר"פ האומר ותוס' פ' מי שאחזו (דף ע"ב) ד"ה ומשום שהכריעו הסדר מי שאחזו אחר התקבל : @44ה"ג

סעיף קסה

אי נמי נשתתק דא"א בענין אחר אקילו בי' משום תקנת עגונות. ולפי תירוץ זה דכתב ידו מכשרי נמי בנשתתק דהא לפי תי' זה לא עדיפא הרכנת הראש מכתב ידו וא"כ כי היכי דאקילו בנשתתק ע"י הרכנה ה"ה נמי דאקילו לכתוב ע"י כתב ידו. והטור תפס תי' ראשון ועיין בב"י סי' ק"כ :

סעיף קסו

ונראה לי דאיש ואשה שוין בדבר זה דגם האיש יכול למנות שליח לגרש במקום אחר ואין צריך השליח שישמע קולו. ותמיה לי טובא דהלא ש"ס ערוכה פ' כל הגט והביא רבינו שם סי' ט' ההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו א"ל שליח לא ידענא לה א"ל זיל יהביה ניהליה לאבא בר מניומי דהוא ידע לה וליתביה ניהלה כו' הרי לפניך שהבעל יכול למנות שליח לגרש במקום אחר ואין צריך שישמע קולו וצ"ע :
0הדרן עלך האומר

סעיף קסז

ודמי לספרא דאגדתא דאסור לטלטולי לעיל פרק הניזקין. וקשה לי טובא דהא מסיק לעיל ולא היא שרי למקרי ושרי לטלטולי וכ"כ רבינו שם בפרק הניזקין סימן כ'. וי"ל דהתם סתם התלמוד אבל רבה ורב יוסף הי' ס"ל דאסור למקרי ואסור לטלטולי וא"כ י"ל דרבא שהיה תלמיד שלהם ולא מצינו שחולק עם רבותיו בזה ס"ל נמי דאסור לטלטולי. ועפ"ז מתורץ קושית בדק הבית גם כס' ב"ש הניח בצ"ע על מ"ש המרדכי והובא בש"ע א"ה סי' קל"ז דבזמן הזה דכותבין תורה שבע"פ מותר לטלטל גט בשבת ע"כ והא בימי רבא ניתנה תורה בע"פ לכתוב ולמה הורה לאיסור. ואי כדבריהם תקשי לך נמי על רבינו מ"ש הכא דספרא דאגדתא אסור לטלטולי :

ורשב"ם פי' שהגט מותר לטלטלו. לצורך ש"מ דמ"ש איסור מוקצה מאיסור קנין או גירושין בשבת כ"כ בעל העיטור:

סעיף קע

אבל טילטול לא רצה להתיר בשבת דניחא טפי כו'. ולי נראה דמש"ה לא רצה להתיר טלטול דבשעה שמטלטל לא קיים גירושין משא"כ קנין גיטה ורשותא באין כאחד. וכיוצא בזה תירץ הר"ן והר"מ לענין טלטול חמץ בפסח עיון מ"א סי' תמ"ו ס"ק ב' :

דניחא טפי להתיר קנין מה שמצינו שהתירו חכמים בשכיב מרע. ולפ"ז אפי' קנין חליפין או שאר קנינים נמי התירו בש"מ. והרשב"א והר"ן כתבו טעם אחר דלא מינכרא מילתא דמחזי כנועל את ביתו ע"כ משא"כ להתיר איסור מוקצה אבל רבינו לא ניחא ליה בהאי טעמא דהא בסמוך בסי' ג' כתב כיון שהיא פותחת מיד אחר הנעילה ניכר שהנעילה לצורך קנין :

דהכא אי אפשר לתקן מנעול בשבת. עיין פ' חזקת הבתים סי' נ"ט שהאריך ומ"ש בספר פלפלא חריפתא : @44ה"ג

אמר לה כנסי שט"ח כו' אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך. אבל אם בתחלה אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי שט"ח זה מגורשת כמ"ש רבינו לעיל פרק הניזקין סי' י"ד. וטעמא מאי דהכא בטולי בטליה ורצה לשחק בה אבל התם אי איתא דבטלי' לסהדי הוה אמר ראו גט שאני נותן לאשתי השתא לית אנא יהיב לה בתורת גט כדאמרי לכו אלא כנתינת שטר חוב לחוכא בעלמא :

סעיף קעא

דגרעה מחרשת. דחרשת יודעת לשמור גיטה. ומש"ה יש לה יד להתגרש אבל ישנה לית בה דעת כלל להכי אין לה יד ומהאי טעמא אפילו אם בתחלה אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי אם נתן לה כשהיא ישנה אינה מגורשת דהא אין לה יד:

סעיף קעב

והוא לא קירב ידו אליה אין זו נתינה. משמע הא אם קירב ידו אליה אע"פ שידו פתוחה והגט מונח עליה ולקחתו משם מגורשת. והא דקאמר אם אוחזו בראש אחד והושיטו לה ולקחתו בראש השני דהוי מגורשת ה"ל לאשמועינן רבותא יותר אפילו כשלקחה כל הגט מע"ג ידו פתוחה. י"ל דהך מילתא דייקינן מרישא דמילתא כמ"ש. והך דינא דאוחזו בראש האחד איצטריך דלא תימא דהוי כגט בידה ומשיחה בידו כדאמר רב חסדא בסמוך סי' ז' קמ"ל דדוקא בהניח גט בידה לאחר שתקפוץ ידה לא הוי גט. אבל באוחז בראש האחד והושיטו לה והיא לקחה אותו בידה בראש השני אין שם לא פתיחת יד מתחילה ולא קפיצת יד בסופה אלא נתינה מידו לידה והוא קירב אליה וסייעה בנטילתו כ"כ הב"ח סי' קל"ח ס"ק ג' דלא דמי לגט בידה ומשיחה בידו אלא דמי כאוכלא לדנא. ובדרכי משה שם ס"ק ב' מחלק בענין אחר :

דאל"כ אם היה הגט סגור בידו ופתח ידו ונטלתו הוי גיטא. והא כתיב ונתן בידה וליכא אבל קשה דהא ראייתו צריך ראייה אימא דלר"ח כמו במה שנתחלחל מהניא כאילו נתנו לה. ה"ה שפתיחת ידו הוי כאילו נתנו לה :

סעיף קעג

וקרבה (ר"ל ידו) אליה ונטלתו לא הוי גיטא. אבל אם אוחזו בראש האחד והושיטו לה ולקחתו בראש השני ה"ז גט כ"כ הטור דר"ח מודה בזה. דהא סייע לה בנטילתה שאוחזו בנחת הראש האחד כדי שתקח אותו בראש השני משא"כ אם ידו פתוחה והיא לקחתו ממנו אינה מסייעה בנטילה ור"ח בעי דקעביד תרתי ב"ח. ובספר ב"ש שם ס"ק ב' מגיה תיבת פתוחה וצ"ל סגורה דבידו פתוחה וקירב אליה כיון דלא צריכה לסייע בנטילתו הוי גט :

דב"מ דף ט'. אע"ג דהתם בבהמה איירי דניעור הוי כמו ישן. י"ל דה"ק כמו דקאמר תלמודא התם והלכתא בכפות ואפילו בניעור ה"ה הך דקמן ודלעיל פ"ב הא דקאמר והלכתא בכפות בניעור :

כלומר בכפות מודים דלא חשיב חצר מהלכת. ובעינן נמי כפות ידיו כי היכי דלהוי חצר משתמרת לדעתה וה"ה נמי ישן לחודיה אבל לדעת ריצב"א צריך להיות בישן עכ"פ כפות ברגליו :

הל"ל משום דהוי חצר מהלכת. והוי אשמועינן רבותא בישן דלא הוי חצר מהלכת כמו עומד ויושב. משא"כ השתא ניעור לא הוי גט משום דהוי חצר שאינו משתמרת לדעתה. אבל ישן הוי חצר משתמרת בזה לא אשמועינן מידי דפשיטא הוא דישן הוי משתמר לדעתה : @44ה"ג

כי ההיא דקלתה. דמסתמא משתמרת על ידה :

מהאי טעמא נמי ניחא דלא תקשי לך. דבריו סתומים מאד מאי שייכות תירוץ זה לדבריו שחולק על הריצב"א הלא לשיטת הריצב"א כמו כן נופל יישוב זה כמו לעצמו. וע"כ נ"ל להגיה וכצ"ל להאי טעמא נמי ניחא דלא תקשי ור"ל דלא תימא ע"כ מוכח כאידך פירושא דבישן לא בעינן כפות דאי כפירש"י תקשי לך כמו דבעינן כפות בישן כי היכי דלא להוי חצר מהלכת אילו היה ניעור א"כ כפות וישן נמי לא תהוי מגורשת דאילו היה ניעור היה חצר המשתמרת שלא לדעתה. להכי קאמר להאי טעמא ר"ל אף לפירש"י נמי ניחא דלא תיקשי :

דכשהיא ישנה אין ידה משתמרת לדעתה. אע"ג דכשהיא ישנה באמת אינה מתגרשת. י"ל דה"ק דלענין חצר המשתמרת לא תוכל לומר דגזירת הכתוב דבעינן דומיא דידה מה ידה שלא נשתנית מעולם בין ער בין ישן תמיד משתמרת לדעתה דהא כשהיא ישנה אין ידה משתמרת. אלא הא דבעינן משתמרת לדעתה מילתא דתליא בסברא הוא וכיון דמסברא עבד ישן הוי חצר משתמרת לדעתה אף כשהוא ניעור אינו משתמר לדעתה כמו ידה לפעמים משתמרת ולפעמים אינה משתמרת כשהיא ישנה. והרב ר' שמואל קודנאוויר נתקשה בזה והדברים פשוטים :

מ"מ מדאפקיה בלשון יד בעינן דומיא דיד. והא דקאמר לא גרע משליחות דוקא לענין שלא בפניו אמרינן דלא גרע משליחות לקנות במידי דזכות הוא לו. כ"כ תוס' לעיל (דף כ"א) ד"ה אטו. ובספר אסיפת זקנים הניח דברי רבינו בקושיא שכתב שם בפ"ק סי' ל"א אבל במתנה מסכמת דעת המקבל בכל מקום שיתנהו הנותן שיזכה לו המקום ושמירת הנותן חשובה לו כשמירתו הלכך קני אפי' אינו עומד שם ע"כ וא"כ אף כשנתן ע"י עבד כשהוא נעור שאינו משתמר לדעתה מכל מקום שמירת הנותן חשובה לה כשמירתה. יש לומר כשניער לית בה אפילו שמירת הנותן דעבד יש לו דעת לעצמו :

זרוק לי חובי וזרק לו. פירש"י ואבד וכ"פ ברמזים ולפ"ז הגירסא קרוב למלוה זכה הלוה קרוב ללוה הלוה חייב ומרדכי פירש בשם הר"י שהמלוה בעין והכי פירושא קרוב למלוה והלוה אמר לו החזר לי ואפרע לך לזמן כי זמני לא הגיע עדיין והמלוה אמר מאחר שזרקתו לי זכיתי בו ע"כ. ולפי' זה הגירסא קרוב למלוה זכה המלוה קרוב ללוה המלוה חייב. ולהנחה זו דברי המהרש"א בד"ה מחצה על מחצה צ"ע כי איככה נוכל לומר דרבה ורב יוסף ור"י יהיו מחולקים בגירסת המשנה ע"ש :

אפילו נכנסה האשה בארבע אמות שלו. והוצרך רבינו לזה שלא תקשי לך למה תנא קרוב לו אינה מגורשת איפוק ליה דלא הוי קרוב לה ומש"ה אינה מגורשת וכ"כ הרשב"א :

סעיף קעד

בשתי כתי עדים. אבל בכת אחת זה אומר קרוב לו וזה אומר קרוב לה תרוייהו בא"א קמסהדי ואין דבריו של אחד במקום שנים ואפילו ספיקא דרבנן לא הוי כדמשני אביי בפרק ב' דכתובות דף כ"ג. ועיין בתוספות יבמות דף ל"א ד"ה שתי כתי עדים :

היכי דמי מחצה על מחצה אמר רב שמן בר אבא. צ"ל דכל זה מדברי רב שמן הוא. דאי הגמרא בעי מאי בעי ה"ד מחצה על מחצה לוקי בשני כתי עדים אחת אומרת מאה אמה

שלו. ואחת אומרת מאה אמה שלה כמו לרב בד' אמות וכ"כ תוס' בר"פ אלו מציאות ד"ה וכמה אמר רב יצחק :

דשפיר אית ליה דאם זרק לה גט לתוך ד' אמותיה שהיא מגורשת. וקשה לאיזה ענין כתב רבינו הך. דהא אסיק בפ"ק דב"מ סימן כ"ח דברה"ר ד' אמות אינו קונה וי"ל דנ"מ לענין צדי רה"ר או סימטא והא דקתני במתני' עומדת ברה"ר לאו דוקא. א"נ דהכא יכול לשומרה עיין תוס' ד"ה ר' יוחנן ועיין בפ"ד אחין סימן ו' מ"ש שם :

וגם מחצה על מחצה אינו מתפרש יפה אליבא דרב. ובהך טעמא לחוד לא סגי דמ"מ ה"ל לר"י לפרש המתני' קרוב לו ד' אמות ובעינן ג"כ הוא יכול לשמור ולא היא ומחצה ע"מ איירי כששניהם יכולים לשומרו (א"נ כל המתני' בשניהם יכולים לשמור ובד"א וכמ"ש תוס' ד"ה ר"י ע"ש) :

כדי שישוח ויטלנו זהו קרוב לו. ואפילו אי איהי אזלא לד' אמות שלו עד שתהא היא ג"כ תשוח ותטלנו אינה מגורשת כמ"ש רבינו לעיל אליבא דרב :

אלא קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו לפי שלפעמים שהאיש יקרב לתוך ד' אמות. ותימה דהא אכתי יבא לידי קלקול שלפעמים יקרב האיש לתוך ד' אמות עד שיהיה הוא ג"כ כדי שישוח ויטול כמותה ומה מהני תקנה זו. וחזרתי על כל הצדדים ואין לי אלא להגיה דברי רבינו ולתלות בטעות המדפיס שהיה כתוב א' ר"ת אפי'. והמדפיס סבר דהוא ר"ת אלא. וכוונתו לפרש על מה שהחמיר שמואל כדי שתשוח ותטלנו. ועל מה שצוה לרב יהודה תלמידו להחמיר יותר. וע"ז מפרש דיש ב' חששות. א' לפי שלפעמים שהאיש יקרב לתוך ד"א. והשני שגם אם הם חוץ לד"א אלא שהיא יכולה לשומרה כו' וע"ז מסיים ואזיל הלכך ראוי להחמיר בכל אלו עד שתשוח ותטלנו מחשש השני. ואתה תחמיר יותר עד שיבא הגט לידה מטעם חשש הראשון. אלא קלקול השני היה ביד שמואל למחות בתיקון תשוח ותטלנו. יען לבטל ענין הזריקה לגמרי לא איישר חילו. זולת צוה כן לתלמידו שראוי להחמיר עד דמטי' גיטא לידה ועי' חידושי רשב"א :

וגם תניא כוותיה. ומיהו לרב איכא למימר דלא פליג אדר' יוחנן אלא דניחא ליה לפרש המשנה קרוב לו על ד' אמות מלפרש קרוב לו כגון שהוא יכול לשומרו. אבל על שמואל קשה הך ברייתא :

ואם אמר זרוק לי חובי בתורת גיטין הלכה כר"י. וה"ה לענין קידושין הלכה כר"י דלא החמיר שמואל אלא לענין גיטין וכ"פ הרמב"ם והטור. וזה שפרט רבינו דלענין ממון הלכה כר"י אינו אלא לאשמועי' אפילו אמר זרוק לי חובי בתורת גיטין מ"מ לא אמרינן דבעינן בה כדי שתשוח דלא אמרי' בחומרות גיטין אלא בתורת גיטין ומוקמי אדיניה :

לא מקרי נתינה. כיון דבשעת נתינה היה יכול להביאו אצלו ומה שקופצת אח"כ זה אינו עושה הבעל אלא היא. והוי כמו טלי גיטך מע"ג קרקע ואינו גט :

ור"י אומר דמיקרי שפיר נתינה. ובתוס' שלפנינו בשם ר"י דלא מקרי נתינה וצ"ל שהוא ר"י אחר או ר' יונה או ר' יהודה. והב"ח סי' קל"ח ס"ק ג' רוצה להשוות דברי ר"י. באמרו כי מ"ש תוס' ד"ה אם יכול בסוף דבריהם נראה דכשר שהמה דברי ר"י שחזר בו ממה שהיה נראה לו בתחלה ע"ש באריכות. ודברי תימה הם. דהא רבינו השיג אדברי ר"י. ובכה"ג שאם ראש הגט ביד הבעל וקפצה ידה בעוד ראש הגט ביד הבעל סובר רבי' דכשר כמ"ש רבינו בפ' זה סי' ד'. כי לא דמי לגט בידה ומשיחה בידו כאוכלא לדנא כמ"ש הב"ח בס"ק הנ"ל בעצמו. גם בספר ב"ש סי' הנזכר סק"ה רוצה לפתור דברי ר"י כמ"ש הב"ח :

סעיף קעה

כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת. הרי"ף לא כתב משנה זו ולא מה דאתמר עלה עד סי' ח' מפני שהם דברים שאינם מצויים ב"י. ודוחק :

אמר רב יהודה אמר שמואל כו' עולא בר מנשיא כו'. ס"ל לרבינו דהנך תרי אמוראי לא פליגי ומר אמר חדא ומר אמר חדא וכ"ה בטור : ה"נ ואפי' רבנן דרבי דלית להו :

והא דאמר רב חסדא נעץ קנה ברה"י וזרק ונח ע"ג אפילו גבוה מאה אמה חייב. וברוב ספרים גרס ובראשו טרסקל עיין חידושי רשב"א לגירסתם דמשום גט נקט הכי לומר דאפילו מונח ע"ג טרסקל אינה מגורשת אבל לענין שבת אפילו נח ע"ג קנה לבד חייב דברה"י לא בעי שינוח ע"ג מקום ד' אלא אפילו על כל שהוא. ומהרש"א כתב לקיים הגי' דאפילו לענין שבת לרבנן דפליגי עליה דרבי ס"ל דבעי מקום ד' ע"ש. ואני אומר דמטי' להני תרתי גירסא בפ"ק דשבת דף ח' אמר אביי ברה"י דכ"ע לא פליגי כדרב חסדא. ולהך גי' צ"ל כמ"ש רשב"א. דהא אפילו רבנן מודים ברה"י כדרב חסדא ולאידך גי' דכ"ע דלא כרב חסדא י"ל כמ"ש מהרש"א ונכון :

מאי טעמא פנימית גופה במחיצה החיצונה קא מנטרא. ומירי שהאשה עומדת בצד חצרה הפנימית דאי לא תימא הכי אמאי מגורשת הא הוי חצר שאינה משתמרת מבני חיצונה. תוספות :

ואי שריא לאינסובי ביה מה נפקא מיניה דהוי גט ישן. ורש"י פי' בשמעתין ד"ה אם נתגרשה בגט ישן והלך בעלה למדינת הים תינשא לכתחילה. משמע דוקא בכה"ג שיש בו חשש עיגון תינשא לכתחילה הא אם בעל לפנינו לא תנשא לא הוי קשה מידי וזה

שפרש"י ביבמות דף נ"ב ע"א ד"ה הרי זה גט ע"כ צ"ל דמיירי התם נמי בכה"ג שאח"כ הלך למדינת הים ע"ש. וצ"ל דהרמ"ה ורבינו ס"ל דלא כפירש"י דאפילו אם גם הבעל בפנינו ונתגרשה בגט ישן תינשא לכתחילה :

היינו היכא דנתנו לה אחר היחוד. וקשה לפי מ"ש רבינו לעיל בפרק שני תחלת סי' ה' וז"ל ולפי טעם זה אי איתרמי הכי שלא נמסר ביום שנכתב תו לא מתכשר האי אם לא ע"י שליח להולכה דאית ליה קלא. וא"כ היאך קאמר דנתנו לה אחר היחוד. וי"ל דהאי דקאמר דנתנו לה איירי דנתנו לה ע"י שליח להולכה דאית ליה קלא ולית ביה חשש חיפוי או פירי דבי דינא דייקי בתר קלא. אבל לעז גיטה קודם לבנה מ"מ איכא דשאר אינשי לא דייקי בתר קלא. כ"כ הרשב"א בחידושיו סברא זו גם בטור ובש"ע א"ה סי' קמ"ח שכתבו שנתנו לה מידו לידה. לאו דוקא כמ"ש אלא דעיקר החילוק מ"ש הרמ"ה וטור וש"ע הוא בין אם נתנו לה הגט אחר היחוד ואם איתא דבא עליה לא הוי נתן לה גט זה דחייש ליה אפגמא דבריה ואנן סהדי דלא בא עליה משא"כ אם נתן הגט בתחילה ביד שליש או בידה על תנאי אמרינן דבא עליה ואישתלי בגט כיון דהוא בעצמו לא מסר הגט לידה. או ע"י שליח הולכה. וע"ש באריכות בב"ש שם ס"ק ה' ונראה כאילו ראה סברא שכתבתי בשם חידושי רשב"א :

סעיף קעו

כתב לשום מלכות שאינה הוגנת. שלא יהיה לזה המלך דין בזה המקום שכתב בו הגט. רמב"ם בפי' המשניות. וט"ס הוא שדברים אלו נגד הש"ס :

ומדלא מוקי לה הכי משמע שאין צריך לכתוב מקום עמידת הבעל. מקושיא זו ליכא הוכחה דאימא מש"ה לא מוקי לה הכי דלא הוי הולד ממזר אבל לכתחילה מ"מ צריך לכתוב. ועיקר סמיכתו מהך דכל הגיטין הבאים ממדינת הים. ולשון התוספות מכוון יותר וז"ל ומקום עמידה נמי א"צ לכתוב דהא כל גיטין הבאים ממדה"י כו' להכי לא מוקי ליה בבעל ובשינה מקום עמידתו. ובהכי ניחא מה שלא הוכיחו תוס' על מקום לידה מדלא מוקי בבעל ובשינה מקום לידתו. ודלא כמהר"ם שי"ף שתי' שהתוס' רצו להוכיח אפילו בשינה ממש שכשר בלידה. ואילו ממתני' לא מוכח שינה ממש דמתני' איירי בב' שמות בב' מקומות דומיא דשינה שמו ושמה ע"כ וקשה לדבריו אכתי דמוקי לה אסופר מנ"ל ב' שמות בב' מקומות והא דאמר רב לספריה היינו בשינה ממש כמו היני ושילי וק"ל :

סעיף קעז

וגם עירו ועירה אין עיכוב בכתיבתו. ומביאים ראיה מהא דמתני' דלעיל (דף כ"ו) הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום איש ומקום אשה ומקום הזמן ולא הזכיר מקום העיר אלא דוקא שינה פסול דהוי כמזוייף מתוכו אבל לא כתבו כלל לא מחזי כשיקרא :

וגם עירו ועירה כו' אם לא כתב כלל לא מיפסל גיטא בהכי. וקשה הא לעיל פ"ב (דף כ') קאמר רב יוסף להדיא הא בעינן שמו ושמה ושם עירו ושם עירה והתם בלא כתב כלל מיירי וצ"ל שלא היה בגירסת רבינו אלא הא בעינן שמו ושמה וכן היה גירסת ר"י כמו שתראה בהגהות בפ"ד המתחלת נראה לר"י. ומזה הוכחת רבינו דלא מיפסל בהכי דאל"כ הל"ל לרב יוסף והא בעינן שם עירו ועירה וכן מוכח מלשון תוס' ד"ה שינה שהיה גירסתם כך דאלת"ה כמו שהוכיחו דשינה שמו לא שינה ממש כדאמר בפ"ב הל"ל כמו כן אשינה שם עירו ועירה מהך דפרק שני. ודברי תוס' ורבינו עולים בחד שיטה ודלא כמהרש"א בתוס' ד"ה שם עירו ע"ש :

ה"ג והכשירו ר"י. כ"ה בתוס' ועיין בהג"ה הנזכרת בפ"ד הביא בשם ר"ת שפוסלו :

וכן מוכח מדקאמר ומודים כו'. ר"ל מדאמר רב הך ומודים ולא אמר שמואל ומודים אלא ש"מ שמואל אייתי בשלום מלכות ורב אייתי בהיה במזרח וכתב במערב משום הכי קאמר ומודים משום דדמיא ליה וכ"כ בעל המאור ובתוס' יש בלשון אחר ע"ש. ולא ניחא להו להוכיח כן דהא גם לפירש"י איכא למימר דהא דקאמר ליערבינהו וליתנינהו היינו היה במזרח עם שינה שמו ושמה ודברי תוס' תמוהים:

דחיישי להכי. כדאמרי לספרייהו כי יתביתו בשילי כתובו בשילי כו' :

משמע דאיהו מפרש מילתא דרב אשלום מלכות. דאי אהיה במזרח וכתב במערב א"כ למאי נפקא מיניה אמר רב אבל חכמים סבירא להו דהולד כשר הא רב עצמו חש לדר"מ כדאמר רב לספריה. וס"ל דהולד ממזר לשיטת ר"ח. וא"ת הא ר"ח גורס והאיכא שלום מלכות וכו' כמ"ש תוס' ד"ה זו דברי ר"מ. משמע דלקמן פריך נמי מבבא שאחריה דהיה במזרח וכתב במערב והא לר"ח צ"ל דחכמים לא פליגי אדר' מאיר בהך בבא וכ"ע ס"ל דהוי ולד ממזר א"כ מאי פריך הכא ולד כשר והתם ולד ממזר. י"ל דודאי גם לשיטת ר"ח פליגי רבנן אדר"מ בהך בבא היה עומד במזרח וכתב במערב. ולכך פריך שפיר לקמן לרבנן. אלא שהרב לא קאי אבבא זו ולא הזכיר מזה כלום דרבנן פליגי אדר"מ. דמאי נפקא מיניה אי פליגי אי לא פליגי דהלכה כר"מ בהא כדאמר רב לספריה. ולא הזכיר אלא בשלום מלכות דפליגי רבנן אדר"מ. ובהא קי"ל כרבנן דהולד כשר אבל הב"ח בסי' קכ"ח ס"ק ב' מסיק דלר"ח הא דאמר רב ומודים חכמים לר"מ שאם שינה שמו

וכו' בכלל זה שינה מקום עמידת הסופר והעדים דהולד נמי ממזר ע"ש וקשה טובא א"כ לר"ח דגרס והאיכא שלום מלכות וכו'. משמע דפריך נמי מאידך בבא דהיה במזרח וכתב במערב ולדבריו מאי קושיא התם הולד ממזר והכא בהני ג' הולד כשר ויש לדקדק מנ"ל לרבינו לדייק דר"ח מפרש מלתא דרב אשלום מלכות אימא דקאי אהיה במזרח וכתב במערב היינו בשיש לעיר ב' שמות ובכה"ג קיימא לן כחכמים. ורב דחייש לדר"מ היינו בשינה השם ממש כשאין לעיר אלא שם אחד כמו היני ושילי. וי"ל דאם תרצה לחלק בהכי א"כ מאי קאמר אילימא אבעל היינו שינה שם עירו ועירה ה"ל לומר דהיה במזרח קאי אשינה השם ממש. ושינה שם עירו איירי בשיש שני שמות לעיר ומהא נמי סתירה למ"ש מהר"ם שי"ף שזכרתי לעיל בתוס' ד"ה ושם עירו :

אין נראה לי ראיה דגם רבנן מודים לכתחילה. והא דקאמר אלא אסופר וכדאמר רב לספריה ה"ק כדחייש רב לכתחילה סבירא ליה לר"מ דפסל הגט אפילו בדיעבד והוי ולד ממזר אבל רב גופא איכא למימר דלא סבירא ליה כר"מ :

ולשאר מפרשים. היינו הרי"ף ורש"י :

מכשרי רבנן לגמרי. מדפירש"י על מילתא דרב דקאי על שלום מלכות ולא פירש אכולי בבא דמתני' קאי והרי"ף מדמבאר הדין בשלום מלכות דהולד כשר ולא תנשא בו. ובשינה שמו ושמה מודים רבנן דהולד ממזר. ובהי' במזרח וכחב במערב שיירה מה דינו ש"מ דסבירא ליה דרבנן פליגי ומכשרי לכתחילה :

מדקא מפרשי אמוראי דברי רבי אליעזר שמעינן דהלכתא כוותיה. וקשה הא רבינו בפרק הניזקין סי' י"ח השיג על הרי"ף שם. וז"ל ולא מסתבר לי דבכל התלמוד מפרשין האמוראין דברי תנאים לידע פי' המשנה במה נחלקו אף על גב דלית הלכתא כוותיה. ומה שתירץ בספר ת"ש הוא דוחק גדול כאשר תראה. ויש לומר דרבינו לא צהיר ליה האי כללא דרי"ף ולא להיפך ע"כ מסיים שם בהנזקין והבא להקל צריך ראיה. ובהך דינא דגט ושובר יש קולא וחומרא משום הכי ניחא ליה לרבינו שלא להוציא אשה מתחת בעלה. ועוד יש לומר דפסק כר"א וכרב אדא בר אהבה כהרי"ף ולא מטעמיה דהא דדחק שמואל לפרש המשנה עמדו זהו לאחר זמן ולדחוקי זכות הראוי לשני מי הכניסו לדוחק זה אלא דשמואל לא ניחא ליה לפרש כרב אדא בר אהבה דאהך גוונא לא הוי פליגי רבנן דסברא מעליא הוא לא כל הימנו לאבד זכותו של שני. ואין לנו הבדל אם נפסוק כשמואל וכרבנן. או כר"א אליבא דרב אדא בר אהבה. ולכך לא השיג הרי"ף בהך פיסקא ועיין לעיל פרק הניזקין סי' י"ח :

כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה. לקמן (דף פ"ו) אמר דפליגי רבנן וסברי דתצא והולד כשר ורי"ף ורבינו סתמו דבריהם כיון דגט קרח לא נהוג בזמנינו וברמזים ט"ס הוא :

סעיף קעט

אבל אם ראו עדים שבעל אשה דעלמא אין חוששין לקידושין. וקשה דהא רבינו בפרק ב' דיבמות סוף סי' ג' כתב ורואה אני דברי רב נטרונאי שמחלק בין שפחה דעלמא הולד כמותה אבל אם בא על שפחה דידיה לא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ותירץ מהרש"ל בפ' כיצד סי' י' דרבינו הסכים עם רב נטרונאי ולא מטעמיה דודאי עושה אדם בעילתו בעילת זנות אלא מטעם דלא שביק איניש התירא ועביד איסורא כדמייתי רבינו ראיה מפרק השולח. ועוד י"ל דלגבי שפחה עבירה גדולה היא דעובר משום נשג"ז מסתמא שחררה מפני חומר האיסור וא"כ אף א"ת אכתי בעל אותה לשם זנות דהא אדם עושה בעילתו בעילת זנות בפנויה בת חורין מ"מ בנו הוי לכל דבר ויותר מסתבר לומר דאפי' רב נטרונאי לא קאמר מטעם דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא ודאי שחררה. אבל לא קאמר שבעל לשם קידושין. דמדפרט ואומר אם ילדה בת חייב עליה משום בתו ובנו חייב עליה משום אחותו ולא קחשיב נמי דבנו חייב עליה משום אשת אב. או אחיו חייב עליה משום אשת אח אלא ש"מ דלרב נטרונאי נמי לא הוי אלא כאנוסת אביו או מפותת אביו דלא כב"ח סי' ט"ו ס"ק ד' ועיין בפרק השולח סימן כ"ה ועל קושיית ב"ח יש לתרץ כמ"ש הבית שמואל סי' ט"ו ס"ק ט' ע"ש :

סעיף קפא

דרבי ינאי. ובנוסחא שלנו כי אתו לקמיה דרבי אמי וכ"מ. מדברי חידושי רשב"א דפסק כר"ע דבירושלמי הביא כן בשם ר"י ור"ל ור' אמי תלמיד לגבייהו ואין הלכה כתלמיד במקום הרב. ור' ינאי הוא רביה דר"י ור"ל ואפשר דרבינו גרס ר' ינאי דהלכתא כוותיה נגד ר"י ור"ל. גם מוכח דהלכתא כבן ננס מהא דהמביא תניין דף י"ח נמצא אחד מהן קרוב או פסול דכשר למ"ד משום תנאי ולא חיישי שמא יאמרו שיחררו או עביד תשובה. וכ"פ הרמב"ם בפ"ט דגירושין כבן ננס. ויש לדחות דפסול דקאמר התם היינו אשה דהיא דמיא לקרוב :
0הדרן עלך הזורק גט

אבל בע"מ מודו ליה. דברי ריי"ף הם אבל הר"ן חולק בזה כיון דלא אמר רבינא אלא ש"מ אלא חוץ הוא ולא סיים אבל בע"מ מודו ליה רבנן צ"ל אע"ג דפליגי בחוץ מספקא ליה לרבינא אי בע"מ נמי פליגי וע"ש מ"ש בזה באריכות :

משמע דעל מנת דומיא דחוץ וכו' ועוד מדלא כו'. מאידך חילוקא דמיבעיא האי אלא על מנת הוא ש"מ דע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי דהא אלא סתם קאמר כמ"ש הר"ן אלא דניחא ליה לרבינו להוכיח זה מאותו חילוקא דקאי במסקנא כדפשיט רבינא :

סעיף קפב

מדלא מפליג בע"מ גופיה. ר"ל בהא איבעיא וגם בברייתא דלקמן ועי' כל זה בתוס' :

לאו דווקא ה"ה אפילו אמר לא תנשאי ולא תבעלי כצ"ל. לפי מה שכתב רבינו בסמוך בסי' ב' בהך ברייתא דר' יוסי בר יהודה דקתני ר"א מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש דמשמע דלכל שאר אדם שריא אפילו בחיי אותו האיש ולא חיישינן שמא לא יתקיים התנאי היינו טעמא משום דבדידה קיימא דאין נישואין אלא מדעתה משא"כ אם אמר ע"מ שלא תבעלי לפלוני חיישינן שמא תבעל לו באונס ואין בדידה קיימא עי' שם וא"כ איכא למימר דמש"ה לא תני בברייתא דר"י בר יהודה ע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי דבכה"ג לא הוי מתיר ר"א להנשא לשום אדם בחיי אותו האיש דחוששין שמא תבעל לו באונס :

גבי נענה דר"ע. דפריך עלה והא גרושה אצלו בזנות ולכאורה י"ל דלק"מ מהאי דהך ק"ו דר"ע מה גרושה שהיא קלה אסורה בשביל צד גירושין שבה אשת איש שהיא חמורה לכ"ש ע"כ קאי בע"מ שלא תנשאי גרידא דבע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי באמת אסורה לכל בחיי אותו האיש לפי מ"ש רבינו בסי' ב' וא"כ פריך שפיר הרי גרושה אצלו בזנות. ויש ליישב דמ"מ צריך לפרושי הכי גבי נענה דר"ע דאיכא למימר דפריך ר"ע בע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי דמתיר ר"א דהוי גט גמור ואם מת המגרש פטורה מן החליצה ומן היבום וע"ז קאי הק"ו דליהני צד אישות מאותו כהן להצריכה חליצה:

וכל זה דוחק. היינו במאי דצ"ל בברייתא דלאו דוקא לא תנשא וגם מה שצריך לדחוקי במאי דפריך והרי הותרה אצלו בזנות הא דלא מוקי לה בע"מ שלא תבעלי משום דמשמע ליה אי בע"מ א"כ אפלוגתא דברייתא קאי דקתני שלא תנשאי וכל זה דוחק אמנם לפי' ריצב"א מתיישבת כל זה היטב כדמפרש ואזיל :

והיינו טעמא דכי פליגי בחוץ בטעמא דקרא פליגי. יש לדקדק לפ"ז במאי דקאמר ומתני' דאוקימנא בחוץ מ"ט דר"א אמאי לא פריך מ"ט דרבנן בע"מ שלא תנשאי ושלא

תבעלי דהא אכתי לא ידע מטעמיה דקרא. ועפ"ז אמרתי מ"ש תוספות ד"ה אבל בעל מנת מודו ליה כו' ובסוף דבריהם ובסמוך דקאמר ומתני' דאוקימנא בחוץ מ"ט דר"א כו' לכאורה איך שייכות בפי' ר"י ואדרבה ה"ל להתוספות לאתויי ראיה בתחלת דבריהם שהיו מפרשים לכאורה. ועם מה שכתבתי ניחא דלא תקשי להו דטפי עדיף לפרש כפי' ריצב"א ולא צריך לדחוקי כמ"ש רבינו. וע"ז תירצו באמרם ובסמוך דקאמר ומתני' דאוקימנא בחוץ מ"ט דר"א וכו' ולא קפריך בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי מ"ט דרבנן ולפי' ר"י ניחא אבל לפי' ריצב"א קשה. ויש ליישב דאיכא למימר דהמקשן ידע מהך דרשה והיתה לאיש אחר אפילו לא התירה אלא לאיש אחר אלא שרבנן מוקמי הקרא בהמסתבר בעל מנת שלא תנשאי ולא תבעלי אבל לרבי אליעזר פריך שפיר מ"ט דר"א בחוץ אמאי לא מוקי הקרא במסתבר כרבנן ועל זה משני דרבנן נמי לא מוקמי הקרא במסתבר אלא דדריש לאיש לכל איש ואיש וממילא נלמד שריותא דעל מנת שלא תנשאי ולא תבעלי :

וכן לקמן. ר"ל באידך ברייתא בהך ענינא דרבי אליעזר ורבנן והוא בדף פ"ג: @44ה"ג **משמע** דאי בדידה קאי הוה אמינא תנשא לאחר ומיגרשא ואח"כ תנשא לאותו פלוני לקיים תנאה. וקשה לי דהא רבא לא קאמר התם הכי אלא לר"נ דס"ל דאדם נזהר בתנאיה. אבל לפי מה דקי"ל כרב יהודה דאל ישן היום שמא ישן למחר דאין אדם נזהר בתנאיה א"כ גם בנדון דידן ניחוש שמא לא יתקיים התנאי. וי"ל דמפני חומר א"א נזהרת בתנאי טפי יותר ומש"ה שרינן לה להנשא אפילו בחיי אותו האיש משא"כ תנאי דנדר קיל לגבי אינשי. והא דפריך רבא לקמן להך דפליגת עלה דרב יהודה קמדמית הא לפום ס"ד דרבא בדידה קיימי לאגרושי אפי' רב יהודה מודה הכא. מ"מ אמר רבא לפום מאי דס"ל לרב נחמן בהדיא :

סעיף קפג

והא דחיישינן בע"מ שלא תבעלי לפלוני שמא תבעל לו היינו שמא תבעל לו באונס. וברמב"ם פ"ח מהל' גירושין פסק אם אמר לה הרי את מגורשת ע"מ כך וכך יש לה להנשא לכתחילה אע"פ שעדיין לא נתקיים התנאי ולא מפליג בין ע"מ שלא תבעל או ע"מ שלא תנשא א"כ תקשי ליה מהך ע"מ שלא תבעל לאבא ולאביך אין חוששין משמע הא לאחר חוששין שמא תבעל לו. ויש לומר דאזיל לשיטתו שפסק באותו פרק אם אמר הרי זה גיטך על מנת שלא תנשאי לפלוני אינו גט דהוי כמו כל ימי חייכי אבל אם אמר על מנת שלא תנשאי לפלוני עד חמשים שנה ה"ז גט. וא"כ לפ"ז לא נידוק מיניה הא

לאחר חוששין אלא משום דקתני סתם ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך ולא קצב לה זמן הוי גט דאבא ואביך לא הוי שיורא והרי זה כריתות משא"כ אם אמר ע"מ שלא תבעל לפלוני אי הוי תני אין חוששין לו משמע דהוי גט והא ליתא דלא הוי כריתות כמו כל ימי חייכי והך דתוספתא לא ברירא ליה להרמב"ם וס"ל דחולקת אש"ס שלנו. ועיין עוד מזה בחידושי להרמב"ם בס"ד. מה שהכריח להרמב"ם לחלק בין קצב לה זמן ללא קצב לה זמן ע"ש :

כיון דפסקא פסקא. עיין בזה מ"ש רבינו בסמוך ס"ס ד' ורי"ף ורמב"ם דס"ל דאינה מגורשת כלל מהך דאתקין רב לקמן (דף פ"ו) מיומא דנן ולעלם לאפוקי מדרבא הא מידי ספיקא לא נפקא. דאי בעיין לא מיפשטא לרב שפיר שייך לומר לאפוקי מדרנא ר"ן :

אמר רבא ה"ק. עיין לעיל מה שהקשתי שם לבעל ה"ג שהביא ראיה מסוגיא דהכא :

לאחר תצא. כלומר תצא בגט ותנשא לאותו פלוני לקיים תנאה. והרמב"ם בפ"ח מהל' גירושין כתב תצא והולד ממזר וצריכה גט משני והשיג עליו הראב"ד. ועיין בחידושי להרמב"ם שם תמצא יישוב לדבריו בס"ד:

על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להן. משמע הא לפלוני חוששין שמא תבעל לו. ועיין בתוס' דף פ"ב ד"ה שר"א מתיר וכ"כ רבינו לעיל בסמוך וע"ש מה שכתבתי בזה. אבל הרמב"ן כתב אפילו אמר שלא תבעלי לפלוני אין חוששין ועל הבעל להביא ראיה שעברה על תנאי כיון שהתנאי הוי בשב ואל תעשה והא דלא תני לפלוני דס"ל להאי תנא כר"א דשיורא הוי ולא הוי גט :

וכן הלכתא. אע"ג דר' זירא ורב ספרא בחדא שיטתא קיימא ורבא הוי יחיד לגבייהו והלכה כרבים מ"מ קי"ל כרבא דהך ברייתא דתני אבוה דר' אבין מסייע ליה לרבא. א"נ ס"ל להרי"ף ורבינו דלא אזלי בחדא שיטה דרב ספרא סבר כאידך דרבא דאמירת חוץ אטו כתב דחוץ לא גזר מ"מ גזרינן כתיבה אטו כתיבה ורבנן דמכשרי בכתיבת ע"מ היינו לאחר תורף כרבא ועי' בהמאור וכן רשב"א בחידושיו מחלק כן. ועיין בחידושי להרמב"ם מה שפירשתי שם לדעתו ותמצא נחת. ושכן נראה לי לפרש על דרך זה דעת הרי"ף. ומ"מ צל"ע אמאי לא ביאר רבינו הברייתא כל התנאים פוסלים בגט שאירי שנכתב התנאי בתוך הגט וכפירש"י בשנתקיים התנאי או כפי' ר"י כשלא נתקיים התנאי או כפי אותו פי' שפירשתי בדעת הרמב"ם דאיירי הברייתא בתנאי בע"פ שהתנה בשעת כתיבת הגט והוא פי' יש מי שכתב שהזכיר הרשב"א בחידושיו ע"ש ובהני פירושים יש נפקא מינה לדינא וצ"ע :

ועבדינן לחומרא. וצריך גט אחר ואסורה לכהונה ואם מת חולצת ולא מתיבמת :

סעיף קפד

ה"ג דואיגרת לשון זנות. כן פירש הרמב"ם בספרו פ"ד ופי' זה קאי בין לגי' שלפנינו בין לגי' הרי"ף ונאיד מפי' רש"י ותוספות דלפירושו לא הוי אלא שינוי פי' המלה וכשר בשעת הדחק. יען לפי' הרמב"ם הוי שינוי הגט דאם לא זנית לא הוי גט ופסול אפילו בשעת הדחק ואי כתב אגרת בלא וי"ו בתוס' בשם ר"י ט"ע פוסל ורבינו לא הזכיר מזה משמע דלא קפיד אלא על היו"ד :

כלומר אם זנית דתיבות איגרת שתי תיבות אינהו. אי גרת. וגרת לשון זנות. כמו גרגירא שפירושו זינתה גירא :

סעיף קפה

והוי די תיבה בפני עצמה. מכל מקום אין כותבין די בשיטה אחת תהויין בשיטה אחרת ופעם אחת אירע לפני מהרי"ל ולא רצה ליתן גט כזה:

אין רגילין לכתוב תרי יודין. משמע הא אם כתב תרי יודין כשר וכן כתב ב"י :

וקאי על נשים דעלמא. והרמב"ם פי' דנראה כאילו היא מגרשה אותו :

ואין צריך להאריכה יותר משאר ווי"ן אלא יזהר שלא יקצרנה. מלשון זה משמע לכאורה שאפילו לכתחילה אינו צריך להאריכה וקשה דהא מה שכתב רבינו המה דברי תוס' ותוספות כתבו ונהגו להאריך. גם הרשב"א בחידושיו אחר כתבו דברי רבינו מסיים וז"ל והעולם רגילין להאריכן ממש ונכון הדבר לעשות כן כדי שיזכרו ולא יבאו לידי קיצור. ונראה לי לומר שסובר רבינו כל מה שהזכיר התלמודא דמחמת השינוי משמע ענין אחר דבדיעבד פסול כמו שכתב הרמב"ם ומביאו רבינו בסמוך. וע"ז קאי רבינו שבדיעבד אין צריך להאריכה יותר משאר ווי"ן אבל לכתחילה מודה רבינו להאריך ממש. אף שפירוש זה קצת דוחק מ"מ צריכין לסבול מפני האמת. כי תמצא בטא"ה סי' קכ"ו בשם שו"ת הרא"ש שליח הולכה שהביא גט ולא היו הווי"ן ארוכין אם רשאי ב"ד להאריכן. תשובה אין יכולין להאריכן ואם נתן לה הגט ואין הווי"ן ארוכים והבעל רחוק מכאן לא הייתי פוסלו בשביל זה וכן אם יש בו תקנת עיגון כגון שהובא ממקום רחוק יאריכו הווי"ן כי מסתמא הבעל צוה לכתוב כתיקון חכמים ואם לא כתב הסופר כראוי ניחא ליה לבעל שיתקנוהו ועל זה יש לסמוך בשעת הדחק עכ"ל. וע"כ איירי בכה"ג שכתב הוי"ו כשאר ווי"ן ולא קצרה שנראה כיו"ד כמ"ש ב"י שם מכח קושיא והרי עיניך רואות שמודה רבינו שלכתחלה נהגו להאריך הווי"ן כדי שלא תקשי לך דברי רבינו אהדדי :

שמא תהא נקרית כמין י'. ויהיה ענינו כמו תריכין. משמע הא בלאו הכי כשר הגט אע"ג דוי"ו קצרה היא ש"מ בתפילין ומזוזות אם קצרה הוי"ו או האריך יודי"ן קצת כשרים ע"י תינוק דלא חכים ולא טיפש כדאמרינן במנחות דף כ"ט לענין תיבת ויהרג ע"ש : @44ה"ג

פיטרוה דבריו קיימין. כ"ה גי' רבינו. אבל רש"י גורס להיפך לכן אנו נוהגין לכתוב פטורין בלא יו"ד ומש"ה אנו מאריכין וי"ו דפטורין:

כתב הרמב"ם ז"ל. פ"ד מהל' גירושין וחסר בהעתקתו וכצ"ל הרי שכתב בנוסח זה ולא האריך ווי"ן אלו. או לא כתב היודין היתירות. או שכתב היודין היתירות שאמרנו שלא יכתבו הגט פסול ע"כ :

והבעל אינו מערער הגט כשר ותינשא בו. אבל הרמב"ם פוסל לינשא בו אף שהבעל אינו מערער :

אי איתיה לספרא מתקן ליה. וא"ת מה מועיל תיקון הסופר לאחר שחתמו העדים דמ"מ העדים אגט פסול חתמו וי"ל דקי"ל עדי מסירה כרתי ודל עדי חתימה. ב"ח סי' קכ"ו ס"ק ז'. ושני ע"מ איני יודע מה מהני אם הגט פסול ונמסר בפניהם ועל מה מסהדי ונ"ל דודאי עם היות שכתב ודין מלא יו"ד מכל מקום משמעו זה כמו שכותבין בכתובה תוספתא דין מלא י'. וכן שאר מלות שמשמעו משמעות אחר מ"מ יש לנו לפרש משמעותו נמי. מש"ה ע"פ הדין כשר גט כזה לרב האי ולבעל העיטור. כיון שאין הבעל מערער וצוה לכתוב גט כשר. אך אי איתא לספרא מתקן ליה. משום מראית עין ולזות שפתים או משום ב"ד טועין :

ואי לא איתקן ואינסבא בהאי גיטא לא מפקינן לה. דוקא כשהסופר בפנינו אז לכתחילה לא מינסבא כיון דיש בידינו לתקן אבל בשאין סופר לפנינו אפילו לכתחילה מנסבינן לה כיון דאין הבעל מערער מדקאמר ואי אתיא לאינסובא והבעל מערער ואמר וכו' לא מנסבינן לה משמע הא אי לא אתא הבעל ומערער מנסבינן לה לכתחילה :

ואע"ג דהלכתא כר"י. אע"ג דדברי בעל העיטור ורב האי דברי טעם הן אין אנו סומכין על דבריהם. כי הלא אנו רואים שאנו מדקדקים אפילו בדקדוקים דקים אפילו אין הבעל מערער ואע"פ שהבעל צוה לסופר לכתוב גט כשר. עיין בנחלת שבעה סי' מ"ה בדקדוק נוסח הגט מס"ק י"ב עד י"ח טעם לזה :

הכי נמי משום שופרא דשטרא. פי' אע"ג דפשטה רבא ואמר כיון דפסקא פסקא והוי גט. מ"מ אתקין ולעלם משום ב"ד טועין :

ור"י הוכיח למעלה. כל דברי ר"י אינו בתוס' שלפנינו אך מצאו רבינו בקונט' מיסודו של ר"י כמו שמסיים :

דחתם סופר ועד פסול. דנפק מיניה חורבה דזימנין דאמר להו לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ומשום כיסופא דסופר חיישי ומחתמי חד מהנך וסופר בהדייהו ובעל לא אמר הכי. לכאורה דבריו תמוהים אדרבה הא משני התם כיון דאמר מר כשר ולא תעשה כן בישראל לא שכיח ולא גזרו בהו רבנן. אבל מצאתי פי' לזה בחידושי רשב"א שם פ' התקבל. דמקשו רבוותא היכי אמרינן דמשום דלא תעשה לא שכיחי ולא גזרו בהו רבנן והא רב חסדא אית ליה לעיל כשר ולא תעשה ואפ"ה קאמר רב חסדא דמתני' חתם סופר ועד כשר אתיא כר"י ולא כר"מ דאילו לר"מ פסול משום גזרה. וכ"ת דמש"ה מוקי לה כר"י דאילו לר"מ נפק מיניה חורבה כמ"ש תוס' שם ד"ה מתני' חיישינן לתקלה אחריתי דזימנין אמר לשלשה וכו' והא שכיחא דכשאומר לשלשה תנו אומרים לאחרים שיכתבו ויתנו לכתחלה כו' עכ"ל י"ל דר"י לא סבירא ליה דר"מ מכשיר לכתחלה אלא בדיעבד משום הך חששא דנפיק מיניה חורבה והא דקתני בשלשה יאמרו לאחרים ויכתבו איכא למימר דדיעבד קאמר וכמו שמסיק תוס' שם סוף הדבור בשני תירוצים בתראי. וזהו סברת מהרש"ל שם ובחנם השיג שם מהרש"א עליו ע"ש וע"ק דקאמר התם כשר ולא תעשה משום שמא תשכור ואמאי לא אמר משום גזרה דלעיל. אע"כ: צריך לומר דרב חסדא סבירא ליה אף על גב דלא תעשה מכל מקום גזרי בהו רבנן ומשום ר"ח דאמר לא תעשה צריך התלמוד למצוא טעם משום שמא תשכור. ומה שמשני הש"ס כיון דלא תעשה לא שכיחי איננו אלא דיחוי דשמואל הכי סבירא ליה אבל לבתר דמסיק שמואל סבר לה כר"י בחדא ופליג עלה בחדא וסבירא ליה אומר אמרו כשר ותעשה. איכא למימר דשמואל נמי בהאי סברא סבירא ליה כר"ח אפילו למ"ד לא תעשה מכל מקום גזרינן ביה ושמואל לטעמיה דכתב סופר ועד כשר אבל חתם סופר ועד פסול :

סעיף קפז

אע"ג דרב מכשיר והלכתא כרב באיסורי. וקשה לי הא ע"כ אינו מכשיר אלא מתרץ המתני' הכי ולדידיה לא ס"ל דאלת"ה הא רב אמר לעיל (דף ס"ז) אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב לפלוני ופלוני ויחתמו כשר ולא תעשה משום שמא תשכור. משמע הא בחלוקה אחרינא כשאמר אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו דלא שייך שמא תשכור דמעשה לא עבדי לחתום שקר משמע דס"ל כשר ותעשה דאי לאו הכי לאשמועינן רבותא

טפי בכה"ג וא"כ ע"כ ס"ל לרב חתם סופר ועד פסול מהך חששא שמא יאמרו אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו וזה כשר ותעשה וצ"ע :

וכיון דחתם סופר ועד פסול ליכא למיחש לחורבה. אבל אי חתם סופר כשר איכא למיחש לחורבה אפילו למ"ד כשר ולא תעשה כדפרישית :

בשביל זה לא פסק הלכה כמותו. וא"ת דהוי מחלוקת ואח"כ סתם וי"ל דר"י ס"ל דמי שאחזו קודם התקבל כמו שסידר הרי"ף ורבינו. דלא כמ"ש ר"ת בתחלת פ' התקבל ובתוס' דף ע"ב ד"ה משום וא"כ הוי סתם ואח"כ מחלוקת. וטרח ליישב דברי הגאון אף לפי סדר זה :

הלכך לגבי גט יישן תינשא לכתחלה. וכ"פ רבינו לעיל פ' הזורק סי' ח' :

על היה במזרח וכתב במערב דלא תינשא ואם נשאת לא תצא. פי' דלעיל (דף פ') אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר וס"ל לרב האי דקאי אהיה במזרח וכתב במערב כמו שפי' ר"ת והביאו רבינו פרק הזורק סי' ט' ע"ש :

וכן כתב הרמב"ם ז"ל. שכתב בפ"א שפסול ובפ"י כתב דכל מקום שכתב פסול אם נשאת לא תצא :

ורב אלפס ז"ל כתב בתשובה:

משמע שרב אלפס פוסק דוקא הלכה כר"א בגיטין אבל לא בשטרות. והא דמייתי רב אלפס הך עובדא דזה בורר האי מתנתא דחתימו עלה תרי גיסי והעתיק רבינו דבריו בפ"ק דמכות ס"ס י"א והב"ח נתקשה בזה ותירץ הרשב"א לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על דין מזויף מתוכו דגיטין ודוחק ומ"מ צריך לי עיון מ"ש הרי"ף בפ' המביא תניין והני מילי בגיטין אבל בשאר שטרות בעינן כתב שאינו יכול להזדייף. משמע הא כתב שאינו יכול להזדייף מהני ע"מ בשאר שטרות וצ"ע :

אבל ר"י פוסק. פ"ק דף ד' ד"ה דקי"ל וז"ל שם הלכה כמותו אף בשאר שטרות אע"ג דכל אמוראי דלקמן סברי כר"א דווקא בגיטין קי"ל כשמואל בדיני דפליג לקמן אדרב וקאמר אף בשאר שטרות. ורבינו שביק ראיה זו והיינו טעמיה דבסי' ו' בפרק זה הביא רבינו בשם ר"י וז"ל שם אע"ג דרב מכשיר והלכתא כרב באיסורי הני מילי לגבי שמואל לחודיה אבל הכא דכולהו אמוראי סברי כשמואל לית הלכתא כרב ע"כ. ולפ"ז בנדון זה כמו כן אע"ג דקי"ל הלכתא כוותיה דשמואל בדיני הני מילי לגבי רב לחודיה אבל הכא דכולהו אמוראי סברי כרב לית הלכתא כשמואל.

סעיף קפח

עבד עובדא רב נחמן כר' אלעזר בשטרות. וז"ל הרשב"א בחידושיו וכן פסקו כל הגאונים ז"ל התם כרב נחמן דאמר שודא. והכא פסקו כר"מ בשטרות ואיכא למימר דבשטרי הודאות והלוואות א"נ שטרי מכר דאית בהו אחריות וצריכי לקלא לא קי"ל כשמואל אלא כרב וכרבותינו הבקיאין בדבר הלכה דאמרי בשאר שטרות לא. אבל בשטרי מתנה דלמיקנא בעלמא א"נ בשטרי מכר כגון שדי מכורה לך בעדי מסירה סגי כר"א וכדפסק רב נחמן כשמואל ע"כ וקשה לי לפי סברא זו א"כ איכא למימר התם דכ"ע כר"א וקמפלגי רב סבר חלוקה עדיף ושמואל סבר שודא עדיף ומאי פריך והאמר רב הלכה כר"א בגיטין. משמע אבל לא בשטרות אימא בשטרי הלואה שעומדים לראיה ורב ושמואל דפליגי בשטרי מתנה אם חלוקה עדיף או שודא :

ובין בשטרי הלואות בעינן עדי מסירה. ותימה דהא תוספות לעיל (דף ד') כתבו למסקנא דבגיטין בעינן עדי מסירה ולא סגי בעדי חתימה מ"מ לענין ממון סגי בעדי חתימה במקום הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. ועוד לא אשתמיט תנא בשום דוכתא ולמתני גבי שטרות אין עדים חותמין על השטר אלא משום תיקון עולם כדקתני גבי גט וע"ק אם בעי ע"מ בשטרות מה מהני עדי חתימה ואי משום שלא יערער הבע"ד אכתי יערער דלא אתיהיב השטר בעדי מסירה בשלמא גבי גט כיון שהגט בידה תלינן דבהכשר נעשה גם בעדי מסירה דהא לר' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי לא ניתרת לשוק אם לא בעדי מסירה דאין דבר שבערוה פחות משנים אבל גבי שאר שטרות מאי איכא למימר. וע"ק אי בעינן עדי מסירה גבי שאר שטרות א"כ בפ' זה בורר בהנך תרי גיסי דאתא לקמיה דרב יוסף א"ל זיל לייקנייה בעדי מסירה ואם בכל שטרות בעינן עדי מסירה מה חידש רב יוסף בהך תקנתא. גם לא הזכיר בשום פוסק בשם הרא"ש דבעינן עדי מסירה. מכל הלין ראיות נראה שט"ס הוא וכצ"ל. ובין בשטרי הלוואות מהני עדי מסירה. דלא כת"ש :

משום דהוי ליה הא מלתא לר"א כמזוייף מתוכו והולד ממזר. והרי"ף ס"ל דלא הוי כמזוייף מתוכו כיון דלית ביה אלא אחד :

וזולתם אינו גט כלל. מדלא קאמר ר"א אומר אף עדי מסירה כרתי. וכ"כ ר' אפרים:

תקינו רבנן עדי חתימה עמהן. ולא מדאורייתא דהא פריך התם מפני תיקון העולם דאורייתא הוא. אמר רבה לא צריכה לר"א דאמר כו' משמע דלר"א עדי חתימה לא הוי מדאורייתא ולכאורה איני מכיר ראיה זה דה"ק אם יש שם עדי מסירה העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם אבל אם אין שם ע"מ מדאורייתא נינהו. וי"ל בדוחק דדומיא דפרוזבול קתני שעיקרו מדרבנן תקנת הלל :

ולדברי רב אלפס ז"ל לא ידענא מה עיקר וטפל שייך במידי דאורייתא. קאי אהא דכתב רב אלפס אבל לכתחלה בעינן עדי מסירה והן עיקר. אם עדי חתימה דאורייתא המה כמו עדי מסירה מה עיקר וטפל שייך :

והלכתא כר' יוחנן. כתב הרשב"א בחידושיו ורבינו אלפסי לא פסק בהלכותיו כר"ל משמע דר"י נמי פליג אדר"ל בענין כלל משום דה"ל שתי נשים מתגרשות בגט אחד ואע"ג דהדר פסיק להו דאמר פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית גט אחד הוי מדכלליהו בחד מעיקרא ס"ל לר"י דחד הוי. אבל הרמב"ם פסק בשניהם לומר דר"ל פליג אדר"י אבל ר"י לא פליג אדר"ל דכ"ש דמודי ליה דהוי כלל כי הדר פסיק להו. והוי שני גיטין. עכ"ל. ואני אומר שדעת הרי"ף כדעת רמב"ם וזהו טעמיה שמביא התניא כוותיה דריש לקיש שהוא אך למותר דהא פסק כר"י. אלא להכי מייתי להורות דלענין כלל דריש לקיש פסקינן כריש לקיש דר"י מודה ביה ועיין בב"ח וב"ש סימן ק"ל :

שניכר שלא נחתך מן הקלף לא למעלה ולא למטה. דאי יש ריוח למטה נראין הדברים שאימלוכי אימליך ונמצא הראשון בטל. או שמא התחיל לכתוב הגט לשם איש אחר ונמלך וסיימו לשם זה אבל בשאין ריוח למטה בכה"ג לא חיישינן שמא אימלוכי אימלך. דא"כ בכל הגיטין ניחוש :

סעיף קפט

אמר ר' ירמיה חתם סופר שנינו. משמע הא חתם סופר ועד כשר היינו בשאר שטרות הא בגיטין פסול וכמ"ש רבינו לעיל בפ' זה סי' ו' :

חניכתו פירש"י שם לווי של המשפחה. ר"ל שהוא ממשפחת רוטן בערג והיא ממשפחת ווייל. ולא הזכיר בגט רק שם ראש משפחתו ומשפחתה. שכתב מגזע רוטן בערג מגרש אשתו ממשפחת ווייל. ומיירי דנתן לה בפני ע"מ כ"כ המרדכי ר"פ כל הגט בשם ר' יואל דאל"כ מה אנו יודעין איזה מן המשפחה הוא מגרש כיון דלא הזכיר שמותם : @44הנה

סעיף קצ

ור"ח ור"ת מפרשים שם לווי של האיש עצמו או של האשה. ואפי' לכתחלה שגרסתם היה על בבא זו וכך היו נקיי הדעת עושין. וא"ת מאי איכא בין חניכה למשנה שמו ושמה בפ' השולח (דף ל"ד.) תירץ רבינו שם ס"ס ז' וי"ל דמיירי הכא בחניכה שמכירין אותו בכל מקום והכל קורין אותו בשם זה אלא כשהוא חותם בשטר או קורא בתורה קוראים

אותו בשם המובהק והרב המגיד פ"ג תי' דחניכה היינו שני שמות במקום אחד. אבל משנה שמו היינו שני שמות בשני מקומות :

ובתוספתא נמי קתני. לא ידעתי מקומה :

עובדי כוכבים שעשאו כמעשה ישראל כשר. פי' שעושין העובדי כוכבים כמו שישראל אומרים והיינו על ידם והמה מעשין :

סעיף קצא

מחזקת הבתים דף מ"ח ע"ש מ"ש רבינו סי' נ"א : @44ה"ג

מקודשת ומגורשת הרי זו מגורשת. ועלה קתני סיפא ובלבד שלא תהא שם אמתלא כגון גירש על תנאי שאם יצא הקול מגורשת על תנאי חוששין לאוסרה משום הקידושין. אע"ג דסבר רבינו לקמן בסימן זה גבי הנך תרי עובדא דלא חשו לקלא אלא משום רינון משפחה ומש"ה בקול שיש שובר עמו אין חוששין לאותו קול וא"כ הכי נמי לא ניחוש לקול של קידושין שאמרינן שנתקיים התנאי והרי היא מגורשת י"ל שאני הכא דדוקא לקמן דזו בחזקת פנויה עומדת אין לבן של בני אדם מתיישבת שתהיה מקודשת ובכל מה דאיכא למיתלי תלו. אבל כשהקול קידושין יוצא בלא אמתלא ומחזיקין אותה במקודשת גמורה לא תצא מלבן מחזקת מקודשת מחמת קול גירושין שיש בו ספק. וכן כתב הר"ן :

מ"ט שהרי קול ושוברו עמו. מסתימת הרי"ף ורבינו משמע שיצא קול מקודשת ומגורשת בפעם אחת. כמו שכתב הראב"ד שמשמעות לשון הש"ס וקול ושוברו עמו. אבל הטור סי' ו' כתב וזה לשונו יצא קול על אשה שנתקדשה ונתגרשה מיד חוששין לקול לאוסרה לכהן. ובסי' מ"ו כתב ז"ל ואם יצא הקול שנתקדשה לפלוני וגרשה אין חוששין לאוסרה משום הקידושין. ואסורה לכהן משום קול הגירושין. לא הזכיר תיבת מיד משום דהתם איירי לאוסרה לכהן אחר או לאוסרה לישראל משום קידושין אפילו קול הגירושין יצא לאחר מכאן אין חוששין לאוסרה משום קידושין. כיון דקול גירושין אינו מתנגד לקול קידושין ושניהם יכולים להיות אמת. וכן לאוסרה לכהן אחר משום קול גירושין. אמנם בסי' ו' איירי לאוסרה לכהן למי שנתקדשה לו. לכך בעינן שיצא הקול שנתגרשה מיד דכיון דיצאו שני קולות בפעם אחת הוי כמו קלא דקודם אירוסין שהרי קול ושוברו עמו. אבל אם קול הגירושין יצא לאחר עשרה ימים של קול קידושין כיון שנתחזק בתחלה קול של קדושין לא אסרינן תו על כהן הארוס משום קלא דגירושין משום קלא דבתר נישואין ודלא כב"ח וב"ש סי' ו' שרצו להסיב דעת הטור לדעת הראב"ד דא"כ לקמן בסי' מ"ו נמי היה צריך להזכיר תיבת מיד :

סעיף קצב

חלוצה אין חוששין לה. הא גרושה חוששין לה דדוקא חלוצה משום דהוי דבר דרבנן אין חוששין לה אע"ג דהוחזק הקול בב"ד. אבל בגרושה כיון שהוחזק הקול בב"ד כיון שהוא מדאורייתא חוששין וא"ת אי הוחזק הקול בב"ד אמאי ארוסה אין חוששין לה דהא הך קול אזלי למדינת הים חשיב נמי קול לענין קידושין כמ"ש רבינו בסמוך. ואין לומר שסובר דלגבי קידושין בעינן נמי שיאמרו שראו שמחת אירוסין וכמו שפסק הרמב"ם. דהא רבינו כתב להדיא בסמוך דתרווייהו חשיבי קול או זה או זה. וע"כ צ"ל הא דקתני נשואה אין חוששין לה וכו' כל הני כללי איירי בקול שלא הוחזק בב"ד משום דלא הוי כדינא הקול כגון תרי מחד ותני ארוסה ונשואה וה"ה גרושה אלא דתרתי בבי קמייתא איירי אפילו הוחזק הקול והיינו טעמא דבעולה דפריצות בעלמא חזי לה וחלוצה כיון שאיסורה אינה אלא מדבריהם ועיין בל"מ פרק ט' מהלכות אישות שהאריך בזה. אבל בקיצור פסקי הרא"ש כתב וז"ל יצא קול על פנויה שנישאת או שנתקדשה או שהיא בעולה או חלוצה אין חוששין לה אא"כ היה קול ברור שיאמרו ראינו נרות דולקות והנשים אומרות שנתקדשה היום לפלוני או שאמרו פלוני מהיכן שמע עכ"ל וא"כ היאך כללן חלוצה ובעולה דקול שלהן אפילו הוחזק בב"ד בהדי נשואה וארוסה שלא איירי קלא דידהו בהוחזק בב"ד לכך נראה דגם רבינו סבר דבעינן בהדי קלא דאירוסין פלוני שמע מפלוני שיאמרו העדים ראינו שמחת אירוסין ופלוני שמע מפלוני או נשים שמחות לה ראינו וטעמא דמלתא דרבינו סבר דלקלא אין חוששין אלא משום לעז משפחה וכל מה דנוכל לתלות לבטל הקול תלינן וא"כ באירוסין דדרכן להיות שם שמחה ואם יצא קול אירוסין לבד בלי קול הברת שמחה וודאי אין בו ממש אבל בגירושין מתני' והברייתא איירי בלא השמעת קול שמחה והא דכתב רבינו בסמוך זה או זה ותרווייהו חשיבי קול ר"ל בין שהנרות דולקות ונשים אמרו או שלא דולקות זולת העדים אמרו שראו שמחת אירוסין ושמעו מפלוני ודלא כב"ש סי' מ"ו ס"ק ו' :

ותרי מחד לא. וה"ה חד מתרי לא כ"כ הטור :

משמע דאיירי בתרי. היינו תרי בתראי ומדרב חסדא מייתי ראיה על תרתי קמאי :

פסק רבינו מאיר. עי' תשובת הגהות להלכות אישות סי' א' באריכות :

דבירושלמי . הלכה י"א. ועוד מתלמודא דידן מדקאמר תלמודא אפילו למ"ד דלא מבטלינן קלא מכלל דלדידן מבטלין קלא. תשובת הרא"ש כלל ל"ה סימן י"א :

שאינה מחלוקת של אמוראים אלא בחילוק המקומות הדבר תלוי. ורב ששת דאמר מפי נשים הוי קול דהיינו נהרדעא וטעמא כיון דבמקום הזה מדייקינן אקול ואפי' נשים

לא מוציאין אא"כ קמו ביה אקלא ואשתכח דקושטא הוא ורב חסדא איירי בסורא דלא מדקדקין אקלא הלכך בעינן שישמעו מפי כשרים וקשה לי היאך קאמר הש"ס לקמן והא נהרדעא אתריה דשמואל הוה ולא מבטלי קלא והא הני דבי רב דשלחו לשמואל הם תלמידי דרב ובסורא מבטלי קלא ומיהו תוס' ד"ה ובנהרדעא תי' מ"מ לא הוי מורה להו דלא כנפשיה אבל לפי' ר"ח צ"ע :

ה"ג שהוציאו הקול שהוא שקר. פי' אפילו לא חזרו ובאו ממדה"י אלא אותן שהוציאו הם עצמן חוזרין או שנלמד מתוך דבריהם ונתפסין מתוך חקירות ששקר דברו. ב"ח :

ה"ג חשד ורינון שירננו על ב"ד. אמנם באמתלא לא הוי אפילו חשד ורינון ונראה דהיינו טעמא דבעינן דווקא שיצא בהדיא הקול והאמתלא דאל"כ לא אתי האמתלא ומפקיע הרינון אם לא שהוא אמתלא הנראה כגון באו עליה ב"א שאינם מהוגנים :

כלומר בירר לפניו שע"י כך הקול יצא בעיר כצ"ל. כוונתו ליישב למה צריך לומר בעידנא וכו' דא"כ כל אדם יאמר כן להפקיע עכשיו אמתלא וגם לשון דמחזקת לא מיושב בפשטא אלא ש"מ שבירר עכשיו שע"י זה יצא הקול : @44הלכה

ורב זביד אמר כו' מקום אמתלא קאמר. מסיים הרי"ף ומסתברא כוותיה דהא דרבה כבר דחאה ר"י לעיל ע"כ. נראה מדבריו דרב זביד מיפלג פליג אדרבה בר רב הונא כמו שביאר הרב המגיד דברי הרמב"ם ע"ש פ"ט מהלכות אישות. אבל רבינו דקדק וכתב בתחילה על רבה וליתא דהא ר"י פליג עלה לעיל ואח"כ ורב זביד אמר משמע שפי' בו כפרש"י דרב זביד לא פליג אדרבה ולא שייכא בה כלל אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא. עיין חידושי רשב"א והב"ח סי' מ"ו ס"ק ה' אגב שיטפי' כתב שרבינו מפרש כדעת הרמב"ם ע"ש וליתא ומ"ש מהר"ש קאדנוור בזה דבריו אינם מבוררים וכמו שכתבתי למעלה :

והלכתא לא חיישינן. אפילו באשת ישראל אין חוששין לו להצריכה גט מראשון שלא תתגנה על בעלה כ"כ ב"ח סי' הנ"ל ס"ק ז' :

רב הונא גופיה מודה בהכי. ולא מטעמיה דשלא בפניו מעיזה דא"כ כיון דמעיזה לא מהני כלל אפילו לאוסרה אקמא כמ"ש רבינו בסמוך. אלא טעמיה דרב הונא שאוסרה אקמא שמסופק אי מעיזה שלא בפניו אם לא :

אלא סבר דמהני מיהא שלא בפניו לאוסרה אקמא. נשמע מן הדא דס"ל לרבינו דרב המנונא דאמר נאמנת אף להנשא לכתחלה קאמר. דאי לאוסרה אפי' שלא בפניו נמי לרב הונא. ובפניו בהא לא פליגי כיון דלרב הונא נאמנת להנשא לכתחלה ה"נ לשמואל

ועיין בחידושי רשב"א פרק התקבל (דף ס"ד) באריכות ושוב מצאתי להדיא שכ"כ רבינו בפרק אלו מציאות סי' י"ד :

סעיף קצג

ובפרק האשה שלום. סי' ו'. ועיין עוד שלהי נדרים סי' ז' שהאריך עוד רבינו שם : @44ה"ג

ואפילו אם תאמר היא קדשני אינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה. ובשו"ת הרא"ש כלל ל"ה סי' ג' שנשאל על ר"מ שקידש אלמנה ובא רבי יעקב ואמר אני קדשתיה תחילה כו' עד ואפי' אם היתה מודה בפי' שקבלה הקידושין ממנו לאו כל כמינה לאסור עצמה על אותו שקידשה כבר ולא היה בה שום איסור אם היה בא עליה. אלא דהוה אמרינן דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא ויוציאנה בגט בלא כתובה. ע"ש באריכות והובאה בב"י א"ה סי' מ"ו והנה לכאורה דברי רבינו בפסקים והתשובה סותרים זו לזו ועי' ב"ש סי' מ"ו ס"ק כ"ב. דוחק אחר דוחק. ולי נראה דלק"מ דשאני התם דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא בצירוף שעשתה מעשה שהלכה ושכרה עדי שקר לכתוב גט ע"ש ר' יעקב. והיא הודה בעצמה. משא"כ בנדון דידן אין מעשיה מוכיחין שנתקדשה לכך אינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה דא"כ כל אשה תאסור עצמה על בעלה בכה"ג ואפי' באשה שאמרה טמאה אני לך אינה נאמנת דחיישינן שמא עיניה נחנה באחר. אבל לשכור עדי שקר אינו בידה לכך לא שייך למימר כל אשה תאסר עצמה על בעלה בכה"ג :

אלא שהוא אסור באשתו. מיהו אחר תקנות ר"ג אינו כל הימנו לאסרה על נפשו. מהרש"ל והב"ח :

סעיף קצד

ואסור בקרובות שתיהן. והיא גם היא אסורה בקרובי שניהן אם מת. ואם גירש אסורה לחזור לו דשוויתה נפשה חתיכה דאיסורא. ב"ש שם : @44ה"ג

אתו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין. אע"ג דלראשון נמי לא הוי אלא אירוסין ש"מ אפילו מאירוסין לאירוסין נמי אסורה לראשון. סמ"ג לאוין פ"ב. ועיין פ"ק דיבמות סי' ה' :

ודקדק מכאן דאינה צריכה להמתין שלשה חדשים אחר גט השני. וכ"כ סמ"ג מצות ל"ת סי' פ"ב. וה"ה פ"ט מהלכות אישות שנ"ל שדינו של ר"ת אמת :

אבל היכא דליכא אלא קול אחד יש לחוש. ומדהביא רבינו דברי ר"י שדוחה פסק ר"ת ולא כתב עליו כלום נראה שהוא סובר דדחיה נכונה היא. ומזהכתב הטור א"ה סי' י"ג על דעת ר"י וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וכן הוא בתשובות כמו שהאריך ב"י שם.

סעיף קצה

אלא א"כ נמצא בה דבר ערוה. יש מקשין הבל א"כ אמאי צריך לצוות איסור גרושה לכהן הא לב"ש אינו מגרשה אא"כ מצא בה דבר ערוה וא"כ תיפוק ליה דהוי לה זונה וליתא דמי לא עסקינן שאדם מגרש לאשתו מחמת אהבה שלא תתעגן כשהוא הולך למדינת הים או כדי שלא תפול קמיה יבם והם (לא) פליגי שלא יגרשה שלא לתועלתה כ"א מצא בה ערות דבר : 0סליק מסכת גיטין